

# LAISVĖ

## **Vakarų pasaulis ir Lietuva**

Apie Vakarų žmogų ir mus rašo Juozas Brazaitis

Apie tremtį ir laisvinimą — Leonardas Dambriūnas

Apie žodinį Vakarų karą dėl Lietuvos — Julius Vidzgiris

### **KONSULAS JONAS BUDRYS**

### **ATVERIA KLAIPĖDOS PASLAPTĮ**

- Lietuvos miškų padėtis okupuotame krašte
- Katalikybės, mokslo ir politikos santykiai
- Jaunimas ir politika išeivijoje

|   |       |
|---|-------|
| Juozas Brazaitis: Žmon s ir idealai<br>laiko tek jime .....   | 1     |
| Leonardas Dambri nas: M s visuo-<br>menin veikla 15-kos met per-<br>spektyvoje .....                  | 12    |
| Aloyzas Baronas: Rašytojas Vergijo-<br>je .....   | 22    |
| Jonas Budrys: Lietuvos teis s Klai-<br>p dos krašt .....  | 25    |
| Julius Vidzgiris: Lietuviškas laisvojo<br>pasaulio ir Soviet propagan-<br>dos dialogas .....          | 28    |
| Lietuvos r pes iai ir laim jimai<br>Vatikane .....  | 39    |
| Tesuplev suos trispalv pakas-<br>tiems partizanams .....  | 41    |
| J. Diržys: Lietuvos miškai dabar .....  | 42    |
| Darbai ir Id jos: Lietuvos vaizdas tik<br>k atvykusi Amerik akimis.<br>Lietuva 20 m. vergijos repl se |       |
| Lietuvi bendruomen je: Lietuviai<br>studentai provokuoja likim ,<br>Amerikos liet. kat. kongresas.    |       |
| Id jos spaudoje: Jaun akademik<br>karas   |       |
| Vardai vykiuose: .....  | 47-64 |

LAISV — Lietuvi Fronto Bi iu-  
li trim nesinis politikos žurnalas.

Redaktorius — dr. Vytautas Vardys.

Redakcijos adresas: LAISV , 3351 N.

Cramer St., Milwaukee 11, Wis.

Viršelio vinjet — dail. T. Valiaus

Administratorius — Viktoras Naudžius.

Administracijos adresas: LAISV , 1936

S. 49 Ave., Cicero 50, Illinois. Telef.

OLympic 2-3596.

LAISV - TOWARD FREEDOM, Lithu-  
anian quarterly of politics. Managing  
Editor: dr. V. Vardys. Address: 3351  
N. Cramer St., Milwaukee 11, Wis.  
Business manager: V. Naudžius, 1936  
S. 49 Ave., Cicero 50, Illinois. Phone:  
OLympic 2-3596.

## LAISV raš :

V. Adamkavi ius, dr. K.  
Ambrozaitis, dr. M. Any-  
sas, R. Ba kis, kun. K.  
Bal ys, kun. dr. A. Bal-  
tinis, Al. Baronas, St.  
Barzdukas, K. Brazauskas,  
dr. Z. Brinkis, K. Bružas,  
VI. B t nas, kun. V. Da-  
bušis, L. Dambri nas, dr.  
A. Damušis, St. Daunys,  
A. V. Dundzila, A. Ge-  
iauskas, dr. J. Grinius,  
A. Grinien , dr. Z. Ivins-  
kis, V. Jonikas, P. Jurkus,  
V. Jurkuvien , kun. St.  
Yla, V. Kavolis, dr. J.  
Kazickas, kun. D. Kensta-  
vi ius, F. Kopyrya, A.  
Krikš i nait , dr. A. Ku-  
as, K. Kudžma, dr. A.  
Maceina, dr. V. Maci nas,  
prof. M. Mackevi ius, A.  
Mažiulis, dr. A. Musteikis,  
M. Musteikis, P. Narutis,  
dr. K. Pakštas, A. Pocius,  
L. Prapuolenis, dr. J. Pu-  
zinas, dr. A. Paplauskas -  
Ram nas, V. Rastenis, T.  
Remeikis, R. Rudys, A.  
Sabalis, V. Sidzikauskas,  
K. Skrupskelis, S. Sužie-  
d lis, A. šal ius, R. Šom-  
kait , dr. A. Trimakas,  
Ed. Turauskas, V. Vaitie-  
k nas, dr. V. Vardys, L.  
Valiukas, V. Vieکشnys, B.  
Vaškėlis, dr. J. Vidzgiris,  
dr. V. Vygantas.

## ŽMONĖS IR IDEALAI LAIKO TEKĖJIMĖ

JUOZAS BRAZAITIS

LAIKO tekėjime upės vandens atšrias uolos nuolaužas pavertia apskrituiais akmenliais ir smiltim.

Laiko tekėjime lietuviai išsvia gali pavirsti kuo kitu, nei jie buvo išėities taške.

Iš daugelio lietuvių, esančių išėivijoje, tremtyje, emigracijoje, sustojama ia prie vieno j tipo. To, kuris jau iasi išneštas reliatyviai saug kran- t , ta iau nenustoja reg j s už sav s palikusios ir dar tebevykstan ios dram os; joje dalyvavo jis ne statistu, steb toju, bet aktyvioje rol je... Tai jau praeities — poros ar pusantros dešimties met praeities. Tos praeities prisiminimas padeda suvokti save naujoje dabarties pad tyje ir nusiteikti akivaizdoje miglotos ateities.

1. Praeities paveld jimas: kova už Vakar ideal savoje tekėjime

Jam, kalbamo tipo išėiviu, buvo arti širdies Vakar gyvenimo ir Vakar žmogaus supratimas, Vakar žmogaus sukurta krikščioniška kult ra.

Toki kult r brangino ir norjo j pritaikyti savai t vynei. Sav sias j gas ir skyr kovai už Vakar us, kai Vakarai susirung su Rytai s Lietuvos scenoje.

Vakar pasitraukimas iš tos scenos j padar tremtiniu, emigrantu. Nuo to pasitraukimo susvyravo jo tik jimas Vakar j ga, kokia juos buvo laik s su vaikišku nuoširdumu. Ta iau jam liko tik jimas, kad Vakar atsitraukimas gal s b ti tik taktinis jimas ir kad jo t vynei tik "laikiniai nepriklausomyb sutrukdyta" (Rooseveltas). Tremtinys nor jo b ti ir toliau dalininku kovos už Vakar idealus, tarp kuri buvo ir jo t vyn s laisv , dalininku kovos iš nauj pozicij .

2. Dabarties steb jimas: Ar Vakarai yra tie patys?

Vakar veid emigracijoje gali steb ti iš arti. Vis dažniau ir gausiau rod om žvalgesni vakarie i steb toj jau ne kapitaliniuose mažai skaitomuose tomuose, o dienos, savait s spaudoje. Vienas kit

papildydami, jie br žia vakarie-  
io veid r kian iais br kšniais.

#### A. BEPRASM DINAMIKA VIETOJ INTELEKTUALIN S RIMTIES

Anglas konservatyviausias vakarietis. Anglas Malcolm Muggeridge, aštrios ironijos talentas, prašneka apie dabarties anglo intelektualinius interesus (New York Times Magazine, 1959 lapkri io 22). — Mano t vas, raš M.M.. buvo socialistas pionierius ir šeštadieniais savo priemiestyje aiškindavo, kaip atrodyt gyvenimas, kada bus laim tas socialist siekimas — palengvinti darb , duoti daugiau laisvalaikio. Darbo žmon s tada — vaizdavosi jo t vas — atidav darbu mažiau valand , gr š namo, skaitys Shakespeare ir Dickens , mokysis klasikini ir nauj j kalb , lankys paskaitas apie Aristotel , grož sis operom. Darbo žmogus tokiu keliu kilts kult roje ir civilizacijoje. Ar taip nutiko? Taip, dabar — mano M. M. — darbas lengvesnis ir laisvalaikio daugiau. Ta iau sekmadieniais savo laisvalaikio metu žmones perverta savo laikrašt , eina bar , klausosi muzikos iš d ž s ir grei iau vyks šun lenktynes, nei klausysis apie Shakespeare ar Prarast j Roj ... Socialiniai ir technologiniai laim jimai — išvedžioja M. M. — neprisid jo prie asmens intelektualin s ir estetin s kult ros. Jie pagimd dinamikos troškul — nor veržtis pirmyn, veržtis be tikslo ir prasm s. Šio žmogaus dvasios simbolis yra autostrados su siuvan iais automobiliais. Namai neteko privatumo

(kur taip brangino anglai). juos siverž išore pro televizij , kuri at m laisvalaik . Šeimos nariai susmeig akis ekran , kurio “Western” filmai uždega jiem krauj , o “What’s My Line” atstoja jiem intelektualin gimnastik . Šio nu intelektualin jusio ir svetimom mintim bei sugestijom gyvenan io žmogaus simboliu M. M. laiko vien iš savo žurnalo karikat r , kuri buvo padaryta pagal Rodino skulpt r , vardu Le Penseur. Karikat roje priešingai: žmogaus degan ios akys smeigtos ekran ir jam vardas duotas Non Penseur. Kam galvoti, jei galvoja už j ir jam galvojimo rezultat pateikia televizijos ir spaudos komentatoriai! Kam mokytis muzikos, jei už nikel gali jos gauti d ž je! Taigi, padid j s laisvalaikis nepaskatino intelektualinio budrumo ir aštrumo. Priešingai — atbukino intelekt , padidino minties tuštum ... Istorikai, iš amži perspektyvos žvelgdami, tur s pasakyti, kad laisvalaikiai virto žmogui pragaištimi. Adomas, paragav s užginto vaisiaus, buvo priverstas duon valgyti savo veido prakaite ir tuo keliu suk r galingus išradimus. Technologijos išradimai, dav jam didesn laisvalaik , niveliavo tas j gas, kuriuos j padaro žmogum ir k r ju...

#### B. PRAGMATIZMAS VIETOJ MORALINI PRINCIP

Amerikietis laikomas modernesniu vakarie iu. Jis išryškino kit vakarie io pus — moralin . Jo moralin veid ypa iai m ryškinti viešumoje paskutiniai metai, prabilus apie ko-

Vakar pasaulio tak m s laisv s kovai ir m s pa i visuomeni-  
niam išsivystymui. Profesorius Juozas Brazaitis, Lietuvi Fronto  
Bi iuli Valdybos ir Tarybos pirmininkas, lietuviško žodžio meistras,  
jam prastu pastabumu nagrin ja besikei iant Vakar pasaulio  
žmog ir jo vertybes, m s pa i „vakar jim “ ir pastato klausim :  
ar m s pasitik jimas Vakar dvasia ir j ga buvo pagr stas? Leo-  
nardas Dambri nas, pereitais metais premij laim j s m s kalbi-  
ninkas, koncentruojasi ties m s visuomenini santyki raida, mum  
Vakaruose begyvenant. Jisai šviežiai analizuoja t raid , naujai  
atverdamas kai kuriuos epizodus, ieškodamas juose logikos, sveikos  
išminties ir efektyvaus veiksmo. Julius Vidzgiris, jaunas sociologijos  
daktaras, patiekia žini apie Vakar naš kov d l Lietuvos, pa-  
nagrin damas Vatikano ir Romos radij siuntas okupuot Lietuv .  
Paanalizav s jas, Vidzgiris taipgi patiekia žini apie sovietin pro-  
pagand užsienio lietuvius. Vakar radijo programas Laisv  
nagrin s ir sekan iame numery, kur bus apžvelgiami Madrido ir  
Amerikos Balso radijai.

rupcijas — televizijoje, preky-  
boje, unijose, net Kongrese ir  
Baltuosiuose R muose. Demas-  
kavimo sib g jimo populiaru-  
sis Saturday Evening Post j  
priskaitit tiek. kad rod s nebe-  
liko vietos amerikie i vieša-  
jame gyvenime, kur moral ne-  
b t pak sta. Ir Hans Mor-  
genthau, Chicagos profesorius,  
iš t korupcijos fakt , labiau-  
siai iš Van Doren, padar api-  
bendrnamas išvadas. Es ame-  
rikie io moral s jausmas išgy-  
veno perversij . Reliatyvizmas  
pakirt s moral s pagrindus.  
“Objektyviniai standartai, ku-  
rie sudar civilizuotos visuome-  
n s moral s nugarkaul , yra  
ding . K žmogus turi daryti  
ar nedaryti, nulemia ne objek-  
tyviniai d sniai, kurie švie ia  
kaip žvaigžd s, bet visuomeni-  
n s opinijos vertinimai... mora-  
linis sprendimas tokiu b du da-  
ros priklausomas nuo dienos  
publicistikos, ir moralinis g ris  
daros identiškas su tuo, ko mi-  
nia nori ar toleruoja” (The

New York Times Magazine,  
1959 lapkri io 22).

#### C. OPURTUNIZMAS VIETOJ IDEALIZMO

J zuit leidžiamoje America  
(1959 gruodis) Andrew M.  
Greely parod amerikie io psi-  
chologijos kit kert — kaip  
idealizmas yra užleid s viet  
oportunizmui. Tik jimas hero-  
jizmu es s jau tik praeitis.  
“Prezidentas Eisenhoweris bu-  
vo negin ijamas herojus prieš  
aštuonerius metus, bet reikia  
abejoti, ar jis liko dabar to-  
kis... Daugumas amerikie i  
d l to linksta jausti, kad hero-  
jizmas yra beprasmis ir kad  
herojus tegali b ti kvailys”.  
Pasitaik s iš tikr j herojus  
es s sutinkamas su skepticiz-  
mu ir net nepasitik jimu, bet  
vargiai kada su susižav jimu.  
“T ra maža amerikie i , kurie  
ryžt si ir nor t aukoti savo  
energij ir net gyvyb savo  
artimo tarnybai. T ra sauja  
jaun žmoni , ieškan i b r ,

kuriais jie padaryt reikšming ind l žmoni progresui ir gerovei, nepaisydami asmeni ni nepatogum , pasišventimo ir net aukos. N ra ding s pats herojizmas, bet yra ding s tik jimas herojum. Jei mes, amerikie iai, leidome komunikacijos priemom m suniekinti herojizm ir bendroje opinijoje sunaikinti net jo ženklus, tai priežastis yra ne tiek heroj nebuvimas, kiek j baime — nes herojus yra matas mums. Mes siekiame aistriai j išgriauti, kad rastume pateisinimo savo tingumui ir indiferentizmui... Nuo 1950 met mes, amerikie iai, nebenorime heroj . Atsiliepiamas Dr. Dooley (kuris pats v žiu sirgdamas yra pasiaukoj s vienintelis gydytojas ir ligonini organizatorius Laos džungl se. J. B.) yra puikus pavyzdys m s abejingumo herojum... Jaunas mano draugas d l jo pasteb jo: 'Jei Dooley mirs, b rys žmoni nulies ašar , bet nebus daug toki , kurie nor t stoti jo viet '. — Ir autorius t sia: "Mes norime liktis sau, kad gal tume naudotis 'geru gyvenimu' laisvi nuo visuomeninio atsakingumo... Gyvenimas yra per daug sud tingas, surizg s ir pavojingas, kad mes pasitrauktume nuo patogum rutinos, kuri susidar me sau iš nieknieki aplink save. Herojus ir heroj atsisako pasirašyti m s 'Tautin Kompromis ' su abejingumu. Del to mes jiem neturime vietos savo buvein je".

Išvada: Vakarietis — nebe tas

Tokiuose vakarie i pareiškimuose apie vakariet lietuvis išeivis gauna patirti nauj kar-

i ties : vakarietis nebe tas, Vakarai nebe tie, kuriuos jis buvo prisistat s anks iau. Gauna kar i ties : kas buvo anksiau filosof galvose, dabar ima nusileisti masi praktini gyvenim ; filosof id jos gyvenim performuoja ta kryptimi, kuri anie amerikie i ir angl steb tojai liudijo.

Buvo dar t vyn je žinoj s lietuvis dabartinis išeivis tokius didžiuosius vardus kaip William James ar John Dewey, kurie mok , kad tiesos, pastovios visiems laikam ir žmon m, nes ; kad tiesa tes s reliatyvus dalykas; kad tai, kas pasirodys visuomenei naudinga, tas ir b sia tiesa... Neatrod tada, kad tame didži j mintytoj galvojime reikia pakeisti tik vien termin , ir jis bus artimas tik jimui, kuriuo remiamas bolševizmas — tiesa bus tai, kas naudinga partijai...

Iš praeities švit jo tokie kaip John Watson, kuris s jo nauj žmogaus supratim — sumažindamas jame s mon s ir laisvos valios reikšm ir išryškindamas pas monin aplinkos veikiam prigimt . Jis atidar duris eksperimentin psichologij , bet jo mokslu deng si ir gaus s šarlatanai... Ta iau neatrod , kad tokios mintytoj id jos paveikt galvojim ir elges t amerikie i , kurie kaip pionieriai parod daug s moningos geležin s valios, suk r stipri herojini asmenybi , kovojo už pastovias ir visiems žmon m galiojan ias tiesas bei principus. O ta iau šios dienos atsiliepimai apie amerikie io moralines normas leidžia galvoti, kad mas pasidar savas

praktines išvadas iš savo min-tytoj kitados skelbt id j .

Taip, laiko t km je Vakarai jau nebe tie. To konstatavimo sp dyje nauja tikinama ir sugestyvia šviesa iškyla Gonzaga de Reynold rašytas Tragiškos Europos vaizdas;; rodosi jau lyg vyk s Vakaruose ar tebevykst s Ortega y Gasset rodytas Masi sukilimas prieš asmen . O už viso to stovi dar iš tolesn s laiko perspektyvos g sdinantis ir sp jantis Spenglerio pramatymas apie Vakar žlugim .

Vakar veidas nebe tas. To pakitimo pajautimas yra naujas dramatinis iševio pergyvenimas — apgriautas jo idealas, vardan kurio buvo kovota t - vyn je ir iš nauj pozicij . Vakarai tebeliko laisv s reprezentantai. Bet krikš ioniškos kult ros reprezentantu buvo jau tik praeities Vakarai. Apgriautas pasitik jimas dabarties Vakar žodžiais, užtikrinimais, nes jie teturi tik reliatyvios vert s, tik šiam kartui, tik tiek, kiek jie naudingi patiem žodži dav jam.

Bet ia iševio dramos dar ne galas.

Autoanaliz je: ar jis tas pats?

Jis, tas kalbamojo tipo iševis, pasijuto es s vakarietinio gyvenimo tek jime ir jo veikiamas. Atsineštas jo nusiteikimas kovoti ir aukotis atsid r kasdienio darbo rutinoje ir laisvalaikio palaimoje. To rezultatas — esti moment , tegul ir ne- dažn , kad jis pats ima save klausti: ar jis teb ra tas pats. Jei tai daryt kas kitas iš ša- lies, pasijut žeistas. Operaci-

## Poezija iš Lietuvos

### ADVENTO RYT

#### SIBIRE

Kažin kur tirpsta žvak s,  
Vargonai tyliai groja.  
Su meile žvelgia akys  
Iš spindin io altoriaus.

virš kyla rankos  
Su Duona ir su Vynu,  
O ia dangus nublank s,  
Takelis per pusnyn .

Ir tundur egl s juodos,  
Tartum, vienuol s kl po.  
-Suteik j g , paguodos,  
Pam l šnabžda l pos.

Eil raš io autorius 8 m. ken-  
t jo Sibire, dabar gr žintas.



ja mažiau skaudi, kai pats save  
ima klausti ir ieškoti atsako.

A. D L SAV S

Ar jis intelektualinio alkio,  
kur tur jo t vyn je, o juo la-  
biau tremties lageriuose, neiš-  
keit sotum ?

Ar tebetraukia knyga, laik-  
raštis, koncertas? Ar gyvenimo  
keliamas bei skaitomas id -  
jas sprendžia savo galvojimu,  
ar tenkinasi kartodamas kit  
pasi lytas frazes, nesistengda-  
mas suvokti n j turinio? Ar  
seka naujas gyvenimo id jas ir  
daro pagal jas išvadas savo  
veikimo formom, ar kartoja  
nusistojusius ir atgyvenusius  
trafaretus? Ar lankosi tuose

parengimuose, kurie reikalauja mint tempti ir palieka klausim keliom dienom, ar tenkinasi pramogom, kurios baigiasi bendru išsijuokimu, išgaruojan iu sulig iš jimu iš sal s? Look (1960 sausio 5), talkinamas Gallupo instituto, padar anket apie amerikie ius ir rado, kad vidutiniškas amerikietis sakosi skait s, bet negal s.. atsiminti autoriaus, nei knygos vardo. Daug skaityti ir sigilinti netur s kada, bet vidutiniškai po keturias valandas per dien praleidži s prie televizijos. Ar išeivis nesijau ia art j s, priart j s šiam "vidutiniškam" amerikie iui ?

- Ar jis moralinio principingumo n ra iškeit s pragmatiškum , vadinam tikslingum , vietoj tiesos pasirinkdamas šio momento naud ?

Daugumas kalba apie moralinius principus, ta iau ar moralin d sn pripaž sta tada, kol jis kalba jo naudai: ar pripaž sta ir tada, kai tas moralinis d snis kalba ir už jo priešinink ? Ar savo ir kito asmens garb , duotas žodis, viešas sipareigojimas lemia jo elges , ar tik nauda ir nenauda?

Tas pats Look rado, kad 3 amerikie iai iš keturi sak si pasielgt taip pat kaip Van Doren, jei tik b t jiem tokia proga uždirbti negarbingu b du 129,000 dol. Garbingumas tevaudina svarbios reikšm s elgesiui tik 15 iš 100. Bet ir tai tik vyresnio amžiaus žmon m — per 50 met . O tarp jaunimot as procesas tesiekia tik 6.

- Ar jis n ra idealizmo iškeit s oportunizm ? Iškeit s

ypa iai to specifinio idealizmo, kurio vardu žad josi Lietuv vaduosi s, eisi s kovotoj keliais?

Ar vertindamas gyvenimo faktus ir juose besireiškian ius žmones paj gia žvelgti idealistini motyv t žmoni poelgiuose, ar telink s ieškoti juose tik savanaudišk motyv , karjeros, ambicijos, avantiros, pasipelnymo?

Ar jis n ra priart j s prie t amerikie i , kurie gyvenime iš viso nemato idealist heroj , nes heroj buvimas virsta priekaištu ir pasmerkimu jo idealui. O tas idealas, Look anketos daviniais, es s dažniausiai toks: išsimok ti skolas už nam , užaitikrinti materialin saugum (tam tikr kapital ) ir paskui pakeliauti po pasaul , daugiausia po Europ . R - pest , kas ten dedas "Washington", vadinasi, valstybinius, politinius reikalus pastumia kitiem.

Patikrin s tokia autoanalize savo gyvenimo keli , kai kas gali nudžiugti, rad s daug panašumo tarp sav s ir ia atvaizduoto "vidutinio" amerikieio. J gali džiuginti faktas, kad jis ne vienas tokis, kad jis jau "amerikietis". Noras tuo savo nauj pad t pateisinti, teisinti ar ja pasididžiuoti betgi slepia savyje nor užmaskuoti, nutildyti jo viduje esant ir jau iam nauj nusivylim , giliausi ir skaudžiausi iš vis — nusivylim pa iu savim. Jis regi ir pripaž sta es s nebe tas pats. Pakit s ne asmens augimo linkme. Priešingai, degradav sis intelektualiniu atžvilgiu, degradav sis moraliniu



atžvilgiu, degradav sis aktyvumo atžvilgiu.

B. D L SAVO JAUNESNI J

Dramatinis kilimas neišsėmėtas. Jis, to tipo išėivis, ima baimintis, kad jo vaikai, išaug jau naujoje aplinkoje, bus dar svetimesni jo buvusiems idealams. Paradoksu skamba faktas, kad jis šiaip taip gali apsiprasti su tuo, kuo jis virto, bet jam sunku susiprasti su mintim, kad jo vaikai tuo pačiu virst. Toki galimyb vaikuose jis pergyvena skaudžiau nei savyje jau vykus fakt. Ta iau ir šitokia galimyb neb tinai turi vesti asmens pal žim, kapituliacij. Tas, kuris buvo susigyven s su t vyn s ir Vakar idealais, pavert s juos savo gyvenimo dalimi, gali atsidurti panašioje padetyje kaip Moljero Mizantropas — mato savo mylimosios nevertum, tuštum, o ta iau nenustoja jos myl j s. Nenustoja myl j s savo t vyn s ir jos žmoni dalies išėivijoje, nenustoja myl j s Vakar. Perdaug yra su jais suaug s. Ir d l to nori surasti tai, kas žadint nenustoti tik jus ateitimi ir d l jos veikus. Tai priklauso prie jo paties egzistencijos.

4. Ateities galimyb se: k jis ir kiti dar gali realiai padaryti

Laiko daug nutek jo jau virtus tremtiniu, išėiviu. Kovos tikslas nepasiektas. Ir ateitis vis miglotesn. Ar po tiekos nusivylim kapituluoti, sud ti rankas ir virsti "amerikonu", s žin apraminus, ar mojuoti nors ir užsimerkus toliau... — klausimai sukyla ne jam vie-

nam, to tipo išėiviu. Ateities vizija tegali rentis daugiau jo asmeniniu tik jimu, o ne empyriniais rodymais. Bet nuo to tik jimo priklauso jo akcija ar kapituliacija.

A. TIK JIMO PAGRINDAS: KOVA

EINA D L ŽMOGAUS

Išėivis tiki: t vyn s laisv s kova yra virtusi ir ateity virs dar organiškesne mažute dalim kovos tarp Ryt ir Vakar. Nusivylimas Vakar žygiais gali b ti dar gilesnis. Slaptos išpardavimo sutartys gali b ti pridengiamos naujais skambiais š kiais — užtvenkimas, išlaisvinimas, emancipacija, išsilaisvinimas, pad ties nesankcionavimas ir kt. deng ir dengs Vakar negali, iki jie patys iš tos negalios išsivaduos. Ta iau kova tarp Ryl ir Vakar nesibaigs, jei ir b t išduoti jo ir kit toki pavergtos t vyn s. Tai per menka duokl tam, kuris nori visos Europos ir vis kontinent.

Vakarai, neišjungdami iš savo kovos pavergtos Europos, daro ne labdar tiem pavergtiem kraštam, o tiktai kovojad l savo egzistencijos, nes kiekvienas naujas k snis priešui, komunistiniam Rytam, yra Vakar siaurinimas ir silpninimas.

Lieka išėiviu tik jimas, kad Ryt ir Vakar kovoje, kol ji reiškiasi tik šaltuoju karu, kovojama pirmiausia d l žmogaus. Komunistini Ryt pagrindinis siekimas — perdirbti, perkurti ar naujai sukurti žmog. Perkurti t, kur jau fiziškai paverg. Perkurti ir t,

kuris yra dar laisvame pasaulyje.

Laisvojo pasaulio žmog komunistiniai Rytai siekia padaryti dvejop : padaryti aktyv kovotoj už komunistin žmogaus ir gyvenimo supratim ar padaryti bent neutral , kad j išjungt iš kovojan io priešininko gret .

Vakarie io bruožai, kurie buvo aliarmuoti vakarie i steb toj , yra to neutralaus žmogaus ženklai, komunistui nenekenksmingi, o j daug jimas priešininko stovykloje komunistiniam siekimam yra naudingas. Šitas reiškinys, komunistini Ryt akcija už komunistin ar neutral žmog , duoda konstruktyvi išvad ir Vakaram — veikti už žmogaus tikros vert s atstatym — už jo intelektualin budrum , už jo moralin principingum , už jo idealistin veiklum . Tai yra pagrindas. Jo stiprinimas reikš pas priešinim tai nužmoginimo akcijai, kuri genialiai vykdo komunistas, siekdamas dominuoti. Jo stiprinimas reikš didesn garantij teisingai žvelgti priešio užmaias, teisingai parinkti jam pasipriešinimo uždavinius ir metodus. Jo stiprinimas reikš didesn žvalgum tautinei k rybai ugdyti ir visuomeninei sutartinei laim ti, žmogaus vert s atstatymas praktiniame gyvenime yra pagrindas ir laisv s kovai. Visa kita yra tik praktin s išvados. Kai kurias tokias išvadas galima iliustruoti pavyzdžiais.

#### B. PAVYZDŽIAI VEIKLOS LAISV S KELYJE

Intelektualinis budrumas reikalauja kritiškai sutikti die-

nos pakišamus š kius, faktus, vertinimus apie žmones ir vykius — užuot nekritiškai, pap giškai pri mus iš šalies pagamintus ir pakištus apie juos sprendimus. Koegzistencija, taika, laisv , kult rinis bendradarbiavimas, vienyb , laisvinimas, demokratija, fašizmas ir tt. — vis tai graž s ar negraž s vardai, kuriais norima aptempti ir pasl pti visai jiem priešingas turinys. Amerikos vyskup laiškas 1959 lapkri io 22 teisingai atkreip d mes termin piktnaudojim . Intelektualinis budrumas reikalauja tokius š kius patikrinti visu logikos aštrumu ir sutikimu su gyvenimo tikrove. Tada gr dus iš t šuki tenka prisiimti, o pelus atmesti.

Intelektualinis budrumas gal b t tikins ne vien , kad laisv s kelyje nepakanka r pestingai kartoti bendrus laisvinimo žodžius, o reikia pamatyti konkre ius uždavinius kiekvienam metui, kiekvienam kartui. Tada bus šaudoma taikin , ne or . Antai, jei paskutiniais metais Lietuvos okupantas taip siekia suniekinti Lietuvos laisv s kovotojus, tai geriausias jam pasipriešinimas sustiprinti t didvyri kult . — Jei m niekinti Lietuvos kankinius vyskupus, tai laisvasis pasaulis tur t susilaukti informacijos, kuri pažadint jais pasidžiavim ir meil . — Jei okupantas taip siekia iškreipti ir suniekinti nepriklausomos Lietuvos praeit , tai apdairumas ir budrumas diktuo bent mažiausi uždavin — nepad ti okupantui tos Lietuvos niekinti.

Jei priešas taip ieško koegzistencijos su Amerika, kad ji

užmiršt praeit, norint jam keli pastoti — juo labiau reikia informuoti Amerikos visuomen apie tos praeities faktus, kurie sp ja sykiu, kokia bus ateitis pa iai Amerikai.

Dr. A. Maceinas puikios su-  
gestijos apie pabaltie i emi-  
grant uždavinius buvo sure-  
ziumuotos vienu pasakymu —  
jie turi b ti tiltas tarp Vaka-  
r ir Ryt . Jo pasakym tai-  
kant Amerikos plotui, tokiu til-  
tu labiau reikt pab ti daugiau  
per provincin spaud , kurios  
skaitytojai yra labiau atviros  
širdies ir mažiau paveikti suk-  
tos politikos. ia sveikintinas  
Amerikos LF bi iuli 1959 stu-  
dij savait je prieitas sprendi-  
mas ir sipareigojimas ieškoti  
ryši su sav miest amerikie-  
i spauda.

Tai keli pavyzdžiai, kurie ro-  
do, kad laisv s kelio akcija ga-  
li b ti suracionalinta, taupant  
j gas ir žodžius.

Intelektualinio budrumo pa-  
darinius gali pajusti ir morali-  
niai santykiai tarp žmoni , tarp  
grupi . Budresnis apsisvarsty-  
mas prieis, tur b t, išvad , kad  
laikas yra padar s tvirt  
sprendim , kuriais punktais  
veikla nebereikalinga ir pastan-  
gos tuš iai eikvojamos: kova  
tarp politik ir diplomat d l  
pirmavimo, kova tarp grupi  
taip pat d l pirmavimo vado-  
vyb se, kova tarp vadinamo  
jaunimo ir senimo, kova tarp  
kunig ir pasaulie i katali-  
kiškos veiklos srityje. Ta kova  
gali b ti dengiama gynimu  
valstybini teisi , demokrati-  
jos, katalikyb s ar kitokiais  
idealistiniais dangalais, bet tai  
sav s apgaudin jimas, noras  
iluzijom gyventi, naikintis ir

kitus naikinti. Yra tragiška,  
kada žmon s manosi tuo tar-  
nauj Dievui ir T vynei. žval-  
gesnis intelektualinis bukumas  
gal t rodyti konstruktyvini  
galimybi , realiai manom :

\* Klausimais, kurie lie ia  
laisv s kovos reikal , kurie ga-  
li pad ti ar kenkti lietuviams  
t vyn je ar Lietuvos bylai bei  
propagandai užsieniuose, gali  
susitikti vairi grupi žmon s,  
nesiteiraujant, kas tarp j vir-  
šesnis ir su svaresniais ga-  
lijimais, o tik kaip jis tais  
klausimais galvoja ir kaip pa-  
siryž s veikti. Bendras išsiaiš-  
kinimas daugiau ar mažiau  
duos bendras išvadas. Tuo bus  
laim ta veikimui bendra vis  
linija.

\* Klausimais, kas k gero  
gali vykdyti, gal b t, teks nu-  
silenkti prieš gyvenimo datuo-  
jam išvad : realiai gali nu-  
veikti jau nebe kolektyvai, bet  
daugiau atskiri paj g s ir k -  
rybingi asmens. Taip yra dip-  
lomatini je, taip politini je, taip  
propagandin je, taip ir kult -  
rin je srityje. Jei kurie bendro  
pob džio kolektyvai prigyvono  
dekadans , tai labiausiai tada,  
kada juose sustipr jo atstova-  
vimas, o ne darbas; kada grup  
s siunt savo žmones atstova-  
vauti, o ne dirbti. Negal s po-  
zityviai dirbti nori energij  
kur nors d ti; nelaim , kad ji  
buvo pasukta kliudyti dirban-  
tiesiems paties kolektyvo r muo-  
se. Jei kolektyvai, kuriems yra  
sudarytos minimalios fizin s  
s lygos visuomenin darb dirb-  
ti, b t sudaryti ne tiek at-  
stovavimo, kiek darbingumo  
principu, grož tumes daug di-  
desniais rezultatais.

Ta tiesa gal nebuvo tokia aiški anksčiau; laikas j padar aksioma.

\* Klausimais, kur reikalinga sukelti bendr išėivijos opinij , laikas padar tai, kad šiandien daugiau reikšm s turi nebe politiniai kolektyvai, bet spauda. O jos politiniai kolektyvai šiandien beveik nebekontroliuoja. Tad ieškant bendros vieningos opinijos reikia sudaryti j pirmiausia tarp laikraš i . Daros realesnis vienyb s k rimas tarp redakcij nei tos vienyb s ieškojimas tarp grupi .

Intelektualinis budrumas gali pad ti ir santyki tarp asmen bei grupi moraliniam lygiui kilti, taigi kult r ti. Kas yra krikš ioniškos pasaul ži - ros ir nori savo veikim jos principais tvarkyti, gerai pasvarst s ras, jog tarp asmen ir grupi ugdyti neapykant , pagiež n ra krikš ioniškas principas. Komunistai laiko savo tik jimo dogma neapykant priešininkui. Krikš ioniškoji pasaul ži ra tam reikalui skelbia artimo meil , net ir priešininkui. Jei krikš ionis veik - jas tai atsimins, gal atsisakys tada nuo pagiežos kitaip galvojan iam, j pakeis tegul ir ne meile, tai bent sant rumu. O atsizvelgdamas, kad šioje scenoje kova tarp grupi yra realiai beprasm , paskelbs tarpgrupines "paliaubas", t. y. gyvenk tu savo "tik jimu", aš gyvensiu ir veiksiu savuoju. Ilgesn je perspektyvoje tai gali vesti ne tik tolerancij , bet ir sugyvenim , o reikiant ir bendradarbiavim tam tikrais klausimais.

Amerikos vyskup , 1959 lai - ke sp jimas, kad tikintieji prisiima komunistinio galvo - jimo tiesas, galioja lygiai ir išėiviu lietuviui. Nuo to gali ap - saugoti tik budresnis savos pa - saul ži ros žvelgimas ir tada jos s moningas praktikavimas.

### C. FINALAS: IŠEIVIO IR EUROPIE IO ATGIMIMO, TAIGI IR LAISV S, VILTIS

Tokias veiklos galimybes vaizduoj s išėivis po pusantr os dešimties met . Žino labai gerai — tai daug sunkesnis kelias, nei sušaukti susirinkim ir priimti protesto rezolucij . Kelias sunkesnis, varginantis, reikalauj s nuolatini pastan - g . Žino taip pat, kad ne visada jam seksis juo eiti. Ta - iau jei ir suklys jame septy - niasdešimt septynis kartus, tai nereikš, kad kelias blogas, o tik kad reikia dar labiau j gas stiprinti, nes jis s kmingiau ve - da laisv s racialesn sieki - m , asmen ir kart galim su - gyvenim . Tas kelias duos ir asmeninio pasitenkinimo, nes nebus laiko nei intereso dom - tis užkulisin m intrygom, ap - kalbom, tarin jimais ir kito - kiais šiukšlin jimais.

Jis duos ir pagrindo optimiz - mu. žvelgs, kad yra dar kita vakarie io pus , kurios nek l apžvalgininkai — yra pastang pasipriešinti vakarie io deka - dansui, pastang atsigavinti, o ne galutinai slinkti "Vakar žlugim ". N ra vienintelis A - merikoje tokis balsas kaip žur - nalo America: "Jei m s tauta turi išlikti, mes turime tur ti v l populiarius kovotojus, kurie kv pt mums didyb s krizi laikais."

Amerikoje vis daugiau aliar-  
mo bals apie pavoj ameri-  
kie iui. Bals , reikalujan i  
pa ios žmogaus aukl jimo re-  
formos. Paradoksu skamba  
faktas, kad prieš pavyzdžiai  
skatina amerikie ius atsitiesti  
iš t klaid , kurios st m  
juos patys Amerikos didieji  
žmon s.

žvelgs pagrindo optimizmui  
ir d l pa i lietuvi išeivi .  
Kilo ir kyla pasipriešinimas  
prieš kult rin nuosmuk . Kils  
pasipriešinimas ir dar pla iau  
— apskritai prieš intelektualin  
seklum , prieš moralin su-  
smuk jim kitose srityse, prieš  
abejingum bet kuriom dvasi-  
n m vertyb m. Kyla sykiu ir  
pozityv s ženklai — k rybinis  
pol kis vienur kitur, visuome-  
ninis užsimojimas, tarporgani-  
zacinis bendravimas, naujas  
prie klausim prid jimas —  
ypa iai tarp jaunimo.

Taip, išeivis regi jaunim  
tolstant nuo vyresni j — tol-  
tant nuo j pramog , nuo j  
organizacij , nuo j galvoji-  
mo ir veikimo b d . Atviras  
žvilgsnis rodys, kad ia vyksta  
procesas, kaip aušrinink lai-  
kais — tada vaik , iš jusi  
mokslus, tolimas nuo t v  
kinink ; dabar vaik , iš ju-  
si ia mokslus, tolimas nuo  
t v , virtusi darbininkais.

ia iš jusio jaunimo dalis nu-  
tols nuo t v pirmykš i ideal  
ir “paliks be likusio ženklo  
žmogumi buvus” (V. Kudirka).  
Ta iau dalis liks ištikimi t v  
laisv s idealui, idealizmui, prin-  
cipingumui, nors ir kitokiu  
pri jimu, kitokiom formom nei  
t vai. O toki jau reiškiasi, jau  
ima stoti ir tos pa ios laisvi-

nimo akcijos aktyve. Tie nauji  
ženklai saugoja išeiv , kaip an  
Job , išverti pasitik jime ir  
viltyje. Tai kas, kad jaun po-  
zityvi atžal dar nedaug lais-  
v s kovos bare. Išeivis žino:  
mas bemoksl i ir mokslus iš-  
jusi , visada linkus gyventi  
inercija, kaip j vaizdavo a-  
merikie i anketos. Žino taip  
pat, kad naujos id jos, naujas  
galvojimas, nauji keliai gimsta  
atskir asmen pastangom. Jie  
eina savo keliu, dažnai partiza-  
niškai, nepaisydami mas s  
traukimo atgal. Kai t bendro  
galvojimo ir bendro veikimo as-  
men susidaro ne vienas, o ma-  
ži bent b reliai, jie virsta mas  
kelian i) raugu; jie virsta  
garsty ios gr du, kuris išaugi-  
na med su dangaus paukšiais  
j šakose.

J pirmiausia ir labiausiai  
reikalingas išeivi gyvenimas  
po dviej dešim i met oku-  
pacij , po pusantros dešimties  
met ištr mimo.



\*\*\*

Pažvelk aplink: kiek tik akis užmato

Vien stovykla ir šachta palei šacht .

Ir dar naujas jiems stato vis ir stato

Badmiriauj vergai per dien, per  
nakt .

Lietuvi kalini daina Vorkutos  
verg stovykloje, Soviet S jungo-  
je. J lietuviškai išmok s užraš  
vokietis, Dieter Friede, vergav s  
toje pa ioje stovykloje. Dain lietu-  
viškai cituoja savo knygoj Das Rus-  
sische Perpetuum Mobile, išleistoje  
Wuerzburge, Marienburg Verlag,  
1959.



# M S VISUOMENIN VEIKLA

## 15-os met perspektyvoje

LEONARDAS DAMBRI NAS

Ž V I L G S N I S P R A E I T

Pralaim jimai Vatikane ir Amerikoje \* Lietuvos klausimas Jungtin se Tautose \* Mažoji Lietuva ir kumštis stal \* Vienyb ir logika

Sukakus penkiolikai met m s kovos d l Lietuvos laisv s atgavimo, susidaro šiokios tokios perspektyvos m s nu-eitam keliui peržvelgti bei jam vertinti ir nužym ti gair ms veiklai ateityje.

Pra j metai m s visuomeniniame gyvenime buvo, galima sakyti, politikos dominavimo metai, nes visa veikla buvo nuspalvinta politiškai. Politiniam darbui žmoni netr ko, o politini organizacij buvo gal net per daug. Tok dom jim si politika bei aktyv veikim politin je srityje reikia vertinti teigiamai, nes tai reiškia aukš-iausi savo tautos reikal s - moningum . Politika ia, žinoma, suprantama plaiausia prasme, kaip veikimas politin - se organizacijose ar aktyvus j r mimas.

Žymiausiu m s politini organizacij bei veiksni nuopelnu tenka laikyti tai, kad buvo stengiamasi neleisti Lietuvos byl numarinti, buvo vis laik stengiamasi j laikyti aktualia.

Tai daryta bendradarbiaujant su atitinkamom kit krašt organizacijom. Š darb reikia vertinti teigiamai, ta iau dideliu laim jimu jo laikyti negalima, nes pirmyn nepažengta, tik laikytasi senose pozicijose ir tai dar nevisai atsilaikyta: m s pozicijos dviejuose svarbiuose frontuose faktiškai susilpn jo. Turiu galvoj atstovyb s Vatikane degradavim ir atstovyb s Washingtone “šaldym ” laikino reikal ved jo titulu. Tod l ligšiolin pad - tis m s džiuginti negali, ir visuomenei dar ir šiandien lieka neaišku, kod l tik tiek te galima buvo padaryti.

Visuomen s tokia pad tis nedžiugina ypa tod l, kad n kiek nepažengta pirmyn; o tai, anot patarl s, lygu žengimui atgal. Kyla klausimas, ar galima buvo pažengti pirmyn. Gal svarbiausia vieta Lietuvos bylai kelti yra Jungtin s Tautos. J. Matulionis, b damas Vliko pirmininku, žad jo tai daryti,

bet nepadar . Turb t negal -  
jo. Bet kyla vis d lto klausim -  
as, kod l ne tik Vengrijos,  
bet ir Tibeto klausimas gal jo  
b ti iškeltas Jungtin se Tauto -  
se. Tibeto klausimas iškilo net  
ir nesant formali s lyg —  
atsakovo (komunistines Kini -  
jos), prieš kur keliama byla.  
Tibeto klausim , be Malajos, iš -  
k l ir katalikiška Airija. Tad  
nejaugi neatsirado n vieno  
katalikiško, socialistinio ar ki -  
tokio krašto, kuris b t sutik s  
kelti Pabaltijo valstybi byl  
Jungtin se Tautose ? Tibeto  
byl galima buvo iškelti, nors  
jis yra tik autonomin Kinijos  
provincija, o Pabaltijo kraštai  
buvo ir tarptautin s teis s po -  
ži riu teb ra nepriklausomos  
respublikos. Visiškai ne tikina  
argumentai, kad to klausimo  
kelti Jungtin se Tautose ne -  
verta, jei nesitikima laim ti.  
Jau pats išklimas b t nema -  
žas laim jimas. Kiekvienu at -  
veju m s visuomen tur jo  
b ti bent informuojama, kod l  
Lietuvos bylos penkiolika met  
nepasisek iškelti Jungtin se  
Tautose.

Negeriau atrodo ir pra jusio  
laikotarpio “vidaus” politika.  
Šiuo atžvilgiu š laikotarp ga -  
lima vadinti politini nesutari -  
m bei skaldymosi laikotarpiu,  
o toki veikal tenka vertinti  
neigiamai d l to, kad susiskal -  
dymas buvo per didelis ir kad  
to skaldymosi motyvai buvo  
žemi. Susiskaldymas aplamai  
reiškia nesugeb jim ar nenor  
dirbti vienoje organizacijoje.  
M s gi atveju susiskaldymas  
reiškia nesugeb jim ar neno -

r net ir bendradarbiauti susi -  
skaldžius, nenor siekti bendr  
tiksl , kurie be bendradarbia -  
vimo n ra pasiekiami (pvz. at -  
stovyb s Bonoje steigimas).

Kokie buvo motyvai, kurie  
trukd veikti vienoje organi -  
zacijoje ar bendradarbiauti  
tarp organizacij ? Jeigu ia ir  
galima b t surasti koki nuo -  
moni skirtum keli bei prie -  
moni klausimu, tai d lto svar -  
biausia nesutarim priežastimi  
tenka laikyti ne k kita, kaip  
grupi prestiž , garb . Šie da -  
lykai yra suprantami ir patei -  
sinami, kai jie yra savo vietoj,  
kai jie nenustelbia svarbesni -  
j . Deja, m s politin j veik -  
loj jie buvo statomi aukš iau  
už svarbesniuosius, už b tin  
bendradarbiavim , vykdam  
svarbius Lietuvos reikalui už -  
davinius, ir d l to, sukeitus  
vertybi eil , bendras darbas  
pasidar ne manomas. Nepasi -  
dalinus garbe, bendras laisvi -  
nimo frontas neišvengiamai tu -  
r jo suskilti.

Kova d l tuš ios garb s Vil -  
ke, pavyzdžiui, vyko keliuose  
frontuose. Pirmiausia ji vyko  
tarp katalik ir laicistinio blo -  
ko. Kaip ji vyko, teko ir ši  
žodži autoriui pamatyti. Kai  
kart Reutlingene buvo su -  
šauktas platesnis Vliko pos -  
dis Mažosios Lietuvos atstovo  
sileidimo klausimui svarstyti,  
tai dvi dienas gin ytasi, karš -  
iuotasi, net kumšiais dau -  
žant stal , kol galop paaiš -  
k jo, kad iš tikr j gin ijama -  
si ne d l Mažosios Lietuvos  
atstovo sileidimo o d l tarp -  
grupinio santykio. Tai atvirai

ir viešai prisipažino Valst. Liaudinink atstovas pos džiams besibaigiant. Kova d l garb s vyko ir pa iuose blokuose. Katalik bloke krikš . demokratai reikalavo kad Darbo Federacija jiems "priklausyt " ir kad jai atstovauti turi "j " žmogus. Nesutarta ir laicist bloke galb t d l to, kad Vlikas negal jo susitarti su Lozoraiiu. Kai kelios grup s, pasitraukusios iš Vliko, užleido vis garb likusioms, šios pasirod v l nepatenkintos — ir v l d l tos pa ios garb s. Tada buvo stengiamasi pasitraukusius susigr žinti atgal, ir kai tai nevyko, ta pati kova buvo t - siama toliau, tik jau ne pa iame Vlike, bet už jo rib , viešumoje. ia ir pasirod m s politini grupi nesubrendimas šiam darbui, nes tuo metu, kai vieni t grupi žmon s kviet pasitraukusias grupes gr žti Vlikan, kiti t grupi žmones pasitraukusius pl do kuo smarkiausiai žodžiais. Kvietimas gr žti tokiomis aplinkyb mis atrod visiškai nenuoširdus, o labiau panašus taktin manevr savo "priešui" suduoti sm g .

Pasitraukusieji neneig vie no vyriausio laisvinimo organo naudingumo, bet reišk nuomon , kad norint vienyb s, reikia pašalinti priežastis, kuriuos t vienyb suard ir, aišku, gal t ir v l suardyti. Vliko dominuojan ios grup s reikalauja "bes lygin s kapituliacijos", t. y. bes lyginio gr žimo. Kadangi pasitarimai nedav norim rezultat , tai LFB pasi l nauj išeit — negalint

pasiekti organizacijos vienyb s, siekti darbo vienyb s, t. y. dirbti bendrai Lietuvos labui, kad ir netelpant vienoj organizacijoj. Tai si loma galvojant, kad ne formalus priklausymas organizacijai svarbu, o konkretus darbas, ir, antra, kad sutartinai dirbant, gali pager ti atmosfera susitarti ir d l organizacijos. Krikš ionys demokratai tam nepritaria, motyvuodami šitaip: "kad niršusieji vienas prieš kit gal t b ti savo ruožtu geri bendradarbiai, galima tik teorizuoti, bet paprastai taip n ra ir negali b ti" (T v. Sargas, 1958 Nr.1, 92). Kitiems gi atrodo priešingai, b tent, kad organizacijos vienyb sunkiau pasiekiama, nei darbo vienyb . Jie klausim stato šitok : jeigu du kaimynai nesutaria, gyvendami atskirose sodybose, tai kaip jie gali sutarti vienoje sodyboje ar net vienoje troboje? Aišku, kad sugyvenimas vienoje troboje pats sunkiausias. Tod l nor ti iš karto sunkiausio, neinant prie to palaipsniui, yra nelogiška. ia, atrodo, krik. demokratai nepasak visko, kas jiems iš tikr j svarbu. Apie tai man prasarit vienas j veik jas, pareikšdamas, kad LFB, si lydami darbo vienyb , nori atsistoti kaip lygus partneris šalia Vliko, o tai es nepriimtina, nes LFB b t per daug garb s, o Vliko garb sumaž t . Vadinasi, v l tas pats nesutarimo motyvas — garbe.

Nesutarus d l garb s, kova toliau vyko spaudoje, ir kadangi kovos motyvai buvo žemi, tai ir pati kova buvo nekult -



ring. Spauda visai teis tai j vadino rietenom. M. Krupavičius teisina tas rietenas tuo, kad es visi riejas — kult rininkai, menininkai, kunigai ir kad „tokie gin ai buvo reikalingi ir klausimui naudingi” (Draugas, 1959.8.24). Bet kuo gi jie naudingi? Gin Vlike rezultatai — Vliko suskilimas. Pripaž stant, kad tai buvo naudinga, reik t ir toliau ginytis ir toliau skaldytis. Gin o Vliko su Lozorai iu rezultatai — Lietuvos atstovo Bonoj ne-

paskyrimas. Tad kokia ia nau da? Nenaudingos rietenos dar ir tod l, kad jos demoralizuoja visuomen ir atgraso nuodom jimosi bet kokia politine veikla. O tai taip pat n ra naudinga.

Tokia tad pad tis teb ra ir šiuo metu. Kova dl tuš ios garb s tebevyksta, puolimai nesiliauja. N ra abejon s, kad tokia pad tis politin veikl ateityje ne stiprins, bet silpnins.

## Ž V I L G S N I S     A T E I T

Politikai virsta ekonomistais \* Politika ir lietuvyb \*

Laisvinimo akcijos revizija \* Kult ra ir politika

Peržvelgus nueit keli ir sustojus ties dabartine pad timi, verta mesti žvilgsn ateit ir pasvarstyti, ko visuomenin je veikloje galime tik tis ateityje. Taip pat verta pasvarstyti, koki priemoni reikia imtis, kad b t išvengta klaid , daryt praeityje, ir kad visuomenin veikla ateityje b t tuo s kmingiausia.

Pirmiausia konstatuotina, kad m s tikslai — Lietuvos laisv s atgavimas nepasikeit ir nepasikeis, bet gyvenimo s lygos nuolat keiasi, ir dl to m s veikimo metodai turi atinkamai keistis.

Pirmiausia, prieš penkiolika met mes buvome tremtiniai ar pab g liai ir galvojome apie greit gr žim . Šiandien dau-

gelis sav s nebelaikome nei tremtiniais, nei pab g liais ir greito gr žimo nesitikime, o kiti gal ir nenorime.

Antra, prieš 15 met didžioji pab g li dauguma buvo išsinešusi gyv Lietuvos vaizd . Maž vaik , be spaudo iš Lietuvos, buvo palyginti nedaug. Šiandien ta proporcija yra gerokai pasikeitusi: senesni j skai ius sumaž jo, o jaunuomen s iš viso Lietuvos nemausios ar mažai j teprisime nan ios gerokai padid jo.

D l ši ir panaši s lyg pasikeitimo turi keistis ir m s visuomenin s veiklos pob dis. Vokietijos stovyklose buvome pirmoje vietoje politikai, nes visi dom jom s svarbiomis politin mis permainomis; antro-

je vietoje — kult rininkai, švietėjai (n vienos stovyklos nebuvo be mokyklos, be laikraščiai) ir tik treioje, paskutiniėje, vietoje — „ekonomistai“, besirūpinę medžiaginiais gyvybomis. Persikėlus iš laikinų stovyklų pastoviam gyvenimui, pasikeitė ir mūsų interesai bei užsisiūmimai. Dauguma iš politikų virto „ekonomistais“, mažiau beliko kultūrininkų ir mažiau — politikų. Ekonominiai reikalai tapo kiekvieno rūpesiu, kultūriniai nedaugelio, o politika liko tik „specialistams“.

Visa tai vyko ir vyksta „natūraliai“, pagal „gamtos dėsnius“. Bet mes nenorime būti tik gamtažmogiai, bet ir dvasiažmogiai, kuriems rūpi ne vien duona ir žaidimai, bet ir mūsų krašto laisvė. Todėl esama „natūrali“ padėtis mūsų nepatenkina. Mūsų idealas, kad visi būtume ne tik ekonomistais, bet ir kultūrininkais bei politikais. Tačiau tikdami dvasios pranašumu, vis dėlto turime skaitytis ir su gamta. Siekdami idealo, turime skaitytis ir su faktine padėtimi. Faktinė padėtis gi yra tokia: dauguma, masės, konkrečią politiką mažai tesidomi, nes masės politinėje srityje nėra ko ir veikti. Normaliomis sąlygomis jos turi vieną pareigą — balsuoti. Mūsų sąlygomis ir toji pareiga atkrinta. Būlieka tik pareiga politinį veiklą remti finansiškai. Masės tad natūraliai lieka kitos dvi sritys — ekonominė, kuri yra grynai asmeninė, ir kultūrinė, kuri yra daugiau ar mažiau visuomeninio pobūdžio. Todėl turdami

galvoj daugumą, daugiausia dimesio ateityje turime skirti kultūrinei sričiai, nes į kiekvienas gali rasti atitinkamo darbo, į ją gali reikštis ir tas, kuris politinio darbo nemėgsta ar jo reikalingumą nesupranta. Bet kultūrinė veikla yra viena iš propagandinių priemonių lietuviųbei išlaikyti, o sėmoninga lietuvių sudaro pagrindą politinei veiklai. Tai svarbu yra priauganios kartos atžvilgiu, nes jaunas žmogus pirmiau turi tapti sėmoningu lietuviu, kad vėliau galėtų tapti politiniu veikliu. Todėl turime prisiauginti daug patriotiškai nusiteikusių lietuvių, kad iš jų atsirastų kad ir nedaug, bet tinkamų asmenų politiniam darbui. Todėl kelias lietuvišką politiką ateityje eis per lietuvišką kultūrą. Kai normaliomis sąlygomis nepriklausomoje valstybėje kultūra yra tikslas, o politika tik priemonė, nes ji sudaro sąlygas kultūrai tarpiti, tai mūsų sąlygomis yra atvirkščiai — tikslas yra politika (kova dėl tautinės laisvės atgavimo), o priemonė yra kultūra, kultūrinis veikimas. Ir dėl to nesirūpinimas kultūrine veikla reikšt nesirūpinimą nieku — nei kultūrai, nei politikai, nes be priemonių tikslas nepasiekiamas.

Tai pagaliau savaime suprantamas dalykas — aksioma. Tai suprato ir mūsų politikai, prieš dešimt metų paskelbdami Lietuvos Bendruomenės Chartiją. To darbo svarba kaskart labiau aiškėja ir dabartiniams politikams. Valstieji liaudininkai suvažiavime Clevelande prele-

gentas dr. K. Karvelis d st ši-  
 taip: "M s laisvinimo veiks-  
 niai privalo iš ši vizit (Ni-  
 xono — Chruš evo). Red.) pa-  
 sikeitimo padaryti atitinkamas  
 išvadas ir atitinkamai reviduo-  
 ti laisvinimo akcij , jeigu ji  
 dar manoma. Mano suprati-  
 mu, tekt daugiau kreipti d-  
 mesio lietuvių s išlaikym ,  
 nes po ši vyki jau mums  
 pakankamai aiškiai parodyta,  
 kad m s tremties metai gali  
 ilgiau užsit sti, negu kad mes  
 tikim s" (Nepriklausoma Lie-  
 tuva, 1959.9.23). Tod l lietuvių-  
 b s stiprinimas šiaandien tur t  
 b ti viena iš svarbiausi pa-  
 reig vis , nepaisant kuo kas  
 save laikyt — politiku ar kul-  
 t rininku. Reikia betgi pažy-  
 m ti, kad toji pareiga net ir ne  
 vis visuomeninio gyvenimo  
 vad yra tinkamai sis monin-  
 ta. kult ros darb kai kas  
 vis dar ži ri kaip antraeil s  
 svarbos reikal . Kult riniams  
 reikalams l š skiriama ma-  
 žiausia. LB kai kieno laikoma  
 tik dar viena organizacija, ne-  
 sisikirian ia nuo kit . Iš tikt-  
 j tai reiškia ne k kita, kaip  
 dalies m s visuomenes tam  
 tikr politin trumparegiškum  
 — nenor suprasti, kad tarp-  
 tautin politin raida n ra

mums palanki ir kad d l to  
 reikia ruoštis ilgai kovai. Tam  
 gi reikia s moningos, stiprios,  
 gajos tautin s bendruomen s.

Kult rin s veiklos šiuo me-  
 tu yra dvi pagrindin s sritys —  
 k rimas toki vertybi , kurios  
 Lietuvoj šiuo metu ne mano-  
 mos, ir lituanistinis švietimas.  
 Kult rini vertybi k rimas  
 yra dabartin s kartos uždavi-  
 nys ir kartu jos pasitraukimo  
 iš t vyn s pateisinimas. Švieti-  
 mas nemažiau svarbi sritis, nes  
 tik jis gali užtikrinti tolimes-  
 n m s tautin s bendruome-  
 n s egzistencij , jos ateit . To-  
 d l ir l š telkimas vadov -  
 liams bei kitoms tautinio švie-  
 timo priemon ms bei s lygoms  
 sukurti yra nemažiau svarbus  
 dalykas, negu pvz. visokios  
 premijos, ypa kai jomis pre-  
 mijuojami kartais ir menki da-  
 lykai.

Viso to, kas šiuo klausimu  
 ia pasakyta, reziuum gal t  
 b ti toks: Sekan io dešimtme-  
 io vienas iš svarbiausi užda-  
 vini yra m s tautin s ben-  
 druomen s stiprinimas, nes ji  
 yra visokios veiklos Lietuvos  
 labai pagrindas. Svarbiausia gi  
 bendruomen s stiprinimo prie-  
 mon yra tautinis jaunuome-  
 n s švietimas bei aukl jimas.

## BENDRUOMEN S STIPRINIMO S LYGOS

Fanatizmas ideologijoj \* Nepriklausomyb s atminties  
 griovimas \* Polemikos nuosmukis \* Muša Lietuvi  
 Front , o kli va t vams j zuitams

Kult rin s veiklos s kmin-  
 gumas priklauso nuo s lyg .  
 Vienos j m s negali b ti pa-

keistos, bet kitos priklauso nuo  
 m s pa i . Šias pastar sias  
 ia kaip tik tenka pasiaiškinti.

Šio darbo s kmingumui reikia tam tikro m s visuomen s vieningumo, sutartinumo, iš kurio plaukia ir entuziazmas, o entuziastiškai, su užsidegimu bei pasiaukojimu dirbamas darbas visada duoda ger vaisi . M. Krupavi ius išreišk daugelio nuomon , pareikšdamas, kad "politin veikla turi skaldan i priežas i ir tendencij , kult rin gi vienijan i " (Draugas, 1959.8.24). Vis d lto ir kult rin j veikloj nesunkiai gali atsirasti priežas i bei prog susipykti ir susiskaldyti. Tam išvengti reikia, mano nuomone, stengtis pašalinti kelet svarbi bendro darbo kli i .

Viena iš kli i tiek politiniame, tiek ir kult riniame darbe yra m s ideologinis fanatizmas. Mes esame tiek simyl j savo ideologijas, kad nenorime nieko gero matyti kit ideologijose, ir tiek karštai kartais giname sav sias, kad pradedame neapkti ne tik kit ideologij , bet ir j skelb j . Iš kovos prieš kitas ideologijas lengvai pereiname kov prieš žmones. Ideologinis "karštis" vienu atžvilgiu yra teigiamas dalykas, nes jis parodo m s id jingum , dvasingum , bet fanatiškas tos ideologijos propagavimas rodo tam tikr m s nesubrendim ir nekult ringum . Toks fanatizmas kenkia ne tik pa iai ideologinei grupei, bet ypa bendram m s tautin s bendruomen s darbui. Ta fanatiška ideologin kova tarp lietuvi vyko jau nuo pat m s tautinio atgimimo pradžios tiek pa ioje Lietuvoje, tiek ir ia Amerikoje. Ji pri-

dar nemaža žalos. Tod l reikia gerai pagalvoti, ar ne laikas mums t kov sukult rinti ir atsisakyti vienam kit su lazda varyti savo roj . Jei esame visi lietuviai ir siekiame bendro tikslo, tai argi taip baisu, kad kartais vienos, o kartais kitos ideologijos žmonni daugiau patenka kokios nors bendrin s organizacijos vadovyb ? Argi taip sunku rasti bendro lietuviško darbo, kurio netrukdyt dirbti ideologiniai skirtumai? Argi šiuo metu lietuviyb n ra mums svarbiau už m s ideologinius skirtingumus,

Antra kli tis tai netur jimas aiškios nuovokos bei aiškaus nusistatymo, k galima ir ko neverta kelti bei diskutuoti iš nepriklausomos Lietuvos laikotarpio. ia turiu galvoj kai kuri m s "demokrat " piktus, beatodairiškus puolimus bei pl dimus buvusio tautinink režimo. Puol jai sakosi skiri valdži nuo valstyb s, bet publicistikoj dažnai to skirtumo nematyti, ir niekinant valdži dažnai neišvengiama ir nepriklausomos Lietuvos valstyb s niekinimo bei netiesioginiai pa ios tautos žeminimo. Valdžia yra pagaliau valstyb s dalis, tad kaip gali niekinti dal , kad kas nors iš to neprilipt visumai? Juk kai rodin jama, kad Lietuv per keliolika met vald niekšai fašistai, diktatoriai ar panaš s nedor liai, tai Lietuvos gyvenimo nema iusiems taigojama, kad ir pati Lietuva buvo turb t nelabai kult ringa ir valstybiniam gyvenimui nepri-

augusi, jeigu leidosi toki žmoni valdoma. Šiaip ar taip, beatodairiškas nepr. Lietuvos valdžios, kad ir diktat rin s, niekinimas yra dviem atžvilgiais žalingas — pedagoginiu ir visuomeniniu: jis griaua jaunoje kartoje t graž nepriklausomos Lietuvos vaizd , kur ji susidar lietuviškose mokyklose (mokytojai juk negali jaunuomenei d styti, kad Lietuv vald kokie nedor liai), ir trukdo darn m s visuomen s sugyvenim . Tod l si lyiau vietoj karšt , pikt publicistini straipsni rašyti veriau režim bei panašiais klausimais mokslines, objektyvias, faktais bei dokumentine medžiaga paremtas studijas. Tokie darbai bus visada naudingi, o pig s publicistiniai straipsniai greitai sutr nys laikraš i komplektuose.

Tre ia kli tis tai nekult ringa, menkavert m s publicistika, ypa polemika. Palyginus j su amerikietiška, nesunku pasteb ti dažnos m s polemikos primityvum . Išim i yra, bet nedaug. M s polemikose vyrauja ne protas, bet jausmai, kuri tarpe nemenk viet užima pyktis ir neapykanta oponentui. Nesinaudojimas protu ir laisv s davimas jausmams rodo m s spaudos darbuotoj intelektualin s kult ros stok . Suprantama, kad vadovaujantis jausmais sunku išsiaiškinti ties . Tokiose polemikose nebandoma rimtai d styti oponento argument bei motyv , bet plaiai d stomi tik savieji, stengiamasi "sukritikuoti" oponent , kimbant prie atskir išsi-

reiškim , nevienodai supranta- m termin , ir po to duodama valios jausmams, pareiškiant, kad oponentas yra šioks toks bei anoks.

Daugiausia nekult ringos polemikos b na politin m temom, bet ji b na ir bergždžiausia. Pavyzdžiui, kiek prirašyta prieš St. Lozorait , o naudos iš to jokios. Tautinink vadai buvo vadinami spaudos chuliganais dar tais laikais, kai jie buvo Vlike. Šiandien jie dar smarkiau puolami, bet kokia kam iš to nauda, Nei jiems, nei j oponentams Lietuvos valdyti neteks. Ateities santvark Lietuvoje padiktuos nauja Europos konsteliacija, o ne m s tarpgrupini kov rezultatai.

O kiek prirašyta prieš frontininkus! Ir ko tik neprirašyta — vairiausi , keis iausi , piln prieštaravim pareiškim . rodin ta pvz., kad j skelbiama nepasaul ži rin politika esanti katalikams nepriimtina, nes visos gyvenimo sritys, taigi ir politika, esan ios susijusios su pasaul ži ra (T vyn s Sargas, 1952 Nr. 2). Bet kitas tos pa ios grup s žmogus (P. Maldeikis) šiandien teigia, jog "tvirtinimas, kad visi kult ros procesai yra neišvengiamai susij su pasaul ži ra, yra neteisingas ar bent, mažiausia, perd - tas". Taigi netik kin , bet jau ir kult rin sritis nebelaikoma susijusi su pasaul ži ra. Kartais rašoma, kad "nepasaul ži rin partija tenka laikyti praktiškai ne manoma. Ir tokios iš tikro n ra" (ibid), bet štai kitur rašoma priešingai, pareiškiant, kad nepr. Lietuvo-

je tautinink valdymo laikais "vyravo liberalesni katalikai, vesdami nepasaul ži rin politik " (T vyn s Sargas, 1959. Nr. 1, 98). Arba štai dr. P. Varnaitis kiek anks iau raš : "Gali teigti kas k nori, dabartinis m s katalik suskilimas du frontus turi tik asmenišk pagrind " (Drangas, 1954.3.8) vadinas, LFB skelbiama politika nebuvo laikoma skirtinga nuo krikš ioni demokrat , bet šiandien savo neseniai išleistoje broši roje (Katalikai, pasaul ži ra ir politika) jis jau laiko j skirtinga ir katalikams nepriimtina. O štai naujausias, bet charakteringiausias ir keisiausias priekaištas: frontininkai "yra link aprioriniai, beatodairiniai ir aklai pritarti grup s virš nei ar jos vadui"... frontinink veik jai "ugdo savo bi iuliuose beatodairinio žmogui paklusnumo dvasi , kuri ne tik kertasi su demokratiniais principais, bet kartu yra, kaip matome, antikatalikiška" (prof. Julius Gravrogkas, Jaunimo žygiai, 1958 Nr. 3). Daugelis frontinink kartu su kardinolu Newmanu nebijos turbt prisipažinti, kad absoliutaus (liet. beatodairinio) paklusnumo jie nežada net ir popiežiui su karalium (I give an absolute obedience to neither — kard. Newman), bet štai tie patys frontininkai link , anot profesoriaus, "aprioriniai, beatodairiniai, aklai pritarti vadui". Ar galima sivaizduoti galingesn vad , kuris sugeb t priversti "aklai pritarti", ko negali padaryti nei popiežiai, nei karaliai? Kitoje vietoje

profesorius nusiskundžia, kad "mes lietuviai katalikai dažnai nesugebam rimtai diskutuoti m s katalikiškos pasaul ži ros klausim " (J. Ž., 1959 Nr. 2-3). Pastaba teisinga. Kai publicistikoje, kaip tik k cituotoje, n ra n už cent logikos bei tiesos, diskusijos iš tikro ne manomos.

Nelabai logiška, saky iau, ir seniems krikš. demokratams gin ytis su senais frontininkais jaunimo laikrašty. Matyti sen j galvojama, kad ir jaunim velti tuos gin us naudinga. Ir veliama gana s kmingai. Jaunieji J. Ž. bendradarbiai ateitininkai senuosius ateitininkus frontininkus jau vadina egoistais, totalistais ir pan. epitetais (senieji vadino stalinistais, anarchistais ir pan.) Štai ir stud. Jurgis Gravrogkas, turbt profesoriaus s nus, suk r dar vien nauj epitet frontininkams niekinti: "mums nereikia kaip užsispirusiems frontininkams ieškoti nerealaus Katalik Bažny ios pulso". Tik s nus, žinoma, "pažangesnis" už t v , nes "užsispyrusi " frontinink nuod mes jis priskiria visai ne frontininkams, o t vui A. Tamošai iui, S. J., kuris Laiškuose Lietuviams raš apie Katalik Bažny ios puls . Taigi prieita prie to, kad už bet kieno parašym ne pagal krik. demokrat linij bus kaltinami tik frontininkai. Krikš ionys demokratai, atrodo, patenkinti, kad jaunieji ateitininkai pl sta senuosius ateitininkus už tai, kad šie pastarieji priklauso kitai grupei. Šiaip ar taip, negalima paneig

ti, kad tai nelieš pedagoginio bei moralinio klausimo.

Netr ksta panašios publicistikos ir demokrat iš kair s spaudoj. ia priekiaštaujama, kad frontininkai veikia Bendruomen j, A. L. R. K. Federacijoj, kad jie net es "steig (!) Amerikos R. K. Federacij" (Naujienos, 1958.8.19) ir pan. Atrodo, priekiaštaujajai b t tik tada patenkinti, jei front. ne tik nieko neveikt, bet ir visai neegzistuoat. Kai kurie laikraš iai turi sived net specialius kampelius — "Laisv sias Trib nas", kuriose leidžiama pl sti, kaip kam patinka.

N ra abejon s, kad panaši publicistika, kaip ia pavyzdžiais pailiustruota, yra nemaža kli tis darniems visuomeniniams santykiams, o tuo pa iu ir s kmingam lietuviyb s išlankymo darbui. Tod l malonu konstatuoti, kad turime dar laikraš i, kurie nekult ring publicist patarnavimais nesinaudoja ir pl stam j straipsni nededa. Reikia tik ti, jog ir kiti gal gale sitikins, kad pl dimas bei kit niekinimas vienyb neveda ir kad tokiomis priemon mis joks doras tikslas n ra pasiekiamas.

#### IŠVADOS

Kult rinkime polemik bei publicistik, daugiau naudodamiesi protu nei jausmais. Apie nepriklausomyb s laikotarp rašykime daugiau moksliška, ne publicistiška, nes ta publicistika ypa šiuo metu nereikalinga ir nenaudinga. Neb ki-

me ideologiniai fanatikai, nes fanatizmas nekult ringumo pažymys — jis kliudo m s sugyvenimui.

Bandykime vieningiau bendradarbiauti tose srityse, kurios mažiau skaldo. Juo platesn, bendresn organizacija, juo geresn dirva vis bendradarbiavimui. Tod l Lietuvi Bendruomen yra vieta, kur gali tilpti visi. Tod l ir katalikams daug svarbesn ateitinink organizacija, negu krikš ionys demokratai ar frontininkai, nes kai sunyks pirmoji, sunyks ir pastarosios.

Neneikime politinio darbo reikalingumo bei svarbumo, bet ir politiniai veik jai turi suprasti, kad kova d l garb s nesiderina su kilnios politin s organizacijos tikslais ir darbo vieningumas nemažiau svarbus už organizacijos vieningum .

Vis ši dalyk supratimas bei vykdymas pad s sudaryti b tinas s lygas m s tautin s bendruomen s egzistencijai pr t sti ilgesniam laikotarpiui ir tuo b du sudaryti pagrind tolimesnei kovai d l Lietuvos laisv s.

Tremtinys negali tur ti naujos t vyn s, kaip jis negali tur ti n nauj t v . Netek s t v, žmogus pasilieka našlaitis amžinai. Netek s t vyn s, jis pasilieka tremtinys — taip pat amžinai. T vyn yra neatstojama ir nepakei iama.

Antanas Maceina

# RAŠYTOJAS VERGIJOJE

ALOYZAS BARONAS

(T sinys iš 19-to nr.)

## VAIK LITERAT RA

Vaik literat roj be Sluckio nedaug atsirado nauj žmoni . Kaip anks iau, ir dabar Vyt. Sirijos Gira parašo po nedidel knygut . Rašo Jonynas, Matutis, Kubilinskas. Be Sluckio visi vardai seni. Daugiausia rašo jaunieji, kurie Antrojo pasaulinio karo metu dar tik buvo baig gimnazijas. Kaip min jau, labai gabus Anielius Markevi ius vaikams paraš s apysak Š vis miške, o gal labiausia iškilus, jau Ateities ir Ateities Spinduli žurnaluose raš s Kostas Kubilinskas. Reikia pasakyti, kad vaikams literat ra yra gana nebloga. Žinoma yra nemaža k rin li , kuriuose aps iai komunistini aktualij , kaip visoki lenin , geguž s pirm j ir spali , ta iau yra nemaža ir grynai vaikiškos, jokiai propagandai nepajungtos, literat ros. Iš j išsiskiria Kubilinskas, šiais metais už vaikiškas knygutes Buvo buvo kaip nebuvo, Kort namelis ir Gryb karas laim j s augšiausias premijas. Eil raš iai sklandus, ir ia su juo tegali susilyginti nebent tik jo mokytojai L. Žitkevi ius ir Vyt Nemun lis, kurie, reikia pasakyti, ia nedaug vaikams parašo. Knygut s dažniausiai gerai išleistos, neblogai iliustruotos ir skoningos. Tenka pripažinti,

kad mes ia tremtyje vaik literat roj toli esame atsilik . Bent priešmokyklinio amžiaus ir pirm j skyri vaikams. Rašytojai gal surast k nors, ta iau t vai nenoriai vaikams knygas perka ir nenori vargti su jais, kad šie skaityt . Bet nuo dvylikos ligi keturiolikos ir daugiau met vaikams ir ten n ra geros literat ros. Jaunimas nori nuotyki , komunistai toki nuotyki knyg , kurias anks iau leido, neleidžia, kaip tai vair s Reid romanai Raitelis be galvos, Baltaveidis vadas, arba kriminaliniai angl rašytojo Wallace romanai Dury s su septyniais užraktais ir kt. Šios ir panašios knygos, kaip bolševikin j Tiesoj rašyt. Dovydaitis skundžiasi, yra jaunimo multiplikuojamos, išplyš puslapijai perrašomi. Yra mies te toki kygyn , kur jaunimas už penkis ar daugiau rubli išsinuomoja nepriklausomyb s metais leist knyg . Tokios knygos šiaip jau kainuoja dešimtimis rubli . Žodžiu, ir tenai, kaip ir ia nuotykin s literat ros tr ksta. Ten n ra kam parašyti, ia n ra ir kam parašyti ir n ra kam išleisti. Ta iau neži rint to, vistiek ten iš vis žanr vaik literat ra geriausiai stovi, nes lengviausia išvengt vadinamos marksistini s linijos.



DRAMA

Sunkiausia rašytojams. Muzikas ar dailininkas dar šiek tiek daugiau turi laisvės, nes jis kaip nori taip gali k rinkti pavadinimą. Bet iš vis mažiausia turi laisvės dramaturgai. Tai labai akivaizdžiai matyti visitrukumai. Sunku ir libretus paruošti. Putino Sukilimai operos buvo priimti, bet kai paruoštame librete bolševikai iš Maskvos pamat, kaip scenoje vaikšto kunigas šaudydamas rusus, žinoma caro žandarų, operos pastatymas iš karto atkrita. Sovietai negali dovanoti, kad kas nors blogai atsiliepia apie rusus, kuriuos vistiek visi tapatina su bolševikais. Dėl tos priežasties, net Marcinkevičiaus (kuris jo nuo Oriolo ligi Vilniaus su bolševik armija), raštuose nėra išspausdinta jo Kražių skerdyni, nes juk ten skerdė rusai, o rus juk negalima liesti. Net ir leidiniuose apie Kražių skerdyni pamintama. Dramoje labiau matyti visos nemarksistinės skylės. Todėl ir ta stengiasi dramaturgai imti temas iš nekenksmingos srities. Juozas Grušas parašė visus sudominus ir pasisekimo sulaukus Herk Mantelį. Tai visas pasisekimas priklauso, kad lietuvis žiūrovas Pradžios kovos su kryžiuoiais identifikuoja su tokia kova Lietuvos su Sovietais. Kitos Grušo dramos Dėmai ir Vedyb sukaktis turėjo mažiau pasisekimo. Pirmoji irgi turėjo jukoki nors trukumą, taia Vedyb sukaktis esanti drama, kuri galėtų vaizduoti kapitalistinį gyvenimą. Šioje dramoje

atvaizduota naujausias komunistų klasės buržuaziniai siekimai ir sunkiavimiai. Drama intriguojanti, domi, taia nepagalini, nes bolševikų vaigi es negalibti, ir tas pats akylas Jonynas t dram jau nuplak. Rašo dram ir iš Sibiro grįžęs Gricius ir dar ne vienas, taia jos nereikšmingos. Kaikurios buvo nufilmuotos. Taia filmai, kam teko matyti ir ta Amerikoje, yra skurdžiai ir nemeniškai susukti. Sako, jie Lietuvoje taip pat neturi pasisekimo. Dramaturgijoje iškilo taip pat ne vienas jaunas žmogus, iš kurių pažymėtinas Kazys Saja. Vyrukas dar gana jaunas, taia jo komedijos yra gyvos, intriguojančios, klasiškos komedijos matu sukirtos. Komedija Septynios ožkenos yra taip domi, kad net negalima suprasti, kaip bolševikai jį leido statyti. Nors ten iškeliamas kolchozo netiksliai žmonės, taia iš jos matyti tipingas kolchozininkų gyvenimas, kuris taia mums atrodyt net graudus. Komedijose maža politikos ir todėl jos, nors nėra stiprios, taia neapspręstos kompartijos linijos iš anksto, yra patrauklios. Iš Sajos galima laukti dramaturgo, žinoma ligi mūsų, taia esanti, dramaturg dar toli, nebent Grušas k nors sukurtų, jeigu būtų laisvas. Dramų parašė ir minėtą romano Studentai autorius Rimkevičius. Tai Vandens lelija. Drama tam tikra prasme tapatinama su Landsbergio Penkiaisiais stulpais, nes taia liejamas partizanų judėjimas ir kalbama, kad nėra

reikalo vienas prieš kit kovoti, nes Lietuvoj visi tie patys žmones. Atrodo, kad dramatos autorius bus paieškoj s ko nors naujo, o kad jis sugeba, matyti iš romano Studentai. Apskritai, nors dramaturg nemažiau negu kit . ta iau ji stovi toli gražu blogesn j vietoj negu poezija ir beletristika.

### KRITIKA

Vienas dalykas Lietuvoj gerokai paženg priek , tai kritika. Nežinia, ar Mykolai io, ar tai Korsako nuopelnas, bet literat roj išprusint žmoni yra. Pažym tini Lankutis ir Kubilius. Jiems sakyta, kaip vertinti knyg , kokios linijos laikytis ir ko reikalauti, ta iau iš j rašymo atrodo, kad jie turi supratim ir moka aptarti. Žinoma, jie gavo ne kart barti už nuo linijos nukrypim vertinant Kr v ar Sruogos Diev mišk , kuris tebuvo išspausdintas tik po Stalino mirties, bet kritikai parodo supratim ir išsilavinim . Ir svarbiausia, kad j yra nemaža. Atrodo kontrastas, ta iau kritika negali pad ti aukl tis rašytojams, nes ji irgi privalo laikytis linijos, ta iau iš kritikini straipsni matyti, kad jie reikalui esant mok t vertinti. Galimas daiktas, kad daugelis literat ros žmoni negal dami patys rašyti, o visd lto myl dami literat r , pasineš kritik .

Baigiant šias bendras pastabas pažym tina, jog literat r žlugdo ir tai, kad kaikurie autoriai, negal dami rašyti k

nori, visai nerašo, gi kiti, kad ir su mažesniais gabumais, veržiasi literat r , kurion normaliais laikais jie niekad nepatekt arba b t dešimtaeiliais. Nors šiandien jau laisviau, nors ži rima daugiau literat ros vert s, nors nereikalaujama garbinti vieno asmens, ta iau linija teb ra, reikalavimai jos laikytis dideli ir tai literat rai peilis. Šis vadinamas atlydys, kurio metu dr so net ir Pasternakas savo raštus pasi lyti, vistiek teigiamai paveik lietuvi literat r . Žmon s tur jo progos laisviau pasikalb ti, nuvert kaikuriuos stabus, daugelis, net ir komunistams pasidavusi , prad jo bijoti liesti komunistines temas, nes jos pasidar nepastovios. Net ir j pa i spaudoj buvo pasisk sta, kad liepta rašyti apie traktori stotis, gi dabar jos panaikintos ir tuo pa iu tie k riniai liko bever iai. Chrušev o at jimas be abejo atneš daug laisv s, ta iau jos toli gražu maža, kad galima b t laisvai ugdyti literat r . Mes ia esantieji negalime iš daugelio t rašytoj juoktis, nes nežinom j s lyg , ta iau vertinti turim. Žinoma, turime pasakyti ir ties , ypa tiems, kurie yra formal s komunistai ir kurie daugiau enkavedistai negu rašytojai. Apskritai, laisv j esantieji tegalime tik gail tis pakinkyto kompartijos vežim rašytojo, kuris mato, kad laikas eina ir talento negali panaudoti taip, kaip jis nori. Ir tai stebint, atrodo lyg tavo turtas degt . Iš antros pus s m s ia esan i parei-

## LIETUVOS TEIS S KLAIP DOS KRAŠT

JONAS BUDRYS

Laikas b ga. Kažin ar susp -  
siu parašyti "atsiminimus". O  
dabar atsiminim gady n . Ra-  
šoma ia ir anapus — Krašte.  
Kai k svarbu palikti ate iai.

Štai ir dabar laiks nuo laiko  
kai kurie "Memelanderiai" ban-  
do reikšti pretenzijas Ryt-  
pr sius ir net Klaip d , nors  
tuo ir gerokai kliudo dabartin  
s Vokietijos politikai.

Tenka prisiminti, kad pirm  
galutino išsprendimo Klaip dos  
likimo, Vokietija jau tur jo  
savo pašon je Danzigo freišta-  
t . Jau keli metai Vokietija ne  
tik steb jo, bet skaudžiai jau-  
t , kaip freištatus pasireiškia  
praktikoje. O antras toks Klai-  
p doje žad jo b ti jai dar pa-  
vojingesnis, nes freištato vald-  
žios ir uosto valdymo narius  
pretendavo ne tik Lenkija, bet  
ir prieinanti prie Nemuno Sov-  
viet Rusija. Tad mano tiks-  
las ia paduoti kaip an laik  
demokratin s Vokietijos atsa-  
kingi politikai ži r jo Klaip -  
dos krašt .

Kvie iamas kai kuri veik j  
jau 1922 m. vasar lankiau  
Klaip dos krašt . Greit sitiki-  
nau, jog Vokietijos žvalgyba

ga remti savo literat r , kad  
jos puosel jimas ir laisv j nors  
dalinei gal t užpildyti t ža-  
l , kuri daro bolševikai Lie-  
tuvuj, versdami lietuv vergau-  
ti, o rašytoj t vergij gar-  
binti.

---

J o n a s B u d r y s , šiais metais at-  
švent s 70 met sukakt , yra ve-  
teranas diplomatas, Lietuvos gene-  
ralinis konsulas New Yorke. Prieš  
1928 m. prad damas diplomatin  
karjer , yra buv s Klaip dos kraš-  
to gubernatorium, Lietuvos kariuo-  
men s gen. štabo kontražvalgybos  
viršininku. 1923 m. vadovavo Klai-  
p dos krašto sukilimui už prisijun-  
gim prie Lietuvos.

---

sužinojo apie mano keliones ir,  
be abejo, tiksl . Vietos lietu-  
viai kalb davosi nesivaržydami  
su tarnavusiais policijoje lietu-  
viais, skaitydami juos "savo"  
žmon mis.

Rugpj io pabaigoje gavau  
pranešim iš Kauno, kad Ryt-  
pr si kriminalin s policijos  
direkcijos keli pareig nai at-  
vyksta Kaun eiliniam pasi-  
tarimui. Tokius tur davome po-  
r kart metus. Gr žau  
Kaun . Pasiruošiau pasitari-  
mams. Atvyko direktorius, du  
pad j jai seni paž stami ir vie-  
nas anks iau nematylas. Direk-  
torius paaiškino, kad Berlynas  
š kart atsiunt savo atstov ,  
pon Fleischer, ir perstat j.  
Fleischeris beveik nekalb jo,  
bet atidžiai klaus si. Mums bu-  
vojant Karaliau iuje pasteb jo-  
me, kad esame nuolatiniai "glo-  
bojami", ir mes, aišku, tuo pa-  
iu atsilygindavome Kaune.  
Man ir buvo pranešta, jog sve-  
iai po sesijos visi aplank Ka-  
ro muziej ir ten ilgai tarp sa-

v s kalb josi. Iš rodomo Fleischeriui respekto padariau išvad , kad jis tarnybiniai stovjo aukščiau bent už tuos du, Karaliau iaus krim. policijos viršininko padėjus. Sekanį dieną , po rytinio posėdžio, pakviečiau svečius pietų. Metropol. Po pietų berlynietis paprašė mane parodyti jam Karo muziejų . Turėdamas galvoje į vis vakarykštą vizitą ten, nusistebėjau, bet žinoma, stengiausi to neparodyti. Kiti ne jo.

Atėjau su ponu Fleischeriu sodel. Jis ir nerodė noro eiti pat muziejų , o pasiūlysi ant suolelio priešais muziejaus bokštą . Pasiūliau sveičiui papiros ir laukiau jo iniciatyvos pradėti kalbą , nes sumanymas eiti ateiti buvo jo. Išleisdami , Fleischeris rodydamas tris herbus ant bokšto, paklausė , kas jie per herbai.

Savo pasitarimuose ir pobyviuose kalbėdavoms specifiniais klausimais, niekuomet neliesdami politikos, tiek vidaus, tiek užsienio. O klausimas jo jau buvo keistas — negi berlynietis prikaišios mums Klaipėdos herbus . Vienok atsakiau:

— Kaunas, Vilnius ir... Klaipėda.

Taigi Klaipėda, — taip ir pakartojo sveičiui netgi stipriai pabrėždamas — KLAIPĖDA. Jis skaitote į savo miestą — kodėl jis jos nepaimat, ko laukiat?

Ir vis man nebuvo aišku kas tai: ar noras mus pašiepti? Gal karaliau iški, kaip nuolat palaikantieji gerus santykius su mumis, nenorėjo daryti to priekaišto mums, o daro tai per

iki šiol nepažįstam , kurio mes gal daugiau ir nematysime. Bet atsakyti reikėjo, tad aš atsakiau:

— Tai jau politik sritis. Užsive asmeniškai tiek pasakiau : bet sveičiui visiems, kad krašto likimas greičiau išsirišt — jam reikalingas užnugaris, mums pajūris ir uostas.

kininkai ten nesupranta kas dedasi, o miestelėnai, lošdami politiką , važinėjami Paryžiu ir Varšuvą , demoralizuojasi. Bet, spėjau, jums žinoma, jog tiek alijantai, tiek krašte krausai, janai ir kiti nori freištatą. Pamąstyme mes ketėjome daryti, įsistalhelmas, o Klaipėdoje krausai, altenbergai ir kompanija pakelt didžiausiu triukšmą .

— Gana tai freištat ! Iki gerklės mums duoda žinoti Danzigas. Štalhelm nutildysime mes, o su krausais apsidirbsite įs. Žinoma, tai mano privati nuomonė , pridėjus sveičiui. Mums reikia eiti — užbaig .

Taip aš ir patikėjau, kad Vokietijos pareigūnas, ypač toje srityje ir taip kategoriškai reikšt man "savo privati nuomonė". J diplomatomams gal nepatogu buvo tai pasakyti mūsų diplomatomams, tad pasirinko tai pat kitais keliais.

Grįžome popietinį sesiją . Nors tos temos daugiau neliečiau, iš jos žvilgsni supratau, jog kiti sveičiui žinojo apie Fleischerio misiją . Aišku, tai pasikalbėjau aš pranešiau Vyr. Štabui.

Patvirtinim apie tai, jog Fleischeris reikšt ne savo nuomonę , gavome kiek vėliau —

## PASKUTINIOJI VOKIE I PAŽI RA KLAIP DOS

### KRAŠTO SANTYKIUS SU LIETUVA

Pagal Amerikos prezidento Wilsono 27 punktus ir pagal I Did. Kar laim jusi vali , po 1918 Europa tur jo b ti perorganizuota taut apsisprendimo teis s pagrindais. Šito principo ta iau nebuvo laikomasi taikos sutartyse. Tik mažoj daly rytini Vokietijos teritorij , kurias administravo svetimos valstyb s, buvo suorganizuotas plebiscitas. Jo daviniai rod , kad didel gyventoj dauguma pasirinko vokie i Reich . Bet Dancigas ir Klaip dos kraštas, kuri gyventojai taip pat pareišk nor pasilikti Vokietijoje, buvo sutarptautinti. Neži rint to, Lietuva 1923 m. Klaip dos krašt nelegaliai aneksavo.

Taip rašo profesorius Helmut Arntz, knygoje Facts About Germany, išleistoį Federalin s Vakar Vokietijos valdžios 1959 m. (2-j am leidime, p. 9) ir platinamoį užsieniuose per Vakar Vokietijos ambasadas.

kelias dienas prieš sukilim . Tais paiais keliais, tik per kit pareig n buvome paprašyti: "Užimkite Tilž s tilto m s (vok.) pus je pereinamojo punkto raštin ". Priežast nepaiškino, bet praš si išvada: vokie i politin policija puikiai žinojo, kad valanda jau artinasi, bet jie prieš alijantus nudav nustebintus; štai tie litaueriai išdr so net m s pasienio sargyb nuginkluoti! O nuginklavimas buvo toks: kada m s savanoriai, kuriem buvo pavesta vykdyti t vokie i prašym , už m pasienio punkt , rado ten pora vyresnio amžiaus tarnautoj , kurie tuoj parod gražiai, su vokišku tvarkingumu, net diržais surištus 34 senus šautuvus. Jei buvo "ueber-raschungas" tai tik m s savanoriams, kurie gavo sakym be paaiškinimo kod l.

Vokietijos Gen. Konsulas

Klaip doje irgi prieš pat sukilim išvyko Berlyn , palik s vice konsul . Aš su juo kalb - jau asmeniškai ir susidariau s p d , kad ir jam buvo žinoma iš anksto kas vyksta.

Pagaliau 1928 metais sausio m. 29 d. tarp Lietuvos ir Vokietijos buvo pasirašyta sutartis sien klausimams sutvarkyti. Pasiraš ministras pirmininkas ir užs. reik. ministras A. Voldemaras ir Reicho užs. reik. ministras Dr. Stresemann.

Derybos d l sien jo sklandžiai ir draugingai. Jei Vokietija, b t tur jusi kokios pasl pto minties atei iai, ji pasi lyt rašyti d l sien su Klaip dos Kraštu: (maždaug) sien kaip tai nustatyt Versalio sutartimi (ar k nors panašiai), bet jau penki metai Lietuvos valdymo parod Vokietijai, kaip tai atsiliep Krašto

# LIETUVIŠKAS LAISVOJO PASAULIO IR SOVIET PROPAGANDOS DIALOGAS

JULIUS VIDZGIRIS

## VATIKANAS

\* Girdima Lietuvoj ir Lenkijoj \* Popiežiaus linija komunist požvilgiu nesikeičia \* Programos tautines ir religines \* Radijas ir veiksniai.

I.

Vatikano radijo laidos lietuvi kalba yra seniausias, o eilpokario met ir vienintelis, lietuviškosios radijo programos iš laisvojo pasaulio. Jos pradtos tada, kai Lietuv ištiko didžioji nelaim — sovietin okupacija, ir v l atnaujinios pokaro, kai vietoj išsilgtos taikos ir laisv s Lietuva pasruvo jos gyn j krauju.

Pirm kart Vatikano radijas lietuviškai prabilo šviesios atminties vyskupo Pr. Buio l pomis dar 1940 lapkriio 27. Šio takingo ganytojo pastangomis išr pintoji valand l per pirm j bolševikmet ir buvo jo paties vedama. Tame darbe talkino jo artimieji bendradarbiai t vai marijonai — a. a. kun. dr. J. Vaitkevius ir kun. dr. J. Sakevius. Prie va-

---

gerb vyje, o ypa uostui, ir Berlynas suprato, kad sugr žinti Klaip dai smulkaus žvej uosto pad ties negalima.

Štai kod l Hitlerio "sutart", kaipo aišk diktat, negalima imti d mesin.

land l s išr pinimo taipgi yra prisid jusi ir tuo metu Romoje veikusi lietuvi draugija Lithuania.

V liau šios programos buvo sustabdytos. Nepatikrintomis žiniomis, tai vyk iš dalies d l nesusipratimo pa i lietuvi tarpe. D l to net buv sunkum joms iš naujo gauti, prasi d jus antrajai sovietinei okupacijai.

Lietuvišk sias laidas Vatikano radijas atnaujino 1946 birželio 8. Iki 1948 sausio jos buvo transliuojamos tik vien kart dvi savaites (šeštadieni vakarais), po to — tapo savaitin mis, o nuo t pat met balandžio dukartsavaitin mis. Nuo 1949 pabaigos lietuviškasis žodis per Vatikano radij skamb jo jau keturis kartus savait .

Tomis ypatingai li dnomis lietuvi tautai dienomis, kai paverg j siaut jimas buvo pasiek s savo virš n, at jo ir pirmosios žinios, jog t vyn je gimtasis žodis iš Amžinojo Miesto girdimas ir teikia daug paguodos. Tai skatino daryti

tolesni žygi lietuviškoms valandoms išplėsti.

Lietuvos Episkopatui tremtyje, politiniams veiksniams ir pavieniems asmenims prašant Šv. Sost., Vatikano radijo vadovyb nuo 1958 pradžios (galutinai rengus naują galingą siuvą) praplėti lietuviškosios programos laiką ir paskirti ketvirtą valandos kiekvieną vakarą, o taip pat pusvalandį sekmadieniais rytais — viso dvi valandas ir ketvirtą per savaitę. Be to, nuo pat pradžios yra susidariusi tradicija specialiomis pusvalandžių programomis paminėti Lietuvos nepriklausomybę ir jos pagrindinio globėjo šv. Kazimiero šventes.

Šiuo metu Vatikano radijo lietuvių laidos girdimos 19, 25, 31 ir 196 metrų bangomis kasdien 20,15 — 20,30 val., be to, sekmadieniais 10,30 — 11 val. Lietuvos laiku. Programos nekartojamos.

Visi laikiniai programomis rūpinosi ir joms vadovavo be jokių suminčių T. V. Marijonas, Romoje gyvenę lietuviai kunigai: prel. dr. L. Tulaba, dr. V. Balinaš, dr. J. Bičinaš, dr. P. Jatulis, Br. Liubinas ir kt. Nuo 1950 vasaros joms vadovauja dr. Kazinaš, ilgą laiką pats vienas su stebinaniu sugebėjimu ir patvarumu nešantis pagrindinį darbo našumą, talkinamas nepastoviai, dažnai besikeičiantis padėjėjas. 1959 pirmoje pusėje buvo girdimi du nuolatiniai pranešėjai, antrąją pusę — trys. Tačiau tik išimtiniais atvejais toje pačioje programoje dalyvauja du. Vie-

niai išsireiškimo, joms lygoms tai būtų „liuksusas“.

## II.

Girdimumas priklausė nuo siuvos galingumo ir trukdymų stiprumo. Abiem požiriais padėtis yra nuolat kintanti. Nors ir silpnai, Vatikano valandlė buvo girdima Lietuvoje dar per pirmąją bolševikmetę. Po karo kurį laiką dli tuometiniams lyg neturta joki žini iš krašto. J gauta vliu, sustiprinus transliaciją. 1950 buvo pradėti Vatikano radijo stoties perstatymo ir patobulinimo darbai. Rengus kryptines antenas, o ypa naują galingą siuvą, stotis žymiai sustiprėjo. Tačiau nesnaudn „kriokiantis lietas“. Vis daugiau trukdytuvų paleista darban. J vaisiai nevienodi. Kai kuriais laikotarpiais sovietams pavyksta visiškai užstelti programas. Paskui vli „atlyžta“. Dažnai viena banga girdimumas yra geresnis, nes tai matomai reikalinga atitinkamai sovietinei sekimo tarnybai.

1959 pradžioje Vatikano radijas m gino patikrinti savo ryšius su klausytojais. Buvo skelbiamas adresas, kvieiant klausytojus pagal galimybes parašyti savo reakcijas. (Tas metodas ilgesn laik buvo skmingai naudotas Amerikos Balso lietuvių skyriaus Europoje). Nors tuo metu kaip tik siautė dideli trukdymai, adresas buvo išgirstas. Sprendžiant iš atsakymų laišku siuntjams, redakcij pasiek klausytojų laišku iš Lietuvos, Lenkijos ir kit kraštų.

Rašant ši apžvalgą, naudotasi konkrečiais šaltiniais duomenimis, surinktais Lietuvos spausdintose. Apytikrą girdimumo svyravimą vaizdinti galima susidaryti iš sekančių pavyzdžių: 1959 II 26 - IV 8 laikotarpyje, kai vyko labai stiprus trukdymas, iš šaltinio 30 programų 7 gerai girdėtos, 16 — tik dalinai, 8 visiškai klausytojų nepasiekė; tuo tarpu 1959 XI 28 — 1960 I 10 iš 37 programų 25 gerai girdėtos, 7 — dalinai, 3 buvo visiškai užstebtos.

Kartais girdimumas sunkina grynai gamtinis atmosferinis kintamumas. Todėl galima, jog Vatikano radijo programos nekartojamos. Svarbesni dalykai turėtų būti kartojami, nors praktiškai tai sunku atlikti vienu metu, jog nėra galimybi greitai nustatyti, kuri programa „prajo“ ar „neprajo“.

### III

Daugeliu kalbasiuniamos Vatikano radijo programos turi perduoti savo pobūdį: pirmoje eilėje skelbti šv. Tavo žodį, informuoti apie šv. Sosto veiklą, duoti žinią apie katalikų gyvenimą pasaulyje.

Komunizmo atžvilgiu Vatikano radijo linija yra nuosekli, nesvyruojanti, bekompromisinė, laisva nuo bet kokio principinio ar taktinio oportunizmo. Tai todėl, jog Kat. Bažnyčia ir komunizmas yra dvi nesutaikomos idėjinės pozicijos. Bažnyčia komunizme yra atpažinusi didį žmonių prieš ir ją pasmerkus dar tada, kai jis te-

bebuvo užuomazgoje, kaip miglota XIX-jo amžiaus revoliucini teoretikų svajonių; nesiliovus juo kovoti ir jam priešintis iki šiol; nepraradus drąsos ir su juo nesitaikstom dabar, komunizmui Sovietų Sąjungos pavidale išaugus pasauliną grėsmę.

Blogai informuoti ir mažai pažįstami tikrąją Bažnyčios vaidmenį bei linkę jį vertinti savotišku politiniu mastu tarš, jog naujasis popiežius esąs „lankstesnis“ politikos šalininkas. Ypač mūsų visuomenėje tokie nepagrįsti prielaidai pagrindo davę apgailėtinas nesusipratimas dėl Lietuvos Pašalintųjų prieš Šv. Sosto padarinius pakitimą. Tuo tarpu kaip tik dabartinis popiežius nuo savo išrinkimo dienos nuolat rodo ypatingą rėmimą „Tylus Bažnyčia“, kuriai priklauso ir lietuviai tauta.

Paskutinėje kalbėjimo kalboje Jonas XXIII pabrėžė: „Bažnyčia, siekdama taikos, negali atsisakyti savo pozicijai bei daryti nuolaidoms pasauliui, žiems ir režimams, kurie aiškiai ir neabejotinai prieštarauja katalikiškajam mokslui. Bažnyčia nėra abejinga dejavimui, kuris pasiekia mūsų ausis iš to nelaimingą kraštą, kur žmogaus teisus yra paniekintos ir kur melas yra virtęs kasdienybe“. Dabartinis popiežius yra pareiškęs, kad tarptautiniai blogybių pagrindiniai priežastys yra laisvės bei nepriklausomybės atimimas kitoms tautoms, planingas kultūrinis bei kalbinis vertybių naikinimas



tautin se mažumose, j kinis išnaudojimas ir tikybos bei Bažny ios persekiojimas. Palankesn s linijos pavergtiesiems negali b ti.

Krikš ionyb bendrai teigia- mai vertina tautinius ypatumus, tod l bendroji linija yra derinama su kalbini grupi ypatingais interesais. Katalikyb , lietuvi tautos daugumos religija, buvo ir yra jos galin- giausias apsigynimo ginklas tiek praetyje carin s, tiek n - dien komunistin s priespaudos laikais. D l ši priežas i Vatikano radijas teikia daugiau galimybi lietuviškumui reikš- tis ir yra artimesnis pavergto- sios tautos dvasiai, negu kiti valstybiniai radijai, kuri lini- ja, kaip patirtis parod , labai priklauso nuo vidaus ir užsie- niu politikos svyravim .

Jeigu Laisvosios Europos ir Amer. Balso radijo laidos pa- vergtims po Vengrijos vyki , o iš dalies jau nuo 1955 va- saros pagrindinai pakeit lini- j : iš kraštutinio antikomuniz- mo per jo savotišk neutralum "neerzinti žv ries", tai Vatikano linija išliko pastoviai tvirta. Jos religinis pob dis j anks iau apsaugojo nuo kraš- tutin s polemikos karš io, o dabar neleidžia atsakyti prin- cipines komunizmo opozicijos.

Mums palankias galimybes užtikrina ir dar viena praktiš- ka aplinkybe. Vatikano radi- jas, kaip ir visa Šv. Sosto veik- la, remiasi laisvomis tikin i j aukomis, tod l nepaj gia pilnai išlaikyti lietuviškosios progra- mos. Šalia teikiam dispozici- jai technini radijo rengim

bei patarnavim , ilg laik bu- vo mokamas simbolinis hono- raras, leista pasinaudoti auto- mašina. Lietuviškiesiems veiks- niams ir visuomenei, pirmoj eil j katalikiškajai, tenka r - pintis reikiamo personalo iš- laikymu. Savaiame suprantama, jog tuo pa iu paramos teik jai turi daugiau galimybi daryti takos.

Ar tos galimyb s išnaudotos be priekaišt ? Atsakymas ieš- kotinas darbo turinyje ir or- ganizacijoje.

#### IV.

Programos turi ryškius reli- ginius r mus. Jos pradedamos ir baigiamos prastiniu Vatika- no radijo signalu — "Christus vincit, Christus regnat, Chris- tus imperat" melodijos gar- sais — su sveikinimu "Laude- tur Jesus Christus — Garb J zui Kristui!". Be to, pasta- ruoju metu programos pabai- goje vesta invokacija: "šv . J zaus Širdie, teateinie Tavo karalyst m s brangi j Lie- tuv !"

Iš teoretinio 15 min. laiko viena minut prieš pabaig ski- riama techniškam pasiruoši- mui sekan iai transliacijai. Programos atidarymas bei už- darymas užima 1-2 min. Li- kus laik užpildo tikrasis va- land l s turinys. Paprastai j sudaro dvi dalys: žinios ir apybraiža. Kartais dar b na ir tre ioji dalis, pvz. : 1959 XII 2 programoje — I. Žinios. II. Iš liet. spaudos (str. iš Dar- bininko). III. Apybraiža "Ku- nigo reikšm lietuvi tautai";

XII 13 — I. Žinios. II. Italo laikraštiniuko sp džiai iš Vilniaus (pagal Romos dienr. Ill Tempo), III. Apybr. apie pranc z kat. intelektual savait ; 1960 I 3 — I. Žinios. II. Iš liet. spaudos (mintys iš PLB pirm. J. Matulionio str. T višk s Žiburiuose). III. Apybr. "Vysk. Paltaroko testamentas".

Žinioms skiriamas laikas vairuoja nuo 2 iki 10 min. Dažnai tai, atrodo, priklauso nuo apybraižos dydžio. Aplamai informacija lie ia katalik gyvenim pasaulyje ir lietuvi religin bei kult rin veikl . Iš tarptautin s politikos paminimi tik žymesni vykiai, pvz. JT debatai Vengrijos klausimu, Tarptautiniai Pab g li Metai, Pavergt j Europos Taut veikla ir pan.

Dar vairesnio pob džio yra apybraižine dalis, kuriai vidu tiniškai skiriama didesn laiko dalis. Apytikriais steb jim duomenimis, 1959 XI 28 - 1960 I 10 apybraižos pasiskirst taip:

Tik jimo dalykai ir tarpt, kat. gyvenimas — 10,

Bažny ios persekiojimas ir antirel. propag. — 10,

Laisv j lietuvi gyvenimas — 6,

Hierarchijos bei veiksn i pa reiškimai — 5,

Lietuvos istorija — 3,

Sov. režimo kritika — 2.

Turinio sklaida rodo, kad apybraiž tikslas — stiprinti lietuvi religin bei tautin dvasi , palaikyti atsparum komunizmui, atremti komunis tin s propagandos puolimus. Nevengiama pabr žti lietuvi

tautos teis s laisv ir nepri klausomyb bei kelti aikšt n okupanto k slus.

Kas bent kiek nusivokia šia me darbe ir žino tikr sias s - lygas, gali tik steb tis pasiek taisiais vaisiais. Ta iau pavergtosios Lietuvos klausytojas gali kai ko pasigesti, pvz.: pilnesnio lietuvi veiklos pavaizdavimo, j spaudos sistemingesn s apžvalgos, pritaikint jaunimui dalyk ir pan.

#### V.

Atsakomyb už tinkam darbo organizacij tenka m s vadovaujantiems veiksn iams ir pa iai visuomenei. Šiuo atžvilgiu buvo ir teb ra stambi tr kum .

Prieš ger laiko gabal Lie tuvos Katalik Mokslo Akade mija savo nariams išsiutin ta promemorija (1957 rugs jo 15) pabr ž radijo program reikš m pavergtajam kraštui ir reikal užtikrinti j pastov veikim . Drauge buvo nurodyta, jog vienkartin i rinkliav tam tikslui nepakanka, ir kelta min tis suorganizuoti atitinkam fond ar net s j d, siekiant "tinkamoj aukštumoj išlaikyti Vatikano radijo (eventualiai ir kit radij ) Lietuvai skiriamas religines - ideologines program as". Ten pat buvo nurodyta: "patirtis labai aiškiai parode, kad ia negalima remtis n VLIKo Radijo skyriaus, n kit atsitiktini bendradarbi pagalba

Tokia pad tis buvo 1957 metais. Ta iau ir šiandien ji ne daug geresn , nors visuomen spaudoje dažnai užtikrinama,

jog kažkuris veiksnys "išlaido" tarp kit ir Vatikano liet. valand l . Gerai informuoti ir pad t iš arti stebini asmen žiniomis, 1954-57 buvo teikiama žymesn VLIKo parama. V liau ji buvo suredukuota juokingai maž "simbolin" sum . Jei m s turimi duomenys teisingi, ji maždaug prilygsta vieno b relio Vasario 16 gimnazijai remti m nesiniam našui... "Parama" raštais iš radijo skyriaus pažangos nepadar . Vykdomosios Tarybos veikla šioje srityje pasirod visiškai nepatenkinama.

Iki šiol paramos, atrodo, ieškota privaiai, neplaningai, iki maksimumo išnaudojant vietines j gas pagal liaudies posak: "Kas veža, tam krauna". Tiesa, darbas tuo b du atsi jo "pigiai" ir "taupiai". Dar ne laikas kalb ti, kieno nuopelnais ir pasiryžimu. Vis d lto tai neatpalaiduoja nuo bendros pareigos vis kit prisid ti pagal galimybes.

Esama pad tis rodo apgail tin nesugeb jim organizuoti, o tai nesudaro garb s nei vadovaujantiems veiksniams, nei visuomenei.

## ROMA

\* Italijos balsas Lietuv \* Medžiaga itališka ir lietuviška \* Lietuvoje girdima aiškiai \* Antikomunistine ir prolietuviška linija.

I.  
Romos radijo lietuviškosios laidos, lygiai kaip laidos kito mis kalbomis, yra organizuojamos Italijos vyriausyb s in-

VI.

Šiomet sukanka dvidešimt met , kaip Vatikano radijas lietuvišku žodžiu stiprina pavergt j taut . Tai graži sukaktis, lydijanti nesiliaujant šv. Sosto r pest Lietuva. Drauge sukaktis, kuri pareigoja, primena mums neatliktas ar ne sis monintas pareigas.

Pagaliau turi b ti duota eiga tai iniciatyvai, kuri dar 1957 m. išk l Liet. Kat. Mokslo Akademija, b tent, sukurti tvirt ir pastov medžiagin pagrind . Atlikti t dal , kuri tenka laisviesiems lietuviams palaikyme ryšio su pavergtuoju kraštu, yra j tautinio subrendimo egzaminas. Rasti konkre i b d platesniems visuomen s sluoksniams jungti šio darbo r mim — svarbus ir neatid liotinas laisvinimo organizacijos uždavinys. Pats laikas tur ti organizacij , priaugusi uždavinio aukštumui.

Žodžio laisve besinaudojantieji tautieiai taipgi neturi pamiršti pareigos, kuri jiems uždeda paverg j tyl ti veriamat vyn , išreikšti jos giliausius d kingumo jausmus Šventajam Sostui.

formacin s tarnybos. J pirmailis tikslas — informuoti -vairius pasaulio kraštus apie Italij . Savaime suprantama, jog klausytojams patraukti

neužtenka prabilti juos į gimtąją kalbą. Todėl programose šalia bendrųjų dalykų randa vietos ir specialieji, atskiri kraštų klausytojus dominanti, medžiaga.

Formaliai laidos pradėtos Italijos valdžios staigiai inicijuoti. 1952 metais buvo kreiptasi paskutinį Lietuvos galiojantį ministrą prie Kvirinalo, Diplomatinės tarnybos užsienyje šefą St. Lozoraitį su prašymu nurodyti asmenį, galintį ruošti radijo programas lietuvių kalba. Buvo pristatytas Romoje mokslus baigęs dr. J. Gailius, o paskui jais — Stašinskaite ir K. Lozoraitis. Dar tą pačią metų gegužės 4 d. Romos radijas prabilo lietuviškai. Pradžioje buvo transliuojama kasdien po ketvirtą valandą. Nuo 1953 lapkričio 1 d. laikas prailgintas iki 20 min.

Šiuo metu Romos radijo lietuviškosios laidos transliuojamos kasdien 41 ir 50 metrų bangomis 22,50 — 23,10 val. Lietuvos laiku. Gaila, kad programos nekartojamos.

Programos politinė linija nustatoma pati ministru informacinė tarnyba, kuri taip pat išlaiko tarnautojus, jiems mokama kukli atlyginimai. Sprendžiant iš ligšiolinio programos pobūdžio, nusistatymas komunizmo atžvilgiu buvo ir yra pastoviai tvirtas. Nevengiama kritiškai pasisakyti. Niekad nebuvo kokio nors klausytojų kurstymo. Galbūt kaip tik dėl to jokių žymesnių pasikeitimų politinėje linijoje po Vengrijos vykių nepastebima.

## II.

Programos paruošiamos centre, staigoje ir išdalinamos vairių kalbų tarnyboms išversti bei kalbėti. Medžiagą sudaro oficialieji žiniagabčiai ir pranešimai, italų spauda, informacijos tarnybos paruošti komentarai ir pan. Žinią apie lietuviškąjį gyvenimą gaunama iš Lietuvos diplomatinės tarnybos, Vliko Vykdomosios Tarybos bei kitų šaltinių, o taip pat panaudojama užsienio lietuvių spauda.

Paprastai kiekviena programa susideda iš dviejų dalių: dienos žinių ir komentaro. Žinioms skiriama vidutiniškai iki 10 min. laiko. Jos atsispindi dienos tarptautiniai vykyčiai, pirmenybės teikiant Italijos ir bendrai Europos klausimams. Apybraižose komentuojami vairių Italijos, laisvojo pasaulio ir komunizmo požymiai, neapsiribojant vien politine sritimi. Didelis dėmesys kreipiamas taip pat ideologiniams ir bendrai kultūriniais klausimams.

Aplamai programose turinys liudija Italijos vyriausybės palankų nusistatymą Lietuvos bylai, kuris, kaip žinoma, atitinka vairiomis progomis žymi Italijos viešojo gyvenimo asmenybių padarytus draugiškumo pareiškimus.

## III.

Nuo pat pradžios Romos radijo lietuviškosios laidos buvo vairiai sovietų trukdomos. Ilgą laiką komunistinė spauda, puldama užsienio lietuviškąsias radijo programas, teimdavo

Amerikos Bals . Kitas s mo-ningai nutyl davo, idant netiesioginiai nepatvirtint j girdimumo. Pagal vairiais keliais gaunamus pranešimus, Romos valand l , nors smarkiai trukdoma, buvo ir yra girdima Lietuvoje.

Verta pasteb ti, jog pastaruju metu, kai sovietai pristabd Amerikos Balso (iš dalies ir Vatikanos) radijo laid trukdymus, ypa sustiprinti Romos (ir Madrido) trukdymai. Tai padaryta, be abejo, ne vien tik tuo sumetimu, jog galingi trukdytuvai nelikt "be darbo". Sovietai siekia tuo tikinti laid organizatorius, jog "neprasminga" toliau t sti sovietams nepatinkan ias programas ir eventualiai paieškoti kokio nors "koegzistencinio" sprendimo, griežtai pakei iant ligšiolin linij .

Ta iau tuo pa iu jie parodo, jog kaip tik šios programos iš tikr j atitinka pavergtos ir engiamos tautos nuotaikas bei interesus. Juk jeigu tos programos b t nepopuliarios ir neklausomos, nereik t j n brangiai kaštuojan iais trukdymais slopinti. Nors, kaip min ta, pastaruju metu smarkiai sustiprinti trukdymai, naujaisi pranešimai rodo, jog klausytojai Romos radij lie-tuviškai išgirsta. domu pasteb ti, jog dr. Bistras savo laiške tarp kitko pamin jo, jog ir Romos radijas paskelb s netikr žini apie jo mirt (žr. Draugas 1959 gruodžio 3). Sunku patik ti, jog po ilg iš-tr mimo met t vyn n gr žin-tas, bet toliau policijos prie-

ži roje laikomas asmuo tur t galimybi klausytis oficialiai draudžiam užsienio program . Grei iau jos pamin tos sovietini organ paliepinu, kad v - liau gal t Romos radijo informacij apšaukti "tendencinga".

#### IV.

Lietuviškuoju poži riu ligšiolin linija buvo ir teb ra labai palanki. Reikia džiaugtis, kad n ra ženkl , jog ji artimoje ateityje keist si. Kol Italija bus Š. Atlanto pakto aktyvus narys, atrodo, b gštauti n ra ko. Dalykai, žinoma, visai kitaip pakrypt , jeigu kada nors iškilt pvz. "liaudies fronto" ar koegzistencin - neutralisti-n kryptis. Lietuviškoji visuomen betgi turi nuolat bud ti ir savo taka atsverti mums nepalankias takas, kuri visur Vakaruose netr ksta, ple iant is "koegzistencin ms" nuotai-koms. Veiksmingiausia priemon savajai takai išlaikyti bei sustiprinti — tai m s organizuotosios visuomen s galimai svaresn medžiagin ir morali-n parama. Neatrodo, jog viskas šioje srityje padaryta, kas galima ir tur t b ti padaryta. Tik detalus konkre i priemoni svarstymas jau yra už šios apžvalgos rib .

Laisvijos pasaulio radijo lie-tuvišk sias transliacijas su pagrindu laikome viena iš nedaugelio t priemoni , kuriomis konkre iai demonstruojamas palankumas Lietuvos žmon ms ir j laisv s bylai. Šiuo poži riu tenka atkreipti d mes fakt , jog šiuo metu daugiausia su-pratimo esame sulauk Apeni-n pusiasalyje. Uždarius Ame-

rikos Balso skyri Europoje, iš ia siun iama daugiausia originalios radijo programos Lietuv . Romos ir Vatikano radijai drauge per savait kalba lietuviškai keturias valandas ir vien ketvirt . Po to seka Amerikos Balsas iš Vašingtono su

pusketvirtos valandos originalia programa per savait ir Ispanijos tautinis radijas su valanda ir trim ketvir iais. (Amerikos Balso ir Ispanijos tautinio radijo apžvalgas skaitysimė sekan iame Laisv numerje. Red.).

## SOVIETA I

\* Vilniaus radijo programos užsienio lietuviams \* Kreipiamasi ta iau pasitraukusius po II Pasaulinio karo \* Propaganda jaukiame drabužyje \* Lietuviškas parašas m nulyje \* Ko galima pasimokyti.

Kiekvien vakar 21 val. Grinvi o laiku Vilniaus radijas užbaigia savo program privalomu ritualu — Kremliaus kurantais ir Sov. S-gos himnu. Ta iau kai kada b na išim i . Antai, po paskutini žini praneš jas švelniai prislopintu balsu, kad nepažadint miegan i , taria: “Šios dienos T. Lietuvos program baig me. Netrukus Raudonoji aikšt , Kremliaus kurantai. Labos nakties, draugai!” Praeina minut , kita — nei kurant , nei prastinio himno. Tik j vietoj pasigirsta Vilniaus radijo signalo garsai ir sp jimas: “D mesio! Kalba Vilnius. Dirba radijo stotys.. Kas atsitiko? Budintis redaktorius užmiršo laiku sp ti praneš j , jog t vakar transliuojamas pusvalandis užsienio lietuviams.

Taip neretai nutinka. Pats faktas, kad ši programa n ra gerai žinoma prie kasdienin s rutinos pripratusiems tarnautojams rodo, jog ji ruošiama už radiofono rib .

Kaip ten beb t , kiekvien pirmadien , o taip pat pirm ir paskutin m nesio šeštadien per Vilniaus radij 451 metr bang 21—21, 30 val. Grinvi o laiku transliuojamos specialios laidos užsienio lietuviams. Po pusantros valandos jos pakartojamos 19 ir 31 m. bangomis. Kiekvien kart nurodama, jog “laid organizavo Gr žimo T vyn Komiteto Lietuvos iniciatyvin grup ”. Tai tas pats komitetas, kuris tremtini tarpe yra li dni pagars j s buvusio jo vadovo Michailovo vardu.

Šios central s nurodymais ir prieži roje ruošiamos programos skiriamos bendrai “užsienio lietuviams”. Ta iau j turinio analiz aiškiai rodo, kad jomis pirmoje eil je kreipiamasi tuos, kurie d l karo aplinkybi apleido Lietuv , neišskiriant pasitraukusi j 1944 met vasar . Kaip tik šios kategorijos asmenys dominuoja “paieškojim ” dalyje.

Stebint bendr laid pob d ,

krinta akis organizatori pastangos vilkti propagand galiniai jaukesn klausytojui r - b , kalbant lietuviams j gimt ja kalba juos labiausiai dominan iais klausimais. Tie klausimai ryškiai atsispindi program turiny ir plane.

\*\*\*

Pusvalandis redaguojamas sumaniai ir turiningai. Paprastai j sudaro žinios, pasikalb - jimas ar reportažas, muzikinis tarpas (iki 10 min.), komentras ir paieškojimai. Be abejon s, tokios sud tingos programos paruošimas reikalauja gana kruopštaus planavimo ir didelio bendradarbi skaiiaus. Gal d l to jos transliuojamos palyginti retai (6 kartus per m nes).

Šit laid niekas netrukdo, nebent atmosferin s kli tys. Pasitai - ko, jog kaikada d l silpno girdimumo ne manoma išgirsti ne tik originalios programos, bet ir pakartojimo (pvz. š. m. sausio 4 d.) Laida baigiama "Leiskit t - vyn " garsais.

Žinios ir reportažas skiriamas dabartiniam Lietuvos gyvenimui pa - vaizduoti. Žiniose dažniausiai kalbama apie krašto pramon s augim , Kauno HES statyb , Vilniaus universite - to darbus ir pan. Klau -

## SOVIET PROPAGANDA

### DABAR

#### PROPAGANDIN S ŽYMS

Postalininiais metais vakarie iai steb to - jai buvo m skelbti, kad soviet propagan - da žymiai sušveln jo, pasidar mažiau agre - syvi ir daugiau informatyvin . Pasikeitim yra buv , kaip ir iš vis soviet gyvenime, ta iau tie pasikeitimai buvo taktiniai. Juos galima apib dinti sekan iai: 1. neb ra tiek daug grynai politin s propagandos, 2. dau - giau popieriaus ir žodži pašven iama moks - lo, kult ros ir meno diskusijom, 3. šiek tiek objektyvumo pasirod žmogiskosios egzis - tencijos pa ioje Soviet S jungoje aprašy - muose ir šiltesnio žmoniškumo toje informa - cijoje, 4. soviet propagandistams partija leido tam tikros laisv s, diskutuojant tam tikrus filosofinius klausimus, aprašant sovie - t gyvenim arba vidaus politikos klausimus. Tai reiškia, kad propaganda neb ra tiek mo - notoni, bet galima išgirsti ir skaityti šiek tiek vairesni nuomoni . Užsieni politikoje ta iau propaganda, išskyrus kai kur žodyn , pasiliko ta pati. Užsieni ir tarptautinio ko - munizmo politikoje ji yra pasilikusi ir uni - formin , neleidžianti joki skirtum , o taip pat ir nelabai sušveln jusi. Nors kartais ir išspausdinamas amerikie ius pagiri s straips - nis, prie jo b na du amerikonus peiki . Vie - noje srityje soviet propaganda ne tik nepa - sikeit , bet ir paaštr jo — tai kovoje prieš Vakar ideologij . Soviet propaganda už - sieniuose, remiama vairi kult rini ir kt. kontakt su satelitais ir su laisvuuoju pasau - liu, yra taip pat žymiai sustipr jusi ir suin - tensyvinta. Pagrindin tos propagandos te - ma yra ši: kapitalizmas baigia bankrutuoti dvasiniai, ateitis priklauso komunizmui. Ši - toji kova buvo suplanuota Soviet S jungos komunist partijos centrinio komiteto. už - sien soviet radijo siuntos pareitais metais buvo sustiprintos 15%. užsienius sovietai dabar duoda 2,941 radijo valand per savai - t , Amerika tik 609.

Kaip tas pranc zas kad sak : juo labiau kei iasi, juo labiau tas pat.

sytojams stengiamasi tikti tuo, jog plaiai liejami kulturinio gyvenimo vykdymai, net religiniai. Pvz. paskelbtas 2 kunigpasiuntimas Romon, pamintakuno kunigseminarijos veikla, kalbinis pamaldos Vilniuje, Kaune ir Telšiuose.

Ryškesnis politinis ir režimo garbinimo tendencijos prasiiveržia reportažuose. Dažnai duodami pasikalbėjimai. Liejamos varios temos, kaip pvz. gyvenimas kaime, darbininkų laisvalaikis, "laiminga senatvė", reemigrantų, mokslininkų, kultūrininkų pareiškimai. Jie daug dėmesio skiria klausytojų ryšiams su gimtuoju kraštu (raginama pvz. nusiųsti Lietuvon vaistų, palaikyti ryšius su mokslininkais, rašyti siūlymus literatūros leidykloms ir pan.).

Specialiai asmenini ryšiai plėtimui abiejose pusėse skiriama paieškojimų dalis. Skelbiami paieškomieji asmenų duomenys, sveikinimai (dažnai kalbinti gyvųjų žodžiu) gimimams užsienyje, perduodamos jų pagėdaujamos melodijos. Neseniai pvz. buvo pasveikintas 80 metų amžiaus sukakties proga dail. Ad. Varnas.

Muzikinis dalyje supažindinama su lietuvių muzika ryba, jaunaisiais dainininkais, saviveiklininkų kolektyvais. Be to, tai labai pagyvina paiprogramas ir daro jį klausytojui patrauklesnį. Tuo pačiu pridengiamas kyri tiesioginis propagandos mintis.

"Dantims parodyti" skiriamas komentaras arba "pastabos užsienio lietuvių gyvenimo klausimais". Šioje dalyje daugiau-

sia naudojamosi laisvą lietuvių spaudos medžiaga, atrinkta labai vienašališkai ir grynai polemikos tikslais. Iki šiol dažniausiai pasinaudota "Anglijoje leidžiamu reakciniu laikraščiu" (Europos Lietuvių) ir T. Viškos Žiburiai. Tai jau stebima ir kita spauda, nes pvz. neliko nepastebėti Adelaidės (Australijoje) lietuvių kvirąs dėl savo parapijos, Vasario 16 gimnazijos sunkumai ir pan. Bendrai stengiamasi pabrėžti neigiamybę, diskredituoti vadovaujančius asmenis. Kartais komentaro viet užima raudonųjų ekskursantų laiška.

\*\*\*

Sprendžiant iš laidų organizuojančių centralūs pavadinimo, jie pagrindinis tikslas turėti būti propaganda už grėžimą Sov. Sąjungon. Tiesa, ji galutinai neužmiršta, tačiau nevaroma taip uoliai, kaip anksčiau. Net per paieškojimus ne tiek taigojama grėžti, kiek mginama sumegzti ryšius. Bdinga, jog naujametiniame "Grėžimo T. Vynų Komiteto Lietuvos iniciatyvinis grupis" sveikinime iš viso apsieita be tokio paraginimo. Apsiribota apeliuoti lietuvių tautinius jausmus tokiomis argumentais: koks lietuvis negali didžiūotis, kur jis bebūtų, kad ir jo t. Vynų Lietuvos vardas rašytas lietuvių kalba raketoje m nul... kada pasaulis ploja Sov. Sągais, ploja ir t. Vynei T. Lietuvai... tavo gimtajam kraštui Lietuvai... jį m s motina ir mes vienos motinos vaikai..." Ir kviet kelti tost ne už "s n



palaid n " sugr žim , bet už T. Lietuv ir "tuos, kurie linki Lietuvai laim s."

Visas laid turinys rodo, kad j pagrindinis tikslas — palai-kyti ryšius su užsienio lietu-  
viais ir juos veikti sovietams palankia prasme. Tuo b du ra-  
dijas tampa veiksmingas sovie-  
tinis ginklas likimin je Ryt -  
Vakar kovoje.

Ne tik galima, bet reikia iš soviet pasimokyti sekan i dalyk : klausytoj kalb ti ne tik jo gimt ja kalba, bet ir apie jam labiausiai r pimus daly-  
kus; nevengti tautini motyv , neperkrauti programos politi-  
ka, r pintis jos vairumu ir patraukliu išpildymu. Jeigu ne-

norima palikti besimezgan ius ryšius abiejose pus se išimti-  
nai sovietin s iniciatyvos lau-  
ku, tai Vakarai pavergtiesiems lietuviams tur t atitinkamai parodyti laisv j lietuvi kul-  
tin veikl ne tik žiniomis, bet ir reportažais, pasikalb ji-  
mais, sisteminga spaudos ap-  
žvalga, neapleidžiant n sovie-  
tin s spaudos komentavimo.

Sputnikas išg stingai atv r Vakarams akis, kad jie buvo nepakankamai vertin sovieti-  
n pažang technikos srityje. Kokio dar sputniko reikia ligi bus tinkamai vertinti sovieti-  
niai sugeb jimai propagando-  
je? Kada gi Vakarai prareg s ir pasimokys?

## LIETUVOS R PES IAI IR LAIM JIMAI VATIKANE

Vatikanas pastaruoju metu Lietuvos katalikus pradžiugino dviem dalykais. Prieš Kal das pasirod dail. V. K. Jonyno pieštas Vatikano pašto ženklas su Lietuvos pagrindinio glob -  
jo šv. Kazimiero atvaizdu jo 500 met gimimo sukak iai pam-  
niti. Dar daugiau reikšm s tenka skirti Popiežiaus Jono XXIII laiškui, kuris neseniai paskelbtas ryšium su pernai sukakusiomis 350-siomis meti-  
n mis nuo vysk. Merkelio Gie-  
drai io mirties. Ši dviej is-  
torini sukak i pamin jimu Apaštal Sostas parod ypating d mes Lietuvos katalikams ir tuo juose sužadino dar dides-  
n prisirišim , d kingum ir

pagarb savo dvasiniam bei mor-  
raliniam Autoritetui. N ra a-  
bejon s, jog tuo pa iu sustip-  
rintos lietuviškosios katalikiš-  
kosios visuomen s moralin s  
pozicijos tautin je plotm je.  
Nepaslaptis, jog ir m suose  
Vatikanas iš vienos pus s yra  
tikro pietizmo, iš kitos pus s  
sistemating puldin jim ob-  
jektas. Lietuvos pasiuntinyb s  
prie Šv. Sosto statuso susiauri-  
nimas buvo vis patriotiškai  
nusiteikusi lietuvi skaudžia  
išgyventas, o jos dalyje iššau-  
k net labai aitri reakcij . Lie-  
tuvos pasiuntinio rango degra-  
davimas ryškiai matyti iš ne-  
seniai paskelbtos žinios, kad  
šiuo metu prie Vatikano akre-

dituot j 48 valstybi atstov tarpe yra 35 ambasadoriaus rango, 11 ministerio ir 2 reikal ved jai (paliestieji Lietuvos ir Lenkijos atstovai). Galima diskutuoti, ar tas pakitimas reiškia nuolaid komunistiniam režimui. Tai iau pastarojo atstovai fakt taip suprato ir savo džiaugsmo neslepia (pvz. Vilniaus radijas š. m. sausio 25 laidoje užs. lietuviams).

Tuo tarpu atsakinguose lietuviškuose bažnytinis hierarchijos sluoksniuose jau nuo seniau buvo jau iamasi nejaukiai dėl to, kad iš vis pavergt j Ryt Europos taut tik viena Lietuva buvo likusi be jokio paguodos žodžio iš Kristaus Vietininko. Kai net Ukrainos, Rumunijos ir kt. krašt katalikiškosios mažumos buvo gavusios atskirus laiškus, vienintel katalikiškoji tauta sovietini respublik s state atrod esanti visiškai pamiršta. O vargiai kur kitur per eilmet po karo buvo liejamas kraujas, vykdamis persekiojimais ir parodyta tiek tvirto pasipriešinimo. Buvo rimt vil i dar iš dabartinio Popiežiaus pirmtako Pijaus XII gauti paguodos žod Lietuvos tikintiesiems šv. Kazimiero 500 met jubilajaus proga. Deja, mirtis (ir lenkiškos intrigos) sutrukd . Juo šil iau tad tur t b ti sveikinamos pastangos vis t , kuri r pes iu pasirod šv. T -vo laiškas Lietuvos Episkopatui. Reikia džiaugtis j veiklumu ir augan ia taka. Džiaugsmas ir pad ka betgi netur t iššaukti pasitenkinimo nuotai k , bet priešingai dar labiau

pareigoti atsakingus asmenis ir pla i j visuomen budriai stov ti Lietuvos interes sargyboje visur, kur jie palie iam i. Dar žodis d l vieno išsireiškimo. Min tame laiške, jei tikslus vertimas, sakoma, kad Lietuvoje šiuo metu civilin valdžia spaudžianti Bažny i . Argi pavergtojo krašto žmon ms pirmestasis komunistinis režimas nusipelno tokio pavadinimo? Tik kime, jog tai vert j lapsus linguae.

LF Europos Bi iulis

#### ATSI STA PAMIN TI

Pranas Naujokaitis — Upeliai negr žta kalnus, romanas. Išleido Lietuviškosios Knygos Klubas i kagoje. Aplankas dail. A. Šermukšnio, 510 psl., kaina 5 dol.

A. Giedrius — Pasak ios. Išleido Lietuviškosios Knygos Klubas i kagoje. Iliustravo dail. V. Stankevius, 175 psl., kaina 2 dol.

Ignas Šeinius — Vyskupas ir velnias, apysakos. Išleido Lietuvi Dienes. 230 psl., kaina 3 dol. Knyg galima užsisakyti adresu: Lithuanian Days, 9204 South Broadway, Los Angeles 3, Calif.

Knyg Lentyna — Lietuvi bibliografin s tarnybos biuletėnis, Denville, Illinois. Redaguoja Aleksandras Ružancovas ir Bronius Kviklysis, leidžia Vytautas Saulius. Nr. 1(115) 1960 m. sausio — vasario m.

Sportas — Dvim nesinis Šiaur s Amerikos lietuvi sporto laikraštis nr. 1(4) 1960 m. Redaktorius K. erkelnas. Administracijos adresas: Vytautas Švalbonas, 19 Kiely Place, Brooklyn 8, N. Y. Prenumeratos kaina metams 3 dol., atskiras nr. 50 cent .

# Tesuplev suos trispalv ia pakastiem partizanam

## VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI NETOLI VEIVERI

Veiveri vidurin je mokykloje pasibaig pamokos. Mokiniai išsiskirst namo. Štai pakalniuk eina keturi dešimtokai, kažin k kalb dami tarpusavyje. Beeidami sustoja netoli kap . Algis pirštu parodo kitapus plento esan i sm lio daub ir sako:

— Štai ia, t egl ir kelsime trispalv . Tegul ia pakastiem partizanams, nors negyviems, suplev suos m s trispalv , už kuri jie paaukojo savo jaunyst .

Visi sutinka su ta mintimi, ir kiekvienas nor t t uždavin atlikti. Ilgokai gin ijosi draugai ir nutar , kad v liav iškels Algis, nes jis sumaniausias, bi iuliai juo labiausiai pasitiki. Nor t kelti v liav ir Leonas, taciau bi iuliai paprieštarauja, ir Leonas, prikand s l p , nutyla...

Temsta... pradeda snigti, iš karto smulkiu sniegu, tiesiog galima ži r ti kiekvienos nukritusios snai s taisykling žvaigždut , bet tolyn sniegas krenta dideliais k sniais, purus, sulip s, kaip vata. Algis patenkintas. Užsilipo ant kluono, nupiov nuo kraigo kartel , pririšo prie jos, iš užan io išsitrauk s, v liav — Lietuvos trispalv su šilkais išsiuvin ta Vytim — ir, susuk s ant kartait s, nužingsniavo tiesiog per laukus, kap link.

Pri jo... Apsidair . Tylu. Bi iuliai dar neat jo. „Na, ir gerai, aš prikals j palauksiu“, galvojo sau Algis ir užsikabino vikriai pasišok j s už egl s. Kvepia sakais, egl tyliai šniokš ia, tarytum džiaugdamosi, kad galinti tarnauti tokiam gražiam tikslui. Štai ir virš n , Algis jau kala. Su kiekvienu plaktuko d žiu pla-

ka ir širdis. Prikalta gerai. Trispalv plev suoja virš egl s virš n s. „Tegul negalvoja kraugeriai, kad pamiršome mes savo Laisv s Šventes. Mes užbaigsim padaryti tai, už k J s, broliai, kovojot. Lietuva bus laisva“. Taip pagalvoj s, Algis pamažu lipo žemyn, o nulip s šoka per griov ir eis pasitikti bi iuli , o paskui jie visi keturi iš tolo g r r sis plasdan ia trispalve. Nesp jo plent kelti kojose, kaip pasigirsta rusiškas „stoj“. Tik dabar Algis atsipeiki nuo savo min i ir apsidairo. Apsuptas iš vis pusi strib - milicinink . sodinamas mašin ir vežamas iš Veiveri Kaun . Eglut , nesp jusi pasidžiaugti savo gražiu papuošalu, parver ia ant šono. Kai at jo draugai, nei Algio, nei eglut s neberado... Dar ir dabar tas paliktas gana aukštas eglut s kelmas primena gyventojams 1956 m. Vasario 16-t j .

Ryto met žmon s, važiuodami mišk , mat trispalves keliose pamišk s gair se laisvai plev suojan ias.

Pas Algio t vus tuoj buvo padaryta krata. Iškr sta viskas, net ir paukš i inkil liai medžiuose, ta iau nieko nerasta, tik nupiauta kartel nuo kluono kraigo...

Daugiau t vai Algio nemat . Teismas vyko nežiniom. Tik už met Algis iš Sibiro paraš t - vams laišk , kad nuteistas kal ti aštuoniolikai met . Ten teb ra ir dabar.

Žmon s sp ja, kad Alg išdav Leonas, nes po Algio su mimo, jis pasidar ni rus, bijo tiesaus žvilgsnio ir... siraš komjau nuolius. Birut

Iš Europos Bi iulio nr. 4

Iš krašto žinios nuolat byloja apie iškirstus Lietuvos miškus ir kuro bad. Paskutiniu metu Vilniuje, Kaune ir kt malkos prakurams pardavin jamos mažais ryšuliukais, kurias atveža kolchozai. Kartais malkos parduodant sveriamos... Lietuvos lentpi v ms ir statyboms miško jau por met kaip sivežama iš Karelijos, Kliušinogarskio srities, kur lietuviai priversti vergiškai dirbti. Paskutiniu metu gauta šiek tiek statistini duomen , praskieidžian i Lietuvos mišk likim .

## LIETUVOS MIŠKAI DABAR

J. DIRŽYS

### Mišk kiekis ir kirtimai

Lietuvos vad. mišk kio ir miško pramon s ministerija nuo 1957 birž. 5, yra sujungta su vyriausi ja mišk kio valdyba (ji tiesiogiai priklaus SSSR mišk ministerijai) ir tokia pat mišk pramon s valdyba. Jai vadovauja A. Matulionis.

Ministerijai priklauso 1,044,700 ha miško; tai sudaro 70.5% vis Lietuvos mišk . Brandži medyn t ra 3.6%, arba 37,511 ha. Pribr stantieji miškai sudaro 81,200 ha arba 7.8%, viduramžiniai 310,400 ha, arba 29.7% ir jaunuoynai, t. y. daugiausia užsodinti po 1936 ir 1946, — 610,400 ha arba 58.9%. Prisimenam, kad 1922 brandži medyn buvo 21%, o pribr stan i j — 19%, 1931 brandži — 19.3% ir pribr stan i — 17%, 1937 brandži — 15.4% ir pribr stan i — 17.2%, 1941 — brandži 14% ir pribr stan i — 14%. Taigi okupantui šeimininkaujant 1950 paliko vos 6.8% brandži medyn , ir 9.2% pribr stan i , kas iki 1956 nušeimininkauta iki 4.2% brandži medyn ir 7.7% priaugan i ; 1957 pavasarin kirtim vykđžius, brandži medyn teliko vos 3.6%. Dar kokie 3—4 met kirtimai 1956 ribose (po 12,000 ha) ir brandaus miško Lietuvoje jau nebebus, o per 6—7 nebeliks ir pribr stan iojo. Tuomet Lietuvoje teliks tik žabynai ir menki jaunuoynai.

### Lietuvos mišk kirtimai

1915 — 1957 taip atrodo: 1915 — 1918 vokie i kirtimai — 58,000 ha geriausio miško, išimant per 11,500,000 m<sup>3</sup> medienos.

Daviniais iš 1956 Lietuvoje sudaryt diagram , kirtimo kiekiai taip atrodo; 1919 iškirsta apie 2000 ha

|      |   |   |        |
|------|---|---|--------|
| 1921 | „ | „ | 6000 „ |
| 1922 | „ | „ | 7800 „ |
| 1923 | „ | „ | 9700 „ |
| 1924 | „ | „ | 6500 „ |
| 1925 | „ | „ | 9000 „ |
| 1926 | „ | „ | 6800 „ |

Taigi seim laikais, kai teko atstatyti po karo sunaikintus trobesius ir subalansuoti biudžet Lietuvos mišk tebuvo kertama nedaugiau kaip po 10,000 ha (1923), išviso iškertant apie 50,000 ha miško ir išimant 8.600.000 m<sup>3</sup> medienos, — vidutiniškai per 8 metus po 6250 ha.

Tautinink valdymo metais miškai mažiau taupyta, taip pat mok ta už žem s reformos paimt žem dvarininkams, dažnai jiems duodant už tai miško ar medienos. 1927 — 1940 tad miško kirtimai taip atrodo;

|      |               |               |
|------|---------------|---------------|
| 1927 | iškirsta arti | 12,000 ha     |
| 1928 | „             | per 13,000 „  |
| 1929 | „             | apie 12,000 „ |
| 1930 | „             | „ 11,000 „    |
| 1931 | „             | „ 14,000 „    |

|      |   |   |          |      |      |          |
|------|---|---|----------|------|------|----------|
| 1932 | " | " | 15,000,, | 1950 | "    | 11,800,, |
| 1933 | " | " | 17,000,, | 1951 | apie | 10,000,, |
| 1934 | " | " | 16,000,, | 1952 | "    | 8,500,,  |
| 1935 | " | " | 15,500,, | 1953 | "    | 8,800,,  |
| 1936 | " | " | 22,000,, | 1954 | "    | 10,500,, |
| 1937 | " | " | 16,500,, | 1955 | "    | 11,000,, |
| 1938 | " | " | 15,500,, | 1956 | "    | 12,000,, |
| 1939 | " | " | 13,000,, | 1957 | "    | 12,000,, |
| 1940 | " | " | 12,500,, |      |      |          |

iš viso 203,000 ha,

arba tiksliau — 209,700 ha, išimant per 41,000,000 m<sup>3</sup> medienos, kasmet iškerant po 14,950 ha. Tuo metu Lietuvos miškai stengta perkirsti 11 met pirmyn, išimant per 10,000,000 m<sup>3</sup> daugiau ne per metus priaugdavo.

Siaubingiausiai Lietuvos miškai buvo kertami 1941 žiem, kai Maskvos planuotojai sak patenkinti pilnai visas lėptj ves žaliava ir jos didelius kiekius nustat Maskvos ir Ukrainos miestams. Antra, tada buvo beatodairiškai miškas duodamas vad. naujamiškas, gavusiems laikinai žem s iš dvar ar kinink. 1941 iki pavasario buvo iškiršta Lietuvoje miško iki 27,000 ha!

Vokie i okupacijos metu 1942 - 44 miškai buvo kertami ir nesilaikant medienos prieauglio, nes buvo reikalaujama privalomai pristatyti geležinkeli pab giams ir kt. fronto reikalams Rusij, antra, reik jo apr pinti kraštas kuru, nes karo metu Lietuv anglies nebebuvo vežama. Tod l

1942 iškiršta apie 14,000 ha

1943 " " 14,500 "

1944 " " 10,000 "

Viso per 1941—1944 iškiršta 63,000 ha miško.

Maskvos planavimu 1945 - 56 buvo kertama toki kiekiai:

1945 apie 9,000 ha

(daugiau ne stengta, nors kirsti buvo nurodyta žymiai daugiau, po 12,000 ha)

1946 apie 9,500ha

1947 " 12,000,,

1948 per 14,500,,

1949 " 12,000,,

(iš j 5297 ha brandži medyn, kita iš pribr stan i j.)

Viso antrosios bolševik okupacijos metu iškiršta per 140,000 ha, vidutiniškai kertant po 11,000 ha. Per t laik buvo išimta per 25,000,000 m<sup>3</sup> medienos. Sud jus vokie i ir abiej bolševik okupacij kirtimus (1941 — 1957) gausime, kad iškiršta apie 200,000 ha brandži mišk, išimant arti 40,000,000 m<sup>3</sup>. Dabartiniu laiku jau per metus susidar s per 3,500,000 m<sup>3</sup> nepriteklius, kurio reikalauja Lietuvos statybos ir pramon, šis miško kiekis ir tenka pirktis iš Karelijos. Išeinant iš vairi duomen (viduramži medienos plot) Lietuvai miško importas jau b tinas 35 metus!

### Želdymai

Kai nepr. metais buvo želdinama po 8 - 9000 ha (1937 — 1938), kit paliekant savaiminiu b du užsis ti, tai 1945 teapsodinta vos 3,000 ha. V liau sukasta miškus želdyti, apsodinant 1945 — 1950 metais 56,176 ha, o 1951 - 55 — 95,232 ha, 1956 — 18,000 ha, 1957 — 14,800 ha. Ta iau šie skai iai daugiau tik popieriniai, nes pvz. Pasvalio girininkijos 1956 užsodintas plotas 1957 beveik 53% reik jo naujai atso-dinti. Seniau toki nutikim neb davo, nes tada sodino, kad augt, nebuvo „stachanovietišk“ rodikli. Taip pat nustatant užsodinimo planus, kartais mišku sodinami ir tokios vietos, kur miškas niekadus neužaugš d l prastos jam žem s, pvz. Raguvos girininkijoje nusaustintame durpyn užsodinta pušis, kuri ten gal s augti tik V boniteto, at-seit po 100 met gal sim tur ti ten kreiv telefonui stulp, galb t ir tai te-priduos hektarui apie 100 m<sup>3</sup>. Panašiai

apsodintas ir Tauj n girininkijoje durpynas, kur greta jau auga V bonite-to pušynas... Taip pat labai gausus želdini degimas. Atrodo, kad dabar gaisrai miškuose dažnesni, dažnai jais visai nesir pinama. Ypa siaub s gaisrai yra nusiaub Kurši užmar , atpa-

laiduodami sm lio kopas. O j sutvir-tinimu tesusir pinta tik 1953, kai viskas buvo jau beveik palaidota. Ir kai nepr. Lietuvos metais kopomis r pinosi per 50 patyrusi miškinink , tai 1954 ten buvo vos 7 eigučiai, ir visai tiems darbams nepatyr !

## Mišk plotai ši dien skirstyme (1957)

|                                 |        | ha    | ha | brand | s girininkijos | eiguvos |
|---------------------------------|--------|-------|----|-------|----------------|---------|
| 1. Alytaus mišk kyje            | 19,779 | 1,195 | 6  | 52    |                |         |
| 2. Birž dir. J. Katel           | 41,366 | 906   | 10 | 80    |                |         |
| 3. Druskinink                   | 47,835 | 1,281 | 8  | 77    |                |         |
| 4. Jonišio dir. A. Nasutavi ius | 25,108 | 702   | 6  | 59    |                |         |
| 5. Jurbarko                     | 37,030 | 2,014 | 7  | 66    |                |         |
| 6. Kaišiadori                   | 33,003 | 1,255 | 8  | 73    |                |         |
| 7. Kauno                        | 31,045 | 1,656 | 9  | 85    |                |         |
| 8. Kazl R dos dir. V. Verbyla   | 27,182 | 1,488 | 5  | 48    |                |         |
| 9. K daini                      | 39,956 | 855   | 7  | 91    |                |         |
| 10. Kretingos                   | 30,359 | 389   | 7  | 71    |                |         |
| 11. Kurš n                      | 29,207 | 449   | 7  | 62    |                |         |
| 12. Marijampol s                | 16,103 | 922   | 6  | 44    |                |         |
| 13. Mžeiki                      | 25,066 | 596   | 6  | 61    |                |         |
| 14. Nemen in s                  | 27,574 | 690   | 5  | 71    |                |         |
| 15. Neringos dir. V. Lukošius   | 5,929  | 609   | —  | 18    |                |         |
| 16. Panev žio                   | 40,837 | 1,750 | 9  | 94    |                |         |
| 17. Prien dir. J. Karvelis      | 22,642 | 1,775 | 6  | 54    |                |         |
| 18. Radviliškio                 | 39,321 | 690   | 8  | 96    |                |         |
| 19. Rietavo dir. J. Simaitis    | 25,369 | 3,272 | 6  | 48    |                |         |
| 20. Rokiškio dir. M. Mockus     | 32,976 | 576   | 9  | 89    |                |         |
| 21. Šaki                        | 26,216 | 2,088 | 6  | 57    |                |         |
| 22. Šal inink                   | 21,760 | 654   | 5  | 53    |                |         |
| 23. Šiauli dir. Z. Gudonis      | 34,552 | 745   | 9  | 78    |                |         |
| 24. Šilut s                     | 31,423 | 1,332 | 8  | 104   |                |         |
| 25. Šven ion li                 | 46,174 | 963   | 9  | 64    |                |         |
| 26. Taurag s                    | 36,487 | 2,398 | 8  | 65    |                |         |
| 27. Telši                       | 30,054 | 910   | 7  | 68    |                |         |
| 28. Trak                        | 32,456 | 1,191 | 9  | 78    |                |         |
| 29. Ukmerg s                    | 39,915 | 530   | 10 | 92    |                |         |
| 30. Utenos                      | 32,378 | 818   | 7  | 83    |                |         |

## LIETUVOS MIŠKAI DABAR

|                                    |           |        |     |       |
|------------------------------------|-----------|--------|-----|-------|
| 31. Var nos<br>dir. V. Vaznevi ius | 47,410    | 566    | 8   | 79    |
| 32. Veisiej                        | 20,019    | 370    | 5   | 45    |
| 33. Vilniaus                       | 30,092    | 1,635  | 8   | 86    |
| 34. Zaras                          | 18,731    | 241    | 6   | 49    |
|                                    | 1,045,354 | 37,511 | 240 | 2,340 |

Peržvelgus šiuos duomenis, matosi, jog žiauriai išnaikinti brand s miškai yra Var nos (1,2%), Zaras , Ukmerg s, Kretingos (visur po 1.3%), Kurš - n (1.5%) ir t.t. Geriausia — Rietavo — 12.9%. Miškais apželdinti dar turima 58,346 ha.

### Mišk kio organizacija

Iki 1957 r gs. 1 Lietuvoje veik tiesiogiai Maskvai priklausomos dvi mišk kio organizacijos, išskirtos jau 1944 pavasar , dar Lietuvos neuž mus. Viena j r pinosi mišku, t. y. jo apsauga ir prieži ra, o kita — kirtimu. Ir kadangi miškas kirsti, ypa okupuotame krašte yra lengviau, kaip jis ugdyti, tai kirtimo normos buvo nustatomos visai neatsižvelgiant miško prieauglio normas. Antra, pats kirtimas ir vežimas buvo vykdomas rusišku ' ra'. Ypa žiauriai nukent jo vad. rinktinis kirtimas, kai medžiai buvo nuleidžiami tiesiog jaunuolynus ir kai traktoriais keliai buvo daromi per kirtimus ir želdinius, nes visur reikalingi buvo išpildyti vežimo rodikliai ir dar laim ti nuošim ius. Kartais pasitaikydavo, kad suplanuodavo kirsti vienoje vietoje, o kirsdavo kitoje, kur pramon s inžinieriams atrod patogiau. 1957 birželio 5 pavyko tas abi žinybas sujungti ir padaryti Lietuvos mišk kio ir pramon s ministerij , kuri iš daliees gal stengs išlyginti kirtimo saivaliavim .

Darbas miškuose šiuo metu vis dar perdaug 'kenk jiškas', nes tiek eigu liai, tiek girininkai ir kt. nuolatos atleidin jami, vis netinkami darbams, nors tie patys visai gerai dirba pvz. Tulunsko mišk kyje (Irkutsko srityje), kur 24 miškininkai gerai pasižym - jo(!). Miškotvarkos darbus Lietuvoje

1957 atliko 24 asmens, sudarin dami Lietuvos mišk kio išvystymo planus. Savivališki kirtimai miškuose nuolatiniai, nes atvažiuoja sunkvežimiais 'aukšti pareig nai' ir tvarkosi; o prieš juos eigu liai yra bej giai, jie tegali tik pranešti savo viršininkams sunkvežimio numer ir kada tai buvo. Kolchoz direktoriai su darbininkais ir kartais pasikerta neleistinai miško, nes baudas moka kolchozas, bet direktorius už tai neatsako.

Eigu liams ir žvalgams teikiamos lengvatos. Jie be algos dar gauna kolchozininko dydžio sklyp prie j gyvenvie i arba artimiausiame kolchoze. Jam duodami iki 2 ha piev sklypai, duodami tarnybiniai arkliai, gali tur ti vien karv ir vien prieauglio, 1 kiaul virš 6 m n. ir iki 3 avi ar ožk ; nelaikant karv s gali tur ti iki 5 avi ar ožk . Jei toks eigu lis turi daugiau gyvuli ar daugiau žem s, jis laikomas 'pasiturin iu' ir jam uždedami gana dideli mokes iai arba sakoma gyvulius perduoti kolchozui. Nugalvulinimas prvestas 1957 birželio m n. Eigu liai apr - pinami kuru (žabais nemokamai), gau - na uniformas.

### Kolchoz ir sovchoz miškai

Kolchoz miškai sudaro 372,200 ha arba 25.1% vis Lietuvos mišk ir sovchoz miškai — 20,800 ha arba 1.4%. Kolchozai turi tokius plotus:

|                     |
|---------------------|
| iki 100 ha — 459    |
| 101 — 500 ha — 1038 |
| 501 — 1000 ha — 176 |
| per 1000 ha — 19    |

### iš viso 1684 kolchozai

J miškus dabar per m prieži rai vietiniai mišk kiai, ta iau saivališkas kirtimas nesiliauja. Pvz. 1957 Širvint apyl. Dzeržinskio kolchozui lei-

ius iškirsti tik 83 m<sup>3</sup>, jo direktorius Aleksandravius iškirto 1200 m<sup>3</sup>, iškertant plynai kur papuola ar patogiau atrodo. Mišk vadovyb tokio kolchozo pirm. negali bausti, nes jis priklauso kitai žinybai ir be to dar partijos narys. Jie nubaudžia pinigine bauda kolchoz , kas tiesiogiai sumažina jo peln ir atlyginim nieku nekaltam kolchozininkui - baudžiauninkui. Tod l toki kirtimai vyksta nesulaikomai. Pvz. tokiam Puškino kolchoze t. p. Širvint apyl. 1956 vien tik pardavimui iškirsta už 45,000 rubli , o 1957 pavasar parduota jau už 34,200 rubli . Tas pats

Skaudivil s „Aušros“, „Pažangos“ ir kt. kolchozuose. Dažnai kolchozai kerta pakeli medžius, parkus ir net atvyk miestel j aikšt se, pvz. 1957 birželio m n. Dovin s kolchozo pirm. atvažia-v s Daukši miestel , pa iame jo centre, prie parduotuvi nusikirto žuol ir j ia pat pardav !

#### Medžiokl

Nors ir netiesiogiai, bet su mišku susijusi ir medžiokl . Ja r pinasi vad. Medžiokl s kio valdyba, kurios virš. V. Bergas. Neži rint vis nuostat , medžiojama chaotiškai, tiesiog naikinaimai. Pvz.

|           | 1934  | 1938  | 1940  | 1948 | 1950  | 1954  | 1956  |
|-----------|-------|-------|-------|------|-------|-------|-------|
| Briedžiai | 201   | 290   | 334   | 91   | 154   | 281   | 403   |
| Elniai    | 19    | 99    | 190   | 101  | 122   | 254   | 300   |
| Danieliai | 30    | 36    | 42    | 21   | 17    | 112   | 125   |
| Stirnos   | 13930 | 26740 | 35930 | 8530 | 10500 | 15740 | 15700 |
| Šernai    | 280   | 870   | 1470  | 4270 | 3800  | 1958  | 1600  |
| Vilkai    | 112   | 146   | 280   | 1725 | 980   | 320   | 203   |

Iš ši skai i matyti, kaip nukent jo pradžioje saugojami mišk gyvuliai, taciau priviso šern ir vilk . dom s ir supirkt kaili skai iai:

|         | 1950  | 1952  | 1954  | 1956  |
|---------|-------|-------|-------|-------|
| Kiškiai | 60775 | 66691 | 48025 | 58920 |
| Lap s   | 1384  | 5656  | 7462  | 6309  |
| Vilkai  | 358   | 275   | 243   | 167   |
| Opšrai  | 16    | 25    | 24    | 15    |
| Kiaun s | 33    | 197   | 305   | 132   |
| Šeškai  | 3893  | 4740  | 4539  | 6636  |

Jie rodo medžiojam žv ri kritic paskutiniais metais, nors pagal planavimus turi b ti aukštesni rodikliai.

Kiek ne prasta dabar atrodo tai kurmi medžiokl . J kailiuk 1950 su-pirkt 34,000, 1952 — 73,550, 1954 — 155,594 ir 1956 — 209,533, o 1957 buvo užplanuota 300,000. Kurmis laikomas kiui naudingus, tod l toks jo naikinimas gana domus reiškinys.

1956 XI 26 buvo suvaržyta medžiokl , vedant ir draudžiam j met . Taciau Ukmerg s ir Utenos apylinki miškuose jau tylu, iššaudyti ne tik žv rys, bet ir didesni paukš iai, neži rint, kad 1957 rugp. 1 kurtas gamtos apsaugos komitetas prie ministeri tary-

bos ir kad jau keli metai sudaryti rezervatai. Taciau Lietuvos miškuose pasidar jau retas ne tik kurtinys, bet ir tervinas. Vadinamieji brakonieriai siau ia visuotinai, nors 1951 tebuvo nubauti tik 295, o 1956 — 586. Taciau ir vadinami medžiokl s inspektoriai yra nepaj g s kai kuri brakonierii sudrausti, pvz. 1957 rugp. 10 prie Jakšiški ežeriuko šaud atvažiav lengva mašina 5 asmens ir atsisak inspektoriumi parodyti savo dokumentus, bet s do savo automobil su visu laimikiu ir nuvažiavo. Automobilis LE 60-55 priklauso dideliems pareigov nims. Tokie ir panaš s net medžioja briedžius ir kt. retus žv ris.



## HERTERIO PAREIŠKIMAS

Minint Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 42 metines, valstybės sekretorius Christian A. Herter paskelbė pareiškimą:

Prieš keturiasdešimt dvejis metus Lietuva, Latvija ir Estija paskelbė savo valstybinę nepriklausomybę. Šios nepriklausomybės deklaracijos buvo paremtos tvirtomis valstybinėmis tradicijomis, kurios truko šimtmečius, nepaisant kietos priespaudos periodo. Sovietų vyriausybė buvo tarpinė, kurios anksti suteiktą pripažinimą ir pareiškimą atsisakanti visiems laikams nuo suverenumo teisiškai naujas Pabaltijo valstybes. Tačiau po dviejų dešimtmečių laisvės Pabaltijo kraštai buvo smurtu jungti Sovietų Sąjungai.

Mes norime šia proga patvirtinti iš naujo mūsų aiškų ir tebetrunkant draugiškumą Pabaltijo valstybėms ir užtikrinti jas iš naujo, kad jos labai pasilieka mūsų mintyse. Mūsų artimi ryšiai su Lietuvos, Latvijos, Estijos žmonėmis kyla tiek iš bendros pagarbos laisvei, tiek iš reikšmingo indelio, kurį žmonės iš to krašto davė Jungtinei Valstybių kultūrinio, kinio ir politinio gyvenimo plėtrai ir turtinimui.

Mes tebesilaikome tvirtu sitikimu, kad Lietuvos, Latvijos ir Estijos žmonės turi teisę patys pasirinkti vyriausybės ir laukti dienos, kada Pabaltijo kraštai vėl galės džiaugtis valstybine nepriklausomybe.

## LIETUVA 20 METŲ VERGIJOS REPLĖSE

### Sovietų kuriamas Lietuvos vaizdas

Maskvos sakymu Lietuvoje ši vasar ruošiamasi triukšmingai minėti Lietuvos „išlaisvinimo“ 20 metų sukaktį. Propagandinis darbas jungti partijas, rašytojai, menininkai, muzikai, kitas aktyvus, net rusai. Propaganda vedama dviem kryptimis: vidaus rinkai ir užsieniui. Siekiama sudaryti Lietuvos vaizdą, koks reikalingas sovietams, nei jis yra tikrovė.

Vidaus rinkai skirtoji propaganda pradėta jau praėjusiais metais Lietuvos partizanų niekinimu. Lietuvos žemė didvyriškai žuvo Juozas Lukša - Daumantas, Julijonas Butkus ir kiti apšaukti banditais, iškrypli, nusikaltėliai, lietuvių tautos priešais. 1960 m. vasario 20 d. Vilniaus Tiesos puslapiuose prašneko J. Deksnys, buvęs aktyvus Laisvės Kovotojų veikėjas, kelis kartus iš

Vakar keliavo Lietuv ir vėl grįžęs, bet paskutinį kartą nuėjus ir nebesugrįžęs. Buvęs rezistencijos veikėjas dabar pikčiausiais žodžiais plėsta buvusius savo draugus ir bendradarbius, bet tik tuos, kuriuos liepta plėsti, kurie niekinami kiekviena proga. Nuo 1959 m. rudens Lietuvos mokykla šimtaprocentiniai jungta rusiškosios mokyklos tinklai ir priklausomybė. Visame krašte sustiprinta antireliginė akcija. Propaganda siekiama tikinti augant Lietuvos jaunimą, kuris nepriklausomas Lietuvos naramas ir šiandieninis tikrovės negali palyginti su buvusiu laisva praeitimi, koks skurdus ir bausis buvo nepriklausomos Lietuvos gyvenimas, kiek buvo bausis išnaudotojų ir skriaudų. Taip prievarta ir melagystėmis kuriamas naujas Lietuvos vaizdas.

Lietuvos vaizdas užsieniui pristatomas per leidinius svetimomis kalbomis. Maskvoje išleista angl kalba G. Metelsky knyga Lithuania, Land of the Niemen. Išleisti leidiniai ital ir pranc z kalbomis. J pasirodys ir daugiau. Vakar pasaulio skaitytojui skirtuose leidiniuose stengiamasi rodyti Lietuvos nepriklausomyb s nevertum ir nereikalingum , rus ir lietuvi taut giminingum ir likimo bendrum . Stengiamasi tikinti, kad tik Rusijos priklausoma Lietuva gali ramiai ir saugiai gyventi, kad Lietuvos priklausomyb Rusijai yra pa-

i lietuvi troškimas, kad sovietai yra lietuvi tautin s kult ros skatintojai ir saugotojai.

Melagyst mis perpildyti sovietiniai leidiniai apie Lietuv svetimomis kalbomis yra naujas soviet propagandos ginklas. Tai pavojingas ginklas, nes jis gali suklandinti ne vien neapdair politik ar mokslo vyr Vakaruose, kai mes per penkiolik tremties met neparuoš me išsamesnio veikalo apie Lietuv svetimomis kalbomis, savo politin akcij sutelk pos džiuz, sesijas, protokolus, statuto keitimus ir barnius.

## LIETUVOS VAIZDAS

### MOKSLEIVIO, STUDENTES KININKO AKIMIS

Nikitos Chruš evo apsilankymas JAV sudar galimyb keliems lietuviams iš Lietuvos atvykti š krašt . Sausio pabaigoje atskrido septyniolikametis moksleivis, dvidešimtuosius metus einanti student , o kiek v liau be Chruš evo tiesiogin s malon s atkeliavo vyresn s kartos kininkas, jau prieš kelet met perženg s 70 m. amžiaus slenkst . J akyse ir žodžiuose Lietuvos vaizdas ne toks, kok sovietin propaganda piešia. Skirtingo amžiaus, skirtingose vietose gyven ir skirtingus darbus dirb , jie vaizdžiai parodo, kokia yra tikrov Lietuvoje. Student iš Vilniaus, moksleivis iš nedidelio ryt Aukštaitijos miestelio, kininkas iš ryt Lietuvos kolchozo.

#### kininkas

Jis gerai atsimena caristin s Rusijos laikus Lietuvoje, jame gyvas nepriklausomos Lietuvos gyvenimo paveikslas, pirmoji sovietin ir vokiškoji okupacijos ir partizan kov metai. Jis turi galimyb dabart palyginti su praeitimi. Gyveno kolchoze, tad ir kalba apie kolchozinink gyvenim , palygindamas j su buvusiu Lietuvos kininko gyvenimu. Kolchozuose gyvenimas pats

sunkiausias. Kolchozininkas turi sunkiai dirbti nuo aušros ligi suteamos už menkiaus atlyginim . Kolchozams vadovauja daugumoje partie iai. Vadovyb ateina jauni žmon s. Kur kolchozo vadovas tvarkingesnis, ten gyvenimas truput lengvesnis. Kolchozuose drausm kieta. Už pav lavim darb atima kelis darbdienius. Kas pav luoja pakartotinai, tas ne retais atvejais išmetamas iš kolchozo ir yra priverstas keliauti Sibir duonos k snio užsidirbti. Kolchozininkas temato tik savo apylink , nes jis neturi pinig nuvažiuoti didesn miest . Kolchozininkams duoti maži sklypeliai žem s savo reikalams. Bet jie apkrauti pyliavomis. Dažnais atvejais kolchozo vadovas liepia iš to kuklaus sklypelio išauginti kok gyvul ir tada gr žinti kolchozui. Atsisakyti negalima, nes neikas sutikimo neklausia. Pasakotojas teigia, jog kolchozininkai nori ne Amerik pavyti ir pralenkti, kaip sovietin propaganda skelbia, bet kad tur t bent tokias teises ir galimybes, kokias tur jo baudžiaivos laik kumeliai. Baudžiauninkas, keturias dienas atidirb s dvarui, gal jo ramiai savo žemel purenti. Kolchozo vergas tokios galimyb s neturi.

Studijavo Vilniaus bibliotekiniuk technikume. Vilnius atstatytas, daro graž didmies io sp d. Gatv s kalba lietuvi ir rus . Lenk kalba girdima re iau. Atvyk Vilni rusai valdininkauti turi išmokti lietuvi kalb . Lietuvoje išleidžiama daug knyg , bet žmon s j neskaito. M gstamiausios knygos dar nepriklausomoje Lietuvoje išleistos. Jos eina iš rank rankas, pagelt , d l to ir vadinamos geltonosiomis. Studentija pradžioje grieb roman Studentai, bet jis nepatiko komjau nimui, buvo smarkiai sukritikuotas ir apie j kalbos nutilo. Žmon s laikraš ius prenumeruoja, nes taip reikia daryti, bet j neskaito. Laikraš iai tik d l popierio. Žmon s daugiau spauda dom josi, kai Chruš ovas lank si Amerikoje. Kiti palygiva laikraš i žinias su Amerikos Balso pranešimais. Amerikos Balsas girdimas neblogai. Klausosi, kas tik turi radijo aparat . Dar girdimas Vatikanu radijas. Retai kas nugirsta per Madrido radij siun iamus lietuviškuosius pranešimus. Išgars jusio rašytojo n ra, tik gal kiek populiariesnis Marcinkevi ius. Operoj m gstamiausias solistas Virgilijus Noreika ir Gudakova, už ruso ištek jusi lietuvait . Apie solist Adamkavi i mažai kalbama. Pagarboje Kipras Petrauskas. Dramoj iškilo jaunasis Chadaravi ius. Niekas jos neatkalbin jo pasilikti Lietuvoje ir nevažiuoti JAV. Išduodamas dokumentus valdininkas beveik nekalb jo. Student sp ja, jog žmon s apie jos išvažiavim JAV bus sužinoj iš Amerikos Balso, nes daug j atvyko atsiveikinti.

#### Moksleivis

Gim s vokie i okupacijos metais septyniolikmetis moksleivis lank vidurin mokykl Salake, ryt Lietuvoje. Apie nepriklausomos Lietuvos gyvenim gird jo tik iš vyresni j pasakojim . Apie karo baisumus ir nelaimes irgi gird jo tik iš

kit l p . Lank si Utenoje, kuri smarkiai atsistatanti. Jis nežino, kokia Utena buvo seniau, prieš sudegim karo metu. Žmon s iš Amerikos gauna daug siuntini ir laišk . Kalba, jog laiškai tikrinami, bet ne visi. Mat laišk , kuriame buvo piktai pasisakyta prieš Chruš ev , bet laiškas at jo, nebuvo sulaikytas. Žmon s labai brangina senas knygas. Iš dabar leidžiam knyg daugiau skaitomi vertimai.

Mokykla turi savo plan . Moksleiviai raginami užsiprenumeruoti laikraš ius. Kiekvienoje klas je bent kas tre ias moksleivis privalo b ti laikraš io prenumeratoriui. Daugiau ver iama prenumeruoti, mažiau ver iama skaityti. Moksleiviai, kaip ir kiti žmon s, laikraš ius prenumeruoja ne skaitymui, bet išreikalo, popierui. Bet kartais reikia ir paskaityti, kai ateina eil klas je atpasakoti laikraš i žinias. Mažai kas tiki, k laikraš iai rašo. Jaunuolis gird jo apie Vengrijos sukilim ir jaunimo sujudim Vilniuje ir Kaune. Tuo metu kliuvo D kšto vykdomojo komiteto pirmininko s - nus, tad iš vietos tur jo išl kti ir t vas. Skait Antano Miškinio por eil raš i ir yra gird j s žmones kalbant, jog jis yra buv s kal jime. Dabar žmon s daugiau kalba ir mažiau bijo, o prieš kelet met laik susiriš daiktus, bijodami, jog kiekvien nakt gali tekti išvažiuoti.

#### LAISV AUKOJO:

Vl. Baltrušaitis \$8.50, V. Ramonas \$7.00, prel. F. Juras \$4.00, V. Rastonis \$4.00, V. Cyvas \$3.00, A. Skrupskelien , K. Bružas, A. Baltrušaitis, V. Barisas, J. Kojelis, L. Padleckas, V. Skladaitis, J. Žilionis po \$2.00, J. Ardys, V. Rygertas, V. Širvydas po \$1.00.

Mieliems žurnalo r m jams nuoširdžiai d koja

Laisv leid jai

Praeito spalio 23—27 Florencijoje vyko Italijos krikšionių demokratų partijos 7-sis kongresas, užtrukęs net 3 dienas ilgiau, nei buvo numatyta, tačiau partijos vidinio rengimo nepašalinęs.

#### De Gasperi era

Krikšionys demokratams Italijoje vadovaujamam vaidmeniui gijo tik po II-jo pasaulinio karo, kai pralaimėto karo būdą slegiamos Italijos vairavo De Gasperi, šiandien kai kieno lyginamas su Italijos krikščionių Cavouru. Nors 1946 rinkimuose pirmą demokratini Italijos parlamentą De Gasperi vadovaujami krikšionys demokratams iš 468 atstovų buvo pravedę tik 207 atstovus, De Gasperi sugebėjo prastumti krikšioniams demokratams priimtini Italijos konstituciją (būdinga, paties De Gasperi iniciatyva konstitucijai dėtis nuostatas, draudžiusias dvasininkams dalyvauti politinėse partijose), iki 1947 gegužės vyriausybės koalicijoje turėti ir kompartiją, plačiai užsimoti žemės reformai ir kitoms socialinio gyvenimo reformoms. Ši plataus diapazono, savo esme nepasauližinė De Gasperi politika susilaukė daug palankumo. 1948 rinkimuose parlamentą krikšionys demokratams iš 551 atstovų pravedę 307, taigi savą daugumą, surinkdami 48,4% visų balsų. Tačiau ir daugumą turėdamas, De Gasperi neatsisakė koalicijos su socialistais ir liberalais. Antra vertus, prieš De Gasperio „kairumą“ ir jo „socialinį radikalumą“ pradėjo šiaurintis konservatyvieji Italijos katalikai, vadovaujami prof. Geddos, katalikų akcijos pirmininko, kai kurių bažnynios hierarchų palaikomo. Konservatyvieji katalikai spaudžiamas, De Gasperi prieš 1953 parlamentą rinkimus padarė nuokrypą nuo demokratini rinkimų principo. Būtent, sava KD dauguma pasinau-

dojęs, pravedę rinkimų statymą, kad partija ar koalicija, gavusi daugiau kaip 50% balsų, automatiškai gauna mandatą premijai, t. y. tam tikrą kiekį mandatų daugiau, negu išeiina pagal gautus balsus, šioji nuokrypis nuo demokratini rinkimų principo daugiausia lėmė, kad 1953 rinkimuose KD neteko apie 2 mil. balsų (1948 — 12,741,292; 1953 — 10,859,554) ir vietoj buvusių 307 atstovų pravedę tik 262 atstovus, šis pralaimėjimas ir konservatyvieji KD sluogsniai opozicija partijos viduje pastarąjį De Gasperi „nusiimti“. Jis pasitraukė ir iš min. pirmininko ir iš KD gen. sekretoriaus postų. Jo pasitraukimas (1954 rugpjūtį) tyje jis mirė) vidaus tampa KD partijoje tik dar labiau išryškino.

#### Vidaus kovos metas

1958 rinkimus partija išjo vadina „kairiąją“ krikšionių demokratų (Fanfani, Dossetti, Pastore) vadovaujama. „Kairysis“ krikšionis demokratas (Gronchi) buvo išrinktas ir Italijos prezidentu. Nors 1958 rinkimuose parlamento daugumos krikšionys demokratams negavo, bet savo pozicijas akivaizdžiai sutvirtino. Kadangi tai buvo faktiškai „kairiąją“ krikšionių demokratų laimėjimas, natūraliai jiems atiteko ir vyriausybei vadovauti. Fanfani tapo ministru pirmininku. Matydamas vienintelis socialinės reformoms pravedti galimybę tik socialistų paramoje, Fanfani savo politiką ir sukūrė linkme. Konservatyvieji krikšionys demokratams (Andreotti, Scelba, Sturzo, Pella), vengdami atakuoti Fanfani socialinę programą (tai būtinai nepopuliaru), surengė jam sparninį „pirtį“, apkaltindami jį nuolaidomis marksizmui, nuosavybės principu išdavimu ir pan. Pagaliau, pareikalavus slapto balsavimo, dalis pačių krikšionių demokratų frakcijos atstovų parlamente pabalsavo su opozicija ir Fanfani vyriausybę nuvertė. Partijos sekretoriumi vietoj Fanfani buvo išrink-

## LIETUVIAI STUDENTAI PROVOKUOJA LIKIM

Kasmet per Kalakutines vyksta visuotinis Lietuvi Student S jungos JAV suvažiavimas, kur susirenka apie por šimt student .

Akademini 1959-60 met suvažiavimas vyko Conrad Hilton viešbutyje Chicagoje. Penktadienis, lapkr. 27 diena, buvo skirtas beveik išimtinai organizaciniam s jungos reikalams. Tačiau trumpai buvo pertraukta eiga padiskutuoti tema Santykiai tarp jaunimo organizacij — kovą ar bendradarbiavimas, šeštadienis buvo skirtas vien tik paskaitoms bei diskusijoms. Nagrin tos temos buvo šitokios: Žvilgsnis ateitin, Lietuvi išėivija ir politika, Išėivis lietuvis studentas ir poeto Johno Meko paskaita. Sekmadien buvo priimtos rezolucijos ir uždarytas suvažiavimas.

Vienas iš svarbiausi punkt veiklos srityje — tai Lituonus leidimas, kuris iškelia vairi problem (redakcijos kolektyvo sudarymas ar

tas Moro. Partijos vidaus santykiai dar labiau sitemp .

Spalio kongresas tur jo susitvokusias nuotaiikas prav dinti, kad galutinai nesuirt partijos organizacin vienyb . Nenuostabu tod l, kad kongrese iš apie 700 atstov diskusijose d l partijos linijos pasisak daugiau kaip 100. Deja, išskyrus reikal išlaikyti partijos vienyb , programin s vienyb s nebuvo pasiekta. Renkant nauj partijos vadovyb , mažą bals persvara laim -jo Fanfani oponentai, atseit konservatyvieji. Kongrese protarpiais tampa susidarydavo tokia didel , kad atrod ne vienos grup s, o dviej labai skirting grupi susirinkimas. Nors organizacin vienyb tuo tarpu išlaikyta, ar ji ilgam stengs apjungti dvejopus praktin s politikos siekimus? Vt.

l š surinkimas). Kai kurie kolegos tvirtino, kad žurnalo leidimas yra ne student reikalas, nes jo studentai nei prirašo nei redaguoja. Tačiau atrodo, kad šie studentai sudaro mažum , nes buvo suvažiavimo nutarta rekomenduoti s jungai, kad Lituonus leidimas b t rašytas statut . Kalbant apie spaud , reikia pamin ti, kad per suvažiavim pasirod Student Gairi pirmas numeris. Iš pranešimo paaišk jo, kad planuojama ir toliau š leidin l leisti žurnalo forma, ne tik kaip s jungos informacin organ , bet ir tam, kad duot progos akademiniam jaunimui pasireikšti savo mintimis bei k ryba.

Per skyri veiklos apžvalg susidarsp dis, kad skyri veikla gal t b ti geresn . Svarbiausi klausimai, su kuriais susitinka skyriai yra šie: kaip veiklon traukti jaunesnius studentus ir k daryti su besireiškian ia tendencija ribotis vien pramogine veikla.

Iš organizacin s pus s svarbiausias punktas penktadienio programoje buvo statuto keitimo klausimas. Kadangi suvažiavime nedalyvavo statutui pakeisti reikiamas skai ius nari , tai suvažiavimas pakeitimus gal jo tik si lyti, šitai buvo padaryta palyginamai greitai ir sklandžiai, nes dauguma pasi lyt pakeitim buvo neesminiai. Gal svarbiausias si lymas, padarytas S. Radvilos (Illinois universitetas) vesti apmokam sekretariat , kad veikla eit sklandžiau. Tačiau šis si lymas buvo atmetas, atsizvelgiant pinigin S jungos stov . Kolega Iljasevi ius (Wayne un-tas) protestavo, kad toks si lymas pažeidži s pasitik jim išrinktaisiais valdyb asmenimis.

Šis suvažiavimas skyr si nuo pra-

jusi tuo, kad buvo nepaprastai daug laiko skirta diskusijoms vairiais klausimais. Diskusijose bendradarbiavimu klausimu prelegentai — Dr. V. Vardys ir V. Kavolis — diskutavo santykiavim tarp jaunimo organizacij . domu pasteb ti, kad tarp prelegent nebuvo dideli nesutarim ir diskusijose dažnai buvo tik žodži supratimo išsiaiškinimas. Ši tema, atrodo, buvo parinkta todėl, kad jaunimo organizacijos nuo destruktivios kovos nukrypo kit kraštutinum — indiferentizm . Atrod , kad abu prelegentai stov jo prieš š reiškin , ir skyr si tik tuo, kad Dr. Vardys si l teisingai su-prast konkuravim , o V. Kavolis sta iai rungtynin kov .

### Žvilgsnis mirt

Šeštadienis buvo prad tas diskusijomis Žvilgsnis ateitin, kurias praved E. Kaminskas, L. Mock nas ir R. Stakauskas. Prelegentai pradžioje pareišk , kad S jungos laukia eventuali mirtis, geriausia todėl b - t priimti tai kaip fakt ir diskutuoti mirties b dus. Šitas poži ris diskusij tem pakeit Žvilgsn mirt . Ta iau prelegent pabertos mintys nenuteik taip pesimistiškai ir nesukr t klausytoj , nors prelegentai, atrodo, to ir buvo siek . Pa-teikdami faktus, jie pasteb jo, kad S jungos veidas kei iasi, nes kei iasi jos nariai, veikiami Amerikos kult ros. Ši kult ra yra skirtinga nuo lietuviškosios bei europietiškosios. Keisdami esi gi, relatyviai nutaut - jam — darom s kitoki savo kult - riniu bei socialiniu turiniu negu tie, kurie k r S jung . Taip pat mes kuriam kitoki lietuvyb negu Lietuvoj esantieji. Kadangi lietuvi tauta yra ten, o ne ia, mes nutaut - jam ir šiuo atžvilgiu. Lietuvyb gali išlikti tik gimtame krašte. B - dinga, kad kolegos neskyr pasikeitimo r ši ir išskeldami tik nepageidautin keitim si, b tent studento (kaip kult ringo asmens) žuvim - sumas jim , sudar sp d , kad bet koks keitimas yra nepageidauti-

nas. Kolegos pasteb jo daug domi fakt , ta iau pasi lym — be s - jungos numarino — nedav .

Toliau sek diskusijos apie politini srovi reikšm išėivijoje. Kalb jo šie prelegentai: Dr. Šidlauskas, prof. Mackevius, Dr. Papl nas ir inž. Narutis. Visi prelegentai daugiau ar mažiau pakartojo, kas jau nekart gird ta. Dr. Šidlauskas ir prof. Mackevius pabr ž politini partij reikšm ir reikalingum išėivijoje, paliekant kult rin veikl kult rininkams ir Bendruomenei. Gi Dr. Papl nas ir inž. Narutis pasisak už prapl tim politin s veiklos, traukiant veiklos srit kult rinius bei visuomeninius dalykus.

### Lietuvyb — asmeninio apsisprendimo reikalas

Toliau sek diskusijos, tema Išėivis, lietuvis, studentas. Diskusijas praved I. Užgiriens, K. Skrupskelis ir S. Šimoli nas. Tema jau daug kart nagrin ta, ta iau atrodo, kad studentija nepatenkinta buvusiom analiz m ir ieško tikresni išvad . P. Užgiriens pasteb jo, kad lietuvis studentas išėivijoje vis kei iasi ir kad jis vis daugiau ir daugiau panaš ja amerikiet student . Jis taipgi tolsta nuo išėivijos išorin mis apraiškomis, kaip mažesniu lietuvi kalbos vartojimu. K. Skrupskelis prad jo, klausdamas, ar mes naudojame s vokas, kurios mums pad t save suprasti ir prasminti veikl . Prelegentas išnagrin jo lietuvis s vok ir pri jo išvados, kad lietuvis yra asmuo, kuris asmenišku apsisprendimu panoro tokiu b . Anot prelegento, lietuvis yra tas, kuris išsireiškia, kad „aš esu lietuvis, nes manau, kad esu lietuvis“. Savaimė aišku, kad tai n ra vien žodinis apsisprendimas. Toliau kolega si l panašiai pernagrin ti ir kitus m s naudojamus žodžius, kaip „veikla“ ar „lietuvis studentas tremtinys“, ir patikrinti, ar s vokos k nors reiškia. Tikslėsnis s vok reikalingum gal jome aiškiai matyti,

kad ir klausydamiėsi diskusij apie S Jungos mirt . S. Šimoli nas taip pat nebeapsitenkino vien pad ties analizavimu, bet nurod konkre i krypt , kuria studentai tur t sukti. Prelegentas si l studentams b ti kritiškiems, nepataikauti viešajam skoniui ir tapti ištikimiems universitetinei id jai (pagal kardinol Newman). Tai vykdyti vienu iš b - d jis nurod susirinkimus bei suvažiavimus, kuriuose intelektualai perteikt „nemeluot kult r “.

Poeto Jono Meko paskaita užbaig šeštadienio sesij . Šioje paskaitoje J. Mekas aštriai kritikavo dabartin visuomen bei vertybes, kuriomis ji vadovaujasi.

Kokie svarbieji uždaviniai?

Bendrai pa mus, man atrodo, kad suvažiavimas pasisek neblogai. Susirinkimai buvo lankomi gan gausaus b rio student (nors ir ne visai punktualiai). Tarp j mat si daug jaun koleg , d l kuri tiek daug nuog staujama. Atrodo, kad S junga auga ne tik kokybe, bet ir kiekybe. Iš diskusij tem bei turinio reikia spr sti, kad studentai rimtai susir pin savimi, savo S junga bei santykiais su visuomene ir aplinka. Atrodo, kad studentai nepapsitenkins, vien sukurdami idealiai suorganizuot vienet su puikiu statutu, bet kreips daugiau d mesio ir energijos turin bei kult rin veikl , kurdami, anot Šimoli no, nemeluot kult r . Kai kurie kolegos pasisak , kad per mažai laiko buvo skirta organizaciniams reikalams.

Tarp pravest rezoliucij yra ir pasisakym d l politini partij veiklos. Suvažiavimas nepasisak nei už nei prieš partij veikl , bet ragino studentij spontaniškai veikti pagal laiko reikalavimus, kaip pav. su Jaunimo peticija. Taip pat buvo pasisakyta prieš stagnacij politin se partijose. Kitas domus reiškiny — nepraleidimas rezoliucijos, kuri ragino jungti didesn kiek student diskusijas. Gal tai pirmas kartas, kada atsisakoma

spr sti klausimus vien rezoliucij pri mimu.

Viena iš svarbiausi S jungos problem , kuri laukia sprendimo, lieka jos t stinumo klausimas. D l vairi s lyg , šiuo metu n ra normalaus per jimo baigusi universitetus asmen iš studentiškos bendr veikl . Baigimas universiteto reiškia su mažom išimtim pabaig veiklos lietuviškoje visuomen je. Šios problemos išsprendimas priklausot dalinai nuo student s jungos. (Gal alumn telkimasis b t bent dalinis atsakymas? Red.).

Iš nauj , ar gal geriau pasakius, naujai iškylan i veiklos lauk S - jungoje yra Lietuvos reikalo propagavimas Amerikos Student S jungos r muose. Tokius uždavinius prieš akis turint, S junga, atrodo, nesitenkins vien pramogine veikla.

R. Rudys

## AMERIKOS LIETUVI KATALIK KONGRESAS

Amerikos Lietuvi R. Katalik Federacija (ALRKF) katalikiškajai akcijai apjungia visas Amerikos lietuvi katalik draugijas. Pra jusio lapkri io 27—29 New Yorke vyko 35-sis federacijos kongresas. J prad damas msgr. J. Balk nas, primin s, kad Amerikos lietuviai katalikai turi 122 parapijas, 70 mokykl , 3 ligonines, 4 seneli prieglaudai, 5 moter ir 4 vyr vienuolijas, leidžia dienrašt , 3 savaitraš ius, 10 m nrašt i , turi 4 spaustuves ir jaunimo stovyklaviet , padar išvad , kad tai sudaro diding Amerikos lietuvi katalik veiklos vaizd . Nei prelatas atidarydamas, nei kongresas betgi nesigilino, ar tas fasadinis vaizdas iš tikro atitinka t turin , kuris yra už fasadini duomen . O tai labai rimtas klausimas. Fasadinis vaizdas kartais gali b ti labai apgaulingas.

Federacijos paskirties samprata

Nepaisant, kur ALRKF kongresas vykt — Bostone, Clevelande, Det-

roite ar New Yorke, — kiekviename kongrese justai kai kurios tos pa ios nuotai kos.

Pirmiausia, jos lie ia ALRKF uždavinius, jos pašaukimo skirting supratim . Yra ALRKF veik j , kurie nor t palikti tik ALRKF fasad , federacij padaryti tik lyg gražiai dekoruot prekylangj su patraukliais manekena is. Kad manekena i negali nei jud ti, nei galvoti, nei suteikti federacijai gyvyb s, tuo šie veik jai sau galvos daug nesuka. Jiems ALRKF tolygu reprezentacijai. ALRKF reprezentuoja Amerikos lietuvius katalikus vis Amerikos katalik organizacijose, pa i Amerikos lietuvi bendrin se organizacijose ir visur, kur prireikia. Reprezentuoja, reprezentuoja, reprezentuoja! Tai fasadas! Kas už jo — nesvarbu. Bet yra taip pat ALRKF veik j , kurie dar prieš reprezentacij nor t atkelti tiek ugdym bendorjo krišk ioniškojo susipratimo, kuris šime žemyne apskritai dar abejotino lygio, tiek ypa ugdym tautini , lietuvišk j kataliky b s ryši , kurie vieni tik ir prasmina pat ALRKF savarankišk buvim greta vis Amerikos katalik susiorganizavimo.

Ši dviej kryp i susikryžiavimas ypa ryškus buvo pastarajame kongrese. Džiugu, kad didžioji kongreso dauguma pasirinko ne fasado ir reprezentacijos, o gyvyb s ir veiklos krypt . Šios krypties laik si ir Amerikos lietuvi katalik dignitoriai prelatai ir j jaunesnieji konfratrai, o taip pat ir didžioji dalis federacijos sen j veik j - veteran . Šia prasme d mesio vertas J. E. vysk. Brizgio sveikinimas kongresui: mums reikia ambicijos (neb t suvalkietis!) platesnio akira io ir mažiau kalb , o daugiau konkre i darb .

### Darbo kli tys

Pati didžioji, mano supratimu, šiems Ekscelencijos link jimams vykti kli tis yra ir ALRKF kongresuos ir visoj veikloj juntama žy-

mios dalies Amerikos lietuvi katalik dvasinink savotiška baim lietuvi pasaulie i katalik iniciatyvos, platesnio horizonto, nauj sumanym . Kad šios baim s pagrindas yra ne Katalik Bažny ios hierarchin santvarka, rodo faktas, kad neprikl. Lietuvoje katalik akcijos plotm je dvasinink pasitik jimas pasaulieiais tikrai buvo kito mas-to.

Antra vertus, Ekscelencijos link jimai rado gyv atgars pa iame kongrese. Jaunimo, moter ir vyr pos džiuose tikrai nestigo nei akira io, nei konkre i sumanym . O junioras Barzdukas ir Šoli nas pas jaunim ir Masionis pas vyrus buvo staiai žavingi. Betgi k gali ši ir kit pasaulie i idealizmas, akiratis ir konkret s sumanymai ALRKF duoti, kai iš 122 lietuvi parapij faktiškai tik kelios ALRKF uždavinius nuoširdžiai prisiima. Bepigu buvo Neprikl. Lietuvoj, kai koks vysk. Paltarokas, Staugaitis, Reins hierarchine tvarka ži r jo, kad parapij vadovai savo pareigas ir katalikiškajai akcijai atlikt . ALRKF tokios globos neturi. Ir jei kuris klebonas (pav., prelatas Mendelis) Federacijos nenori, tai pas j jos ir nebus, bent jam pa iam jos nebus. Ir reikia tik didžiutis tos dalies Amerikos lietuvi dvasinink tautiniu idealizmu, kurie savanoriškai ir su dideliu atsid jimu ALRKF išlaiko ir pasiryž išlaikyti ne tik jos fasad . K. B. S.

### Atsi sta pamin ti

Metmenys, jaunosios kartos kult ros žurnalas, No. 1, 1959, 144 p. Redaguoja Vytautas Kavolis. Vieno numerio kaina \$1.25.

M s Vytis, dvim nesinis skautiškos minties žurnalas, No. 6, 1959. Vyr. redaktorius Adomas Mickevius. Šiame numery spausdina premijas laim jusi Bernardo Prapuolenio (poezija) ir Kazio K. Almino (novel ) k rinius. Kaina nepažym ta.



JAUN AKADEMIK KARAS: PASAUL ŽI RA IR MOKSLAS  
 NAUJI PASAUL ŽI RIN S KOVOS R MAI \* OPOZICIJA PRI-  
 VA IOM MOKYKLOM IR K JI REIŠKIA ŠIANDIEN \* KATALI-  
 KYBE, LAISVE IR KULT RA \* BAŽNY IA IR PILNUTINE DE-  
 MOKRATIJA \* AKADEMINIS JAUNIMAS IR POLITIKA

Apie pasaul ži r ir moksl

I. Akademikai iš jo pasaul ži -  
 rin „kar“! Didieji m s dienraš-  
 iai stambiom antgalv m tur t  
 skelbti š fakt , tiek duodant vilties  
 ir tiek šviež . Duodant vilties,  
 jog Vakaruose mokslus j s jauni-  
 mas dar nepasidar apatiškas id -  
 jom (Lietuvi Student S jungos  
 suvažiavimo diskusijose taipgi gvil-  
 denta mintis), nes visai nesir-  
 pinant „veiksni“ tarpusavio  
 puolimais, bet id jos vieta gyvenim-  
 e ir visuomen je. Šiuo kartu opo-  
 nentai randami žurnale ir student  
 skyriuje dienraštyje. jauno filo-  
 sofijos daktaro Vytauto Donielos  
 strp. „Mokslas ir Pasaul ži ra“ nau-  
 jai pasirodžiusiame žurnale Metme-  
 nyse (No. 1, 1959) atsiliep Andriaus  
 Pykalio slapyvardė Akademine se  
 Prošvaist se (dienrašio Draugo stu-  
 dent skyriuje 1960 sausio 30) strp.  
 „Nusifilosofav s filosofavimas“. Jau-  
 nas filosofijos daktaras karštai ir  
 dinamiškai rodin ja, jog m s vi-  
 suomen je es grupi , kurios norin-  
 ios vesti totalitarizm , palenkiant  
 mokslinius tyrimus oficialios pasau-  
 l ži ros reikalams ir tikslams. „Ir  
 jei pasaul ži ra, politin ms aplinky-  
 b ms palankiai susid jus, tampa  
 'oficiali ja pasaul ži ra,' ji naudoja  
 j g išsaugoti ir sustiprinti savo  
 prioritetui. Ji tada siaurina mokslo  
 ribas, paskelbia kai kurias gyvenimo  
 sritis taboo, ji slepia ir falsifikuoja  
 faktus, kurie jai prieštarauja ir tod l  
 yra nepatog s“. Aiškindamas,  
 jog pasaul ži rinink atstovaujam  
 mokslo ir pasaul ži ros santyk ga-

lima es išreikšti trumpu silogizmu  
 (.,a) mokslas yra kult rin veikla,  
 b) kult rin veikla yra pasaul ži -  
 ros dalykas, vadinasi, c) mokslas  
 yra pasaul ži rinis dalykas“), jisai  
 atakuoja t samprat , teigdamas,  
 jog tok silogizm gal j sustatyti  
 tik filosofai, nesuprat , kas yra kul-  
 t ra, ir tod l neišskyr meno nuo  
 mokslo. Apgailestaudamas šitai Do-  
 niela pataiso silogizm sekan iai:  
 „a) mokslas yra dvasin veikla,  
 b) menas yra pasaul ži rinis“. Ši-  
 taip sustat s argument , jisai neat-  
 randa, kad mokslas tur t paklusti  
 pasaul ži rai.

Už neger silogizm sustatin jim-  
 m , mokslo ir meno tapatinim Do-  
 niela apkaltina lietuvišk j filosofi-  
 j . „Bet kokiū b du m s intelek-  
 tualinius vieškelius atklydo tokia  
 nepakankama kult ros analiz ?“  
 klausia Doniela, ir atsako: „Atsaky-  
 mas yra vienas: tai romantiškojo  
 idealizmo, iš esm s vokie i filoso-  
 finio idealizmo, liku iai, pasiek  
 m s filosofij per nekritiškus slav  
 „kult ros filosofus“. Galima sub-  
 bendrinti, jog visuomeniniu Donie-  
 los taikiniu yra ne tie kult ros filo-  
 sofai, bet priva iosios pasaul ži ri-  
 ni grupi (taigi, ir katalik ) išlai-  
 komos mokyklos. Doniela rašo: (ne  
 tik komunistai) „Bet ir Vakar vals-  
 tyb se kai kurios pasaul ži rin s  
 grup s neatsisako nuo mokslo pa-  
 lenkimo ideologijai. Tik šitas palen-  
 kimas nebevyksta brutaliai (pasau-  
 l ži rin s grup s nebeturi politin s  
 galios monopolio), bet klastos priem-  
 on mis. Padorioje bendruomen je  
 mokslin s tiesos prievartavimas gy-

ja toki form , kad pasaul ži rin s grup s steigia savas mokslo institucijas, kurias ideologijai priešingi faktai bei skirtingos nuomon s neb ra leidžiamos“.

II. karštai advokataujamas Donielos bendrybines s vokas kietu kad ir mandagiu žodžiu atsako Andrius Pykalis: „Min tas straipsnis yra netiek originalus, kiek domus savo filosofiniu ir loginiu vulgarumu. Originalaus jame n ra nieko, o kas jau buvo seniai pasakyta — kartojant filosofiskai sudarkyta. Apie moksl ir pasaul ži r , apie faktus ir vertybes, apie ideologij ir moksl jau seniai kalba socialiniai mokslininkai. Mokslo ir ideologijos santykius svarst pozityvistai kaip Comte ir neopozityvistai Amerikos sociologijoje, psichologijoje bei politiniuose moksluose. Atseit, tema yra sena. V. Doniela pa m s j priena sen išvad : mokslas ir pasaul ži ra turi b ti atskirti. Nepaklausia jis, ta iau, ar tai iš viso manoma. Jis taip pat nesiryžta pažvelgti problem iš kito taško — ar mokslas pats n ra pasaul ži rinis. Ne dr sta taip pat pateikti nuomon s ir t , kurie yra skeptiški mokslo objektyvumui“. Slapyvardis toliau nupasakoja, kaip Doniela sustato pasaul ži rininkams primest silogizm ir toliau rašo: „Bet gražiausia yra tai, kad autorius, sustat s silogizm , definicij pagalba nurodo, kad silogizmas neteisingas“, nors, pagal Pykal , neaišku, ar tie „pasaul ži rininkai“ iš tikr j taip t silogizm sustat ir taip kult r supranta, kaip Doniela rodin ja (Doniela šaltini necituoja). Pykalis prikiša Donielai logikos stok ir paties Donielos pasaul ži riškum , kuris autoriui neleido panagrinti mokslo ir pasaul ži ros klausimo iš vis pusi . „Kalbant apie logikos klaidas, pasteb tina, kad autoriaus logika yra ne be priekaišt . S lygines proporcijas autorius m to ir šen, ir ten. Pavyzdžiui: 'Jei mokslas ženklina tiesos meil , pasaul ži ra ženklina tiesos baim .' Tik tam tikros pa-

saul ži ros bijo tiesos. Tod l bendras išsireiškimas „pasaul ži ra ženklina tiesos baim ' yra nevisada teisingas, ir tod l visa min ta propozicija gali b ti neteisinga. Tai žaidimas su logika, kas paženklin vis Donielos straipsn “.

„Bet kalb damas apie ties “, toliau rašo Pykalis, „Doniela niekur nepaaiškina, kas yra tiesa... Atrodo, kad Donielai yra tiesa, k mokslinis metodas atidengia. Ta iau, ar mokslinis metodas yra vienintelis instrumentas tiesai pasiekti? Manau, kad ne. O kaip religija, menas? Žinoma, Doniela, pasiimdamas pozityvistin pozicij , tai atmes. Bet tai jau parodo ir Donielos pasaul ži riškum , kalbant apie moksl ir pasaul ži ros klausim . Doniela ne-junta, kad jo nuomon yra pagr s ta viena filosofine pozicija, kad jis daro prielaidas, kuri pats pozityvizmas nei empirizmas negali patikrinti. Ir Donielos pasaul ži riškumas jau paneigia galimyb atskirti moksl nuo pasaul ži ros. Jo pasauleži riškumas nustato net mokslo esm s suvokim “. Toliau autorius nagrin ja ir parodo netikslias Donielos prielaidas, definuojant moksl . Išvadas jisai daro tokias:

Donielos straipsnis yra giliai pasaul ži rinis, priim s tam tikr mokslo ir pasaul ži ros s vok , kuri šiame rašinyje kritikavau. Iš kitos pus s, Donielos straipsnis yra žaidimas su logika, su abejotino teisingumo logika. Doniela prileidžia, kad visos pasaul ži ros „bijo tiesos“ ir nekelia klausimo, ar visos jos yra totalistin s. Jei Donielos id jos, lie ian ios mokslo ir pasaul ži ros santyk , mokykloje b t gyvendintos, tokia mokykla b t grynai pasaul ži rin (taip kaip ir Donielos straipsniai).

III. Šios diskusijos yra domios, kaip mokslus einan i j id jtin s gyvyb s ženklas. Jos taipgi parodo kiek skirtingas mokyklas šiais laikais išeina ir kiek skirtingai pasaul ži riškai aukl jasi jau vakar kraštuose visus mokslus (išskyrus

vargo mokykl ) baig s ar baigi s jaunimas. Donielos mintys n ra naujos Vakaruose: jisai yra ištikimas reliatyvisto Russelio, savo kaimyno iš N. Zelandijos Popperio, o taipgi logini pozityvist ir pragmatist mokiny (visos minimos teorijos viena kitai labai panašios savo esmini materializmu ir reliatyvizmu). Autoriaus mintys ta iau skirtingos nuo lietuviškojo pozityvizmo, kuris buvo labiau tradicinis ir mažiau reliatyvistinis. Pykalis demonstruoja klasikin - scholastin filosofin aukl jim , kurio j ga — jo nuoseklume ir logikoje. Doniela yra poetas, pol kio vyras; jis susizavi pats savo žodžiu, ir leidžiasi jo nešamas (taip jisai 9 pusi. net neidentifikuoja, kieno paži ras jis puola, nenusako, kaip jo puolamieji supranta kult r ar pasaul ži r , rodymais ir faktais nepagrindžia savo teigim apie pasaul ži rines grupes ir j visuomenin pasireiškim , nerašo kieno ir konkre tiai kokia lietuviška filosofija „sugadino“ kult ros s vok , pasidavusi rus takai.) Pykalis strp. operuoja pavyzdžiais; rodo nemaž analitin gali . Dialogas tarp j , taigi, vyksta skirtingam asmeniniam kontekste, o kas svarbiau pažym ti — gerokai skirtingame nuo vyresniosios kartos id jiniame pasaulyje.

Kaip tad priimtina Donielos ataka prieš priva ias mokyklas? Jisai, mat, nor t , kad visos mokyklos atstovaut jo pasaul ži r . Šitai, aišku, reiškia, kad tie, kurie kitaip nori tvarkytis, negal t to daryti d l to, kad tai b t „nemoksliska“. Moderniaisiais laicizmo laikais ta iau priva iosios mokyklos buvo išlik gal dar vieninteliais žiburiais, kuri neužp t sekuliaristinis konformizmas. Priva ios mokyklos jau pati egzistencija iš tikr j reiškia pasipriešinim valstyb s ideologijai, kokia toji beb t . Jeigu senesniais laikais (prieš kelet amži , ar dabartin je Soviet S jungoje) mokslas yra prievartaujamas pasaul ži r os vardan), tai Vakar pasaulyje mokslo dievai to vardan dažnai no-

rima prievartauti laisv m styti, ieškoti, aukl tis ir bendruomeniškai gyventi. M s laik problema (Vakar pasauly) labiau atrodo esanti, ne kaip pritaikyti ir vesdinti mokslin , empirin metod aukl jam sias institucijas ir mokslin k ryb , bet kaip apsaugoti k r jo laisv nuo empiricizmo ir jo metod prievartos. Ryt Europos tautas žlugina ir bukina komunistinis pasaul ži riskumas, gi Vakar pasaulio gyvyb , ryžtingum , pasitik jim žmogaus dvasi palauž „mokslinis metodas“ — dažniausiai nuved s empiricistin - reliatyvistin konformizm , gras s individualistin Vakar tradicij perorganizuoti sekuliaristin kolektyvizm .

Apie katalikyb , laisv ir kult r

I. Pasaul ži ros ir laisv s temos t sin provokuoja ir jau seniau spaudoje pasirod samprotavimai, aiškiai ir sakmiai lie i frontininkus. Jaunimo Žygiuose (kuriems labiau nei Metmenims tinka Akademi ni Prošvais i apžvalgininko abejon , kad „nors teigiama, kad tai jaunosios kartos žurnalas, tenka suabejoti, pažvelgus redakcijos ir žurnale rašan i j pavardes“) buvo išspausdintas prof. J. Gravroko straipsnis „Krikš ioni Demokrat ir Frontinink gin o klausimu“. (Frontininkai „nebesigin ija“. Red.) Šiame straipsny profesorius kaltina frontininkus tolerancija ateistams ir kitaip manantiems, teigdamas, jog tokia tolerancija esanti prieš-katalikiška; jog tod l frontininkams esanti atimtina egzistencijos teis ir j byla atiduotina spr sti Romos tribunolams, kurie — profesorius taip sitikin s — pasmerkt LF praž iai.

Komentuodamas apie reikal po daug met pripažinti LFB egzistencijos teis Gravrokas rašo: „Š kyje „pripažinkime vieniems ir kitiems egzistavimo teis ' (LFB ir KD) pasireiškia visiškas pavargimas tame m s naminiame gin e... labai li dna, kad mes neparodom uolumo,

kai atsirado m s tarpe nenoras paklusti Bažny ios vad - popieži nurodymams... o šiuo atveju tur tume b ti daug kietesni ir labiau nepalaužiami, tur tume reikštis didesniu uolumu, kur mes parodom r - pindamiesi lietuvyb s išlaidumu...

Frontininkai nor t prie pasaul - ži rini susitelkim priskirti nepriklausan ius jokiai bažny iai žmones, o taip pat ateistus, ir yra pasiryž d ti pastangas, kad tokia tvarka b simoje Lietuvoj b t vykdyta... tenka nustepti, kad tik Diev , religingi žmon s, frontininkai, laikosi pilnutin s demokratijos doktrinos, kuri pareigoja stengtis pravesti atkurtoje laisvoje m s t vynyje tokius statymus, kuriais b t leidžiama Diev viešai negarbinti... Laikydamesi tokios doktrinos, jie formuoja pa iame krikš ionyb s viduje pavojing branduol , kuris siekia susprogdinti Dievo nustatyt tvark .

Apkaltin s LFB demokratiškumu ir laikydamas, jog pilnutin demokratija priešinasi K. Bažny ios mokslui, profesorius g sdina, jog „mums, katalikams (L y. krikš ionims demokratams) neliks nieko kito, kaip ieškoti keli , kuriais frontinink programa gal t b ti pateikta Romoje kardinol kolegijai patikrinti“. (Jeigu Doniela kur rado katalik pasaul ži rinink , kuriuos aprašo, tai tikriausiai skaitydamas prof. Gravroko raštus).

II. š strp. atsiliep Juozas Liudžius 1959 lapkr. 27 d. Naujienose straipsniu „Vienas žvilgsnis ateit“ . Liudžius šitaip komentuoja Gravroko mintis: „J. Gr. sitikinimu, yra klaida ir Lietuvai žala pripažinti nepriklausantiems jokiai bažnyiai tas pat teises, kaip kitoms tikybin ms organizacijoms. Jis piktnasina frontinink numatyta tolerancija tiems, kurie nutol nuo Bažny ios. Jo tik jimu, valstyb s statymai netur t niekam leisti negarbinti Dievo, netur t leisti nutolusiems nuo Bažny ios mokyti savo vaikus savos pasaul ži ros. Antraip pasa-

kus, valstyb s statymai visus gyventojus turi pareigoti garbinti Diev . Kurie negarbina Dievo, tie yra pavojingi Dievo nustatytai tvarkai ir Lietuvai, nors jie b t patriotai. Jiems neturi b ti leista, atseit, valstyb s statymai turi uždrausti jiems išpažinti savo tik jim bei pasaul ži r , pareikšti j viešai spaudoje ar susirinkime. Tai yra, turi b ti apr žtos ar atimtos jiems pagrindin s žmogaus ir pilieio teis s. J. Gr. nesutinka pripažinti katalikams frontininkams egzistavimo teis s vien d l j nenoro paklusti popiežiaus nurodymams pasaulietin s, valstybin s politikos srityje (teokratijoje). (Mums nežinoma, turime patikslinti J. Liudžiu, kad LFB bet kokie programiniai pasisakymai b t priešingi ar Bažny ios mokslui ar nauj j popieži enciklikoms. Vargu ar tai b t galima ir rodyti. Red.). Aišku, jis negali pripažinti egzistavimo teis s tiems, kurie n ra klusn s popiežiui religin je, dogmatin je srityje (teologijoje)“. Liudžius mano, kad šitokios J. Gravroko mintys nesiderina nei su Kristaus evangelija, nei su Dievo išmintimi. Jisai ži ri tokias kaip Gravroko paži ras kaip jau ir taip susiskaldžiusios m s visuomen s dar tolesn skaldym ir t sia: „Daugelis dalyvi Alto, Vliko, Balfo, Liet. Bendruomen s, susipažin su J. Gr. strp., atsidurs kiek nepatogioj b kl je. Tikrieji katalikai (nes frontininkai gal jau n ra tikri katalikai) ir krikš ionys demokratai pasijus pareigoti (kol kas tik vieno žmogaus) nusigr žti nuo t savo bendradarbi , kurie nepriklauso jokiai bažny iai. Iš antros pus s, nutolusieji nuo Bažny ios mato, kad katalik tarpe yra ir toki , kurie išlaisvintoj Lietuvoj tikriausiai pasakys jiems: T vyn je nebus jums Amerikos su jos s žin s bei tik jimo laisve“.

Šio strp. atspausdinimu, žinoma, Jaunimo Žygi redakcija „pasitarnavo“ lietuviškosios visuomen s vienybei ir katalik politinei vieny-

bei (kurios sakosi taip labai siekiant). Mums ta iau n ra domus profesoriaus ir Jaunimo Žygi žygis prieš LFB. Tai, atrodo, daroma pagal Krikštoni Demokrat Partijos 1959 m. Clevelande nuspr st linij suintensyvinti akcij prieš LFB (ži r. T v yn s Sarg , 1959 No. 2-3). Mums svarbu iš vis katalikiškosios tik jimo, Bažny ios ir pasaul ži ros santykis su laisve ieškoti, moksliniai tyrin ti, politiškai m styti ir veikti.

III. M s bendradarbis, baig s gimnazij ir koledž JAV ir dabar sieki s aukštesnio universitetinio laipsnio, patiekia šiuo klausimu kelet min i , diskutuodamas jas ben droje kult ros ir religijos santyki plotm je (palygink Donielos strp.).

Žymus katalik mintytojas Christopher Dawson religijos ir kult ros santyk dabartyje apib dina sekan iai: „Tad mes randame nudvasint , mokslin pasaulio kult r , kuri yra k nas be sielos, kada iš kitos pus s religija gyvuoja atskirta, kaip sie la be k no“. (Religion and Culture, 1948, p. 216). Šis apib dinimas yra labai bendras, bet j sukonkreтина patsai Dawson ir daugelis kit auroi . Kad Bažny ia akcentuoja katalik akcijos svarb , tai reiškia, kad ir pati Bažny ia seniai, gal net anks iau už Dawson , pasteb jo t pat , nes esm je katalik akcija ir yra bandymas atstatyti teising ir abiem pus m, religijai ir kult rai, nauding santyk . Aišku, ši ia Bažny ios neklystan io autoriteto pripažinimas yra vienas iš svarbiausi „kabluk “, nes dažnai manoma, kad tuo remdamasi Bažny ia bandys savo istorin pozicij pagerinti ir išlaikyti j ga — b tent statymais, tiek bažnytiniiais, tiek civiliniais, suvaržant pažinimo laisv . Pranc z katalikyb s pažiba, filosofas Jacques Maritain tai išreiškia sekan iai: „ ... pasaulio dvasia... visiškai noriai... gali manyti, kad Kristaus Karalyst n ra Malon s ir Meil s Karaliaus Karalyst , bet ka-

ro vado, j ga reikalaujan io paklusnumo“. (Scholasticism and Politics, London, 1945, p. 168). Prof. L. J. Rogier, olandas profesorius, kalb damas Pax Romana 24-tame pasauliniame kongrese Vienoje, š klausim pastat dar konkre iau: „Prieš kelet dien , vienas olandas, protestantas man paraš : ‘J s katalikai žaidžiate žodžio „laisv “ prasme, taip pat kaip komunistai žaidžia „demokratija“.‘ (Pax Romana Journal, 1959 No. 2, pp. 3—4). ia b t pravartu pasteb ti, kad šitoksai klausimo pastatymas joki b du neimplikuoja, kad atsakymas turi b ti duodamas laikino kompromiso prasme, bet tiktai tiek, kad Bažny ia turi surasti atsakym savyje; ir tok atsakym , kuris patenkint ir dienos reikalavimus. B t ne manoma pad tis, jeigu Bažny ia negal t surasti sprendimo, kuris iš vienos pus s išplaukt iš jos mokslo ir iš kitos, — galint Bažny i s kmingai atlikti savo istorin misij .

Abipusiai naudingam religijos ir kult ros santykiui sukurti Dawson stato sekan i s lyg : „Iš vienos pus s, išk limas religijos absoliui , transcendentini dvasini teisi negali b ti suprastas, kaip neigimas ribot , istorijos s lygot ir laikin kult ros vertybi . Ir iš kitos pus s — atskiros kult ros formos, nors jos ir b t inspiruotos ir konsekruotos religini vertybi , negali b ti suprastos kaip turin ios universal religin tikrum “. (Religion and Culture, p. 208). Toliau Dawson pastebi, kad visos pasaulin s religijos šios s lygos pilnai neišpild ir galutiniame rezultate yra nustojusios organiško ryšio su visuomene. Reikalavimas yra išreikštas labai griežtai: jeigu visuomen turi pareig nepažeisti Bažny ios dvasini teisi , Bažny ia turi pareig nepažeisti visuomen s interes , ir žinoma, vienas iš ši pažeidim ir b t bet koks tikro pažinimo laisv s suvaržymas. T pa i mint konkretn je formoje išreiškia jau cituotas Rogier: „ ... po Pranc z revoliuci-

jos ar Bažnyia yra susitaikius su modernia ja visuomene? Ši yra visuomenė, kurioje žmogaus teisės yra taip visuotinai pripažintos, kad ir daugelyje hierarchijos pasisakymuose, ir net Jo Šventenybės Popiežiaus Pijaus XII kalbose, jį natūralus charakteris yra pripažįstamas. Aš noriu tuo tikėti. Atrodo, kad per dažnai mes, katalikai, su baimingu nerimu norime palikti atvirus pabgimo kelius“. O tie keliai, kuriais yra manoma iš modernaus pasaulio pabgti kaip tik ir yra vis asmenini laisvi neigimas, arba jį pripažinimas su rezervacija, jog s lygom pasikeitimo, jos bus paneigtos. Kaip matome, abu autoriai, pilnai ir be rezervacijų asmenini laisvi pripažinimo stoto kaip b tin s lyg betkokiam bendradarbiavimui tarp Bažnyios ir modernaus pasaulio. Šis pripažinimas liečia tiek mokslą, tiek politiką, tiek Bažnyios narius, tiek jai nepriklausančius. Labai aišku, kad šitokį pripažinimą duodama, Bažnyia neatsisako savo teisės tik jį propaguoti ir kovoti prieš netiesą, bet ji atsisako statymų pagalbos. Lygiai taip pat, ši teisė pripažinimas jokių būdu neleidžia jokiam jos nariui reikšti pažiūrą, kurios prieštarautų Bažnyios mokslui ir iš Bažnyios neatima ekskomunikos teisę. Bet tai reikalauja, kad Bažnyia atsisakytų naudotis valstybinėmis priemonėmis tik jį propaguoti. J. Maritainas šitą teigimą šitaip suformuluoja: „Ne privilegijuotoji teisė jį padaryti, bet krikščioniškos lygybės statyme, lygybės statyme, kur kviepiama jos pačios dvasia, Bažnyia suras savo darbui labiausiai pritaikytą s lygą“. (The Rights of Man, London, 1944, p. 18).

Šitoksai nerezervuotas pripažinimas galint katalikų mokslininkams ir mokslininkams atlikti savo uždavinį be baimės ir kitų apgaulių. Prof. Rogier šį pasekmę suformuluoja labai tiksliai, ir dėl to yra verta plačiau jį šiuo klausimu cituoti: „Katalikas mokslininkas, kuris dalyvau-

ja moksliniuose tyrimuose ir nuomonių pasikeitime, yra pareigotas pripažinti laisvą ir leisti savo kolegoms pasirinkti tarp tik jį ir tik jį atsisakymo. T jis turi padaryti be arriéré - pensee, nesakydamas sau, kad tai t ra tikiai laikina padėtis ir kada krikščioniška visuomenė pasidarys užtektinai pajūgi, galios visai kitos s lygos“. Šis pripažinimas turi būti principinis, turi pripažinti žmogaus teises kaip tvirtą tvirtą. „Jeigu tai būtų neleistina“, taciau Rogier, „katalikas negalėtų dalyvauti šiame laikiniame žinių pasikeitime, nebent jis apgautų t save ir kitus“. Prof. Rogier toliau rašo: „Ar katalikas gali pripažinti, kad ateizmas galima išpažinti tiek universitete, tiek viešame gyvenime?... Aš sakau „taip“, bet tik su s lyga, kad kiekvienas turi teisę su šiuo ateizmu kovoti... Tai liečia ne vien tik didįjį ateizmo problemą. Yra daug specifinių klausimų, apie kuriuos mes galime pasakyti t pat, pav., gimdymo kontrolę, sterilizaciją... Aišku, katalikų universitetas panašiomis teorijomis visada opo nuos ir gins katalikišką mokymą, tačiau visada pripažindamas kitaip manantiems teisę savo pažiūras... Sakydamas kolegai, „kadangi aš turiu prieš tavo pažiūrą kovoti, aš turiu tave nutildyti, aš prieštarauju pagrindiniam mokslinio galvavimo statymui“. Kaip pastebime, ia labai ryškiai išreikšta skirtumas tarp toleravimo klaidos ir klystančio žmogaus. Ši sena formulė yra labai reikšminga sprendžiant m s uždavinį. Iš vienos pusės, Bažnyia negali toleruoti klaidos, pripažindama, kad klaida turi būti teisė b ti propaguojama, bet iš kitos — Bažnyia turi pareigą toleruoti klystantį asmenį, — prievarta nebandyti pakeisti jo pažiūras.

Panašiai netolerancijos problema gali kilti ir Bažnyios viduje, kuri lygiai tiek pat gali trukdyti mokslininko darbą ir tuo būdu griauti bet kokį sveiką religijos - kultūros santykį. Neužtenka pripažinti laisvą vien tik-

tai kitiems, taip pat reikia sudaryti s lygas, kuriose katalikas mokslininkas gal t prasmingai dirbti. Aišku, kiek jis yra katalikas, tiek jisai negali išpažinti teorij , kurios prieštaraut Bažny ios mokslui, bet ir ia kaip prof. Rogier nurodo, yra daug vietos tolerancijai: „Laisv s taip pat reikalauja ir katalikas mokslininkas ar katalikas teologas savo tyrin jimams, kurie yra jo kasdienin pareiga“. Tokiu atveju, pripažindami, kad šitokie tyrin jimai yra reikalingi, turime taip pat „cituojant Leon XIII, pripažinti rizik . Kiekvienas išžvalgytas ir kiekvienas nauj žemi atidarymas implikuoja ieškojim ir dažnai veda prie netikr keli . Mes netur tum be pasigail jimo smerkti tok tyrin toj ar abejoti jo gera valia. Yra daug toki , kurie suklumpa pakely j ties — tokie atvejai neišvengiami. Bet mes galime paklausti, ar nepasitik ži rovai, motyvuoti labai švento entuziazmo, n ra Bažny ios vadovyb s dažnai apakin , tuo padarydami skriaud , ir kartais didel neteisyb tiems, kuriems buvo lemta išvysti ties anks iau ir tiksliau, negu visa žmonija j išvydo?“

Išvada aiški: nuo prof. Gravroko samprat galvojan iam katalikui tenka atsiriboti, kaip nuo labai atžagareivišk . Ar jos krikš ioniškai demokratiškos (lietuviškosios grup s prasme) — mes nežinome.

## Apie akademikus ir politik

I. Lietuvi Student S jungos 9-tasis suvažiavimas, vyk s 1959 m. lapkri io m n. ikagoje, reagavo politini grupi veiki , pasisakydamas jaunimo politikoje dalyvavimo klausimu:

„Suvažiavimas yra nusistat s prieš sivyravusi stagnacij m s politiniame gyvenime. Kovos dvasia gali b ti išsaugota tik dinamiškoje nuolat progresuojan ioje ir besikei an ioje grup je. Ši reiškiniai kaip tik ir pasigendame m s politiniame gyvenime. Jaunosios kartos sijungimas politin veiki

šiuo metu yra ribojamas partij oligarchini tendencij , j praeities pabr žimu ir dažnai nereali veiksm politin je kovoje. Politin veiki galim vesti vairiais b dais ir to d l suvažiavimas, nepasisakydamas nei už, nei prieš lietuvi politines partijas, ragina jaun j kart ir toliau imtis dr sesni žygi lietuvi laisv s kovoje, atsižvelgiant laiko ir pad ties reikalavimus“.

Šios mintys — ne naujiena. Panašiai raš Tomas Remeikis ir Algis Ge iauskas ir V. Kavolis Laisv 1959 m. 18-tam numery. (Remeikis buvo ir vienas iš autori ia cituojamos student rezolucijos). Prieš juos — šiandien jau mokslus baigusieji raš taip pat panašiai (plg. pav., V. Vardžio straipsnius Aiduose ir Lietuvi Dienose): jaunimas yra skirtingas, vyresniosios kartos sukurt s vok ir grupini r pes i bei kart lio neprisiima paveld jimo keliu ir neprisiims kaip savo, savam dalyvavimui vyresni j politin je veikloje matydamas kli tis politini partij metoduose, veikimo plotm - je, organizacijoje. Charakteringa taciau, kad politin s veiklos, kaip tokios, studentiškoji rezolucija nesmerkia, bet j vertina. Jinai tik išreiškia student nenor dalyvauti politikoje tokiu pat b du, kaip emigrantin s partijos tai daro.

II. Akademin s Prošvaist s (1960 m. sausio 30) rezolucij komentavo sekan iai: „Ši rezolucija gana tiksliai išreiškia jaunosios kartos nusistatym d l politin s veiklos. Universiteto suol apleidži asmenys vengia jungtis vyresn s kartos sukurtas partijas. Jaunieji nenoromis palieka student organizacijas. Jaunima tendencija atgaivinti filisterius prie jaunimo organizacij . Tokia tendencija yra beveik neišvengiamas, nes sava patirtimi ir užsimojimais jaunieji gerokai skiriasi nuo vyresn s kartos ir negali ten lengvai prisitaikyti. Ta tendencija ypatingai bus pajusta lietuvi politiniame gyvenime. Ar tai gerai, ar ne — galime gin ytis, bet faktas lie-

ka faktų, kad formuojasi nepriklausomas reiškinys ir taip gerokai suskilusioje m s visuomenėje". Šitoji jaunimo tendencija suprantama. Reikalinga ta iau padaryti apie j dvi pastabas: viena, ne visos politinės s lietuviškosios grupės yra vienodos, ir todėl ne visos atmestinos. Ne visos yra, rezoliucijos žodžiais, „oligarchinės“, pabrūžiančios praeitį ir nerealias. Vargu rezoliucijos autoriai šitai gali pasakyti apie okupacijas sukurtuosius rezistencinius s j džiūsus, kurie savo veiklą yra pasukę dabartiška kryptimi: neteikiant didesnio d mesio grupiniam kiviromams, pozityv darb bendruomenėje, kultūrinėje veikloje ir panašiai, išlaikant ir skatinant gyvintį ir akcentuojant politinį - kultūrinį lietuviškos rezistencijos charakterį (pav., Lietuvių Fronto Biulienai). Antra, dabartiniai akademinio jaunimo vadai turi r pintis kryptimi, kuri neprarast mokslus baigiančių j lietuvių. Teisingai Akademini Prošvais i apžvalgininkas sako, kad jaunimas nenoriai palieka savas organizacijas. Kas mums visiems tautai turi r p t i yra tai, kad jisai nesijungia alumnų - filisterių organizacijas. Student S junga tur t ypa susirpinti atgaivinti senus planus Alumn organizacijai sukurti. Esamoje pad tyje — daug jaun žmonių panaudos nepasitenkinim politinėmis grupėmis kaip pasiteisinim iš vis lietuviškoje veikloje nebedalyvauti, nebent ikągoj gyvenant nueiti retkariais lietuvišk vakar l. Itin tur t b t i svarbu išlaikyti lietuvišk j dialog kaip tokį, ir politiniai motyvai bei politiniai jaun j ar vyresni j siekimai šiam tikslui aiškiai tur t b t i subordnuoti. Jeigu studentija gali mokslus baigusius surinkti po savų sparnų kaip alumnus ir filisterius — gerai, jei ne — reikt labai atidžiai pagaltuoti ar bent labiau susipratusi jaunimo dalis lietuviškumui nelaim s daugiau, ateidama jiems amžium ir idjom artimesnius vyresni j politinius s j džiūsus. Iš kitos pus s, jaunimas atrodo es s susirpintis

## LAIŠKAI

Prisiuniu ek \$4.00 Laisv prenumeratos. Gruodžio nr. gavau ir perskaičiau. Manau b t naudinga skelbti bibliografin medžiag iš Lietuvos. Gal tume tada pasverti kokiomis temomis m s okupuoti broliai rašo ar veriami rašyti ir susidaryt šioks toks vaizdas j intelektualinio gyvenimo. Šalia to, ne jau j s redaktoriai nesp jo peržvelgti gyvenim Lietuvoje už 1959 metus ir tik pasivijo 1958-tus. Peržvalga domi, kad ir pavluota — bet mes, lietuviai, vis v luojame.

Vyt. Širvydas  
Norton, Vermont

Gavau Laisv Nr. 19. Perskaičiau nuo viršelio iki viršelio. Puius.

Dr. Z. Pr sas, Chillicothe, Ohio

Man labai patiko ieškojimas m s veiklai dirvos svetimoje aplinkoje. ia gerai talkininkauja L. Valiukas. Gal šitas politinis atspalvis atsvers, mano nuomone, jau menk - jan i brazilaiško žurnalo stipryb — nepažeidžiam lietuvi kult ros branduol lietuvi visuomen s bandym dienoje.

Skaitytojas iš New Yorko valstijos

\*\*\*

## Atitaisoma korekt ros klaida

Laisv 19(56) nr. aprašant JAV ir Kanados LFB studij ir poilsio savait sibrov korekt ros klaida: suorganizuotam vaik darželiui vadovavo p. p. Malnien, yvait ir Meškauskait. Paskutiniosios pavard buvo iškritusi. Atsiprašome.

lietuviškosios politikos dabartim. Norint t dabart pagerinti, reikia laikytis ne nuošaliai, bet aktyviai remti gyvintias politines j gas, kad tuo atstatyt politinio darbo ir veikimo normalum .



# VARDAI VYKIUOSE

Rašytojas Marius Katiliškis ši met pradžioje laim jo Montrelio Akademino samborio kas du metai skiriam Vinco Krivos vardo literatrin premij už savo 1958 m. išleist beletristin veikal Iš jusiems negr žti.

M. Katiliškis gim 1915 m. rugsio 15 d. Su prozos k riniiais spaudoje prad jo reikštis 1932 m. Prieš tai yra raš s ir spausdin s poezijos. Ši jo „nuod m “ nedaug kam tezinoma. Nepriklausomoje Lietuvoje bendradarbiavo Naujojoje Romuvoje ir kituose laikrašiuose. Prieš pat antr j bolševik okupacij buvo atidav s spaudai noveli ir apysak rinkin Seno kareivio gr žimas, kurio rankraštis žuvo besitraukiant iš Lietuvos.

Vokietijoje už pirm j atspausdint noveli rinkin Prasilenkimo valanda 1948 m. M. Katiliškis laim jo Skaitytøj literatros premij .

Atvyk s Amerik 1949 m. ia išleido noveli roman Užuov j (1952 m.) ir roman Miškais ateina ruduo (1957 m.), kuris buvo atžymtas Lietuvi Enciklopedijos literatrine premija, ir jau min t j k r in Iš jusiems negr žti.

Kauno arkivyskupas-metropoliitas Juozapas Skvireckas mir 1959 m. gruodžio 3 d. mažame Austrijos Tirolio miestelyje Zams, sulauk s 86 m. Buvo gim s 1883 m. rugsio 8 d. (pagal dabartin kalendori spalio 1 d.) Krin ino parapijoj. Gimnazij lank Panev žyje, kunig seminarij Kaune, kunigu šventintas 1899 m. 1900 m. Petrapilio dvasin j seminarijoj gav s teologijos magistro laipsn gr žo Lietuv . Trump laik dirbo parapijoj, o nuo 1902 m. pakviestas profesorium Žemai kunig seminarij Kaune, v liau universitet . Vyskupu šventintas 1919 m. liepos 13 d. ir buvo paskirtas vyskupo Pr. Kareviiaus pagelbininku. 1926 m., sudarius Lietuv

vos bažnytin provincij , paskirtas pirmuoju arkivyskupu metropolitu. Tremtyje nuo 1944 m.

Arkivyskupas-metropoliitas Juozapas Skvireckas didel amžiaus dal paskyr viso Šv. Rašto išvertimui lietuvi kalb .

Pedagogas Ignas Malnas 1960 m. vasario 14 d. atšvent 60 m. amžiaus sukakt . Gim s 1900 m. vasario 14 d. gražiojoj Dz kijoje, Alytaus apskrityje, karo audros buvo nublokštas Rusij . 1916 m. stojo Saul s mokytoj seminarij Voroneže, kuri baig 1921 m. Kaune. Tais paiais metais prad jo matematikos studijas Aukšt j kurs matematikos fakultete. 1923 m. baig mokytoj seminarij Leipcige, kartu klausydamas paskait Leipcigo universiteto psichologijos institute. 1929 m. baig pedagogikos - psichologijos mokslus Lietuvos Universiteto teologijos - filosofijos fakultete. Studijas gilino 1932 - 33 m. Hamburgo universitete.

Sukaktuvininkas Ignas Malnas akcijos žmogus. Nuo pat jaunyst s dien vairi mokykl ir kurs organizatorius, steig jas, mokytojas, direktorius. Skait daug paskait mokytoj suvažiavimuose, konferencijose, taip pat t vams ir visuomenei per radij . Pedagogikos ir psichologijos klausimais yra paraš s daug straipsni žurnaluose ir laikrašiuose. Vienas ir su talkininkais yra paraš s vis eil vadov li . Dirbo Vytauto Didžiojo Universitete. 1941 - 44 m. filosofijos fakultete adjunktas ir pedagogikos katedros ved jas. Pam gt j švietimo darb aktyviai t s tremtyje ir tebet sia gyvendamas Amerikoje.

Arch. Edm. Arbas - Arba iuskas laim jo pirm j premij Lietuvos pasiuntinyb s Brazilijoje r mams pastatyti skelbtame konkurse. Konkurs organizavo ir premijas paskyr Pasaulin s Lietuvos Inžinieri ir

Architekt S jungos Centro Valdyba. Konkurse dalyvavo 11 autoriai.

E. Arbas - Arba iauskas gim Trak apskrityje. 1936 m. baig Kauno Aukšt. Technikos Mokykl. Technikos ir ekonomijos mokslus studijavo VDU Kaune ir Vilniaus universitete. Architekt ros mokslo lobiu s m si Vienos ir Štutgarto universitetuose. 1950 m. baig Lawrence Technologijos Institut Detroite architekto laipsniu.

Arch. E. Arbas - Arba iauskas yra suprojektav s eil bažny i , mokykl , ligonini , bibliotek ir t.t. Visuomeniniame gyvenime reiškiasi Lietuvi Fronto Bi iuli eil se. Gyvena su žmona rašytoja Ale R ta - Nakaite ir atžalynu Sacramento mieste, Kalifornijoje.

Jaunimo centre ikagoje ta proga buvo suruošta konkursui atsi st darb paroda, kuri atidar Lietuvos konsulas ikagoje dr. P. Daužvardis ir Brazilijos konsulas J. Batista Pareira. Parod suorganizavo ir jai vadovavo inž. M. Ivanauskas.

Aidai ir Laiškai Lietuviams pamin jo dešimtmet. Abu žurnalai per dešimt met ištvėringai stov jo lietuviškosios kult ros, religin s minties ir lietuviyb s sargyboje.

Aidai penket met buvo leidžiami tremties dienose Vokietijoje. Su jo dešimtmetis, kaip jie leidžiami Amerikoje. Aidai yra sutelk didel bendradarbi skai i . Pame iui skiria po vien 500 dol. premij už vertinimo komisijos geriausiu pripažint grožin s literat ros ar mokslo veikal . Aidus leidžia t vai pranciškonai, redaguoja Antanas Vai iulaitis, o redakcin kolektyv dar eina Leonardas Andriekus, O.F.M., Juozas Girnius ir Alfonsas Nykanilinas. Menin prieži r tvarko dail. Telesforas Valius.

Laiškai lietuviams, leidžiami t v j zuit ir redaguojami Juozo Vaišnio, S.J., per dešimt met pasidar m gštamiausiu lietuvi jaunimo ir visos lietuviškosios visuomen s žurnalu. Modemus išore, gražiai iliustruotas, straipsniai visada dom s

ir aktual s. Dešimtme io proga Jaunimo centre ikagoje buvo suruoštas min jimas. Skelbto konkurso premijas laim jo A. Jasaityt - Kizien , S. Pipirait - Tomarien ir J. Kojelis.

Laisv Aidams ir Laiškai Lietuviams siun ia geriausius sveikinius.

Dr. Vytautas Vygantas išrinktas pasaulin s katalik intelektual organizacijos Pax Romana student s jungos pirmininku.

Leonardas Valiukas, Laisv žurnalo bendradarbis, perrinktas Los Angeles County respublikon partijos ansamblio vicepirmininku. Dr. K. Ambrozaitis, JAV ir Kanados LFB centro valdybos vicepirmininkas, iš Clevelando persik l Gary, Ind., kur vienoje ligonin je dirba kaip rentgeno specialistas. sijung ikagos LFB veikl . Poet Julija Švabait - Gylien su vyru ir šeima iš Australijos persik l JAV ir kuriasi ikagoje. Simonas J reivis Razmus pra jusi met gruodžio 19 d. Romoje, šv. Jono Laterano bazilikoje šventintas kunigus. J ra Gaiiušyt iš Clevelando laim jo pirm j premij T višk s Žiburi skelbtame jaunimo konkurse. Prof. dr. Zenonas Ivinskis vasario 9 d. Muensterio universitete, Ryt Studij ratelio pakviestas, skait vieš paskait : Rusifikacija — pastovus rus veržimosi Vakarus elementas. Prof. balandžio m n. iš Bonnos gr žta Rom . Vasario 16-tosios proga Vokietijoje prof. dr. A. Maceina skait paskait lietuvi — vokie i kalbomis. Prof. A. Maceina Muensterio universitete skaito paskaitas apie Dievo ir žmogaus santyk Dostojevskio k ryboje, apie sovietin žmog ir veda seminarus. D. V. Dambrava Lietuvos nepriklausomyb s švent s proga Vokietijoje skait paskait vokie i — angl — lietuvi kalbomis.

M. Musteikis yra autorius straipsnio apie kult rin gyvenim pavergetoje Lietuvoje, kuris buvo išspausdintas Laisv nr. 19.

## LAISV ATSTOVYB ĖS

Australijoje: N. Butk nas, 9 Cowper St., St. Kilda South, Vic.  
A. Grigaitis, 21 Brunswick St., Fitzroy, Vic.

Britanijoje: J. Bružinskas, 46 Springeliffe, Brandford 8, York's.

Italijoje: dr. Z. Ivinskis, Via Brescia 16, Roma.

Jungtin se Valstyb se: A. Salys, 6540 So. Artesian Ave.,  
Chicago 29, Illinois. Telef.: RE 7-6621; B. Polikaitis, 15483 Ward  
St., Detroit 21, Mich.; J. žuolaitis, 2012 N. Catalina St., Los  
Angeles, Calif.; A. Gaigalas, 325 Titan St., Philadelphia, Pa. Telef.:  
HO 7-4176. A. Vaitkus, 85 Arnold St., Waterbury, Conn; A. Sa-  
balis, 251 Alphonse St., Rochester, N. Y. V. Rociunas, 1892  
Lampson Rd., Cleveland 12, Ohio.

Kanadoje: VI. Gir ys, 31 Concord Ave., Toronto, Ont. Te-  
lef.: OL 2155; J. Pleinys, 113 Cannon St., E. Hamilton, Ont. Telef.:  
2-2698; J. Urbonas, 1421 Pelissie St., Windsor, Ont. Telef.:  
CL 6-3049.

Švedijoje: P. Duda, Markvards g. 9, Stockholm, Va.

Šveicarijoje: Dr. P. Radvila, Werkgasse 50, Bern.

Vokietijoje: A. Grinien , Kristallstr. 8, Muenchen 54.

## ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAI

Laisv skaitytojai, pakeit savo  
adresus, tuojau praneškite ad-  
ministracijai.

LAISV administracijoje gali-  
ma gauti ankstesni j Laisv  
žurnalo nr. Taip pat gaunamas  
LFB leidinys " pilnutin demo-  
kratij ". Kaina \$ 1. Kreiptis  
administracij : 1936 S. 49 Ave.,  
Cicero 50. Illinois.

LAISV METIN PRENUME-  
RATA: Amerikoje (Šiaur s ir  
Piet ) \$3.00; Australijoje ir D.

Britanijoje — L.10; Italijoje — L.  
900; Pranc zijoje — Fr. 750, Šve-  
dijoje — Kr. 8; Šveicarijoje Fr. 8;  
Vokietijoje — DM.6.

ATSKIRAS NUMERIS: Ameriko-  
je — \$1.00; Australijoje ir Bri-  
tanijoje — L.3; Italijoje — L.300;  
Pranc zijoje — Fr. 250; Šveicari-  
joje — Fr. 3; Švedijoje — Kr. 3;  
Vokietijoje — DM. 2.

Norintieji žurnal gauti oro paštu  
primoka faktines oro pašto išlai-  
das.